

ЕРИХ КЕСТНЕР

СТЪКЛЕНИЯТ
ЧОВЕК разкази

ЕРИХ КЕСТНЕР

СТЪКЛЕНИЯТ ЧОВЕК

Превод: Венцеслав Константинов

chitanka.info

ВЕНЦЕСЛАВ КОНСТАНТИНОВ

ЕРИХ КЕСТНЕР И МАЛКАТА СВОБОДА

Най-силно чувство за хумор имат тъжните хора. Ерих Кестнер е поет, разказвач и детски писател, в чиято ведра усмивка винаги трепти малко тъга. Животът му на творец преминава през поредица тежки прежеждия — две световни войни, опожаряване на родния му град, публично изгаряне на книгите му, загуба на скъпи на сърцето му приятели. Но негово уютно духовно убежище остава паметта за детството и любовта му към изключителната майка.

Този любим писател на деца и възрастни от всички народи и континенти е роден през последната година на деветнадесети век в Дрезден, красивия град на Елба. Баща му е бил майстор на конски седла, когато индустриализацията на Германия превръща в обикновен работник във фабрика за куфари. Майката на Ерих, която ще се радва на обичта му до последния си дъх, е работила като прислужница, а по-късно като фризьорка, за да осигури на своя единствен син сносно препитание. С живия си, дружелюбен и отзивчив характер, въпреки своята необразованост, тя остава завинаги негов най-добър приятел и съветник. Тя умее да възпитава сърцето му така, както малцина други майки с висше образование. Двамата — майка и син — преброждат планините на Германия, запознават се с природата и с живота на обикновените хора — нещо, което ще е от голяма полза за бъдещия писател.

С големи усилия родителите на Ерих успяват да го запишат в училище за основни учители. Това е било най-високото стъпало в обществената стълбица, за което е можел да мечтае един дребен занаятчия по онова време. Момчето обаче осъзнава, че никога няма да стане учител. Смущава го военната, типично немска „подреденост“ на обучението, дресурата на новопостъпилите питомци в пълно и безропотно подчинение — нещо, което той би следвало да прилага над своите бъдещи ученици! Въпреки че е първи по успех, Ерих бива многократно наказван за непокорните си постъпки, които по-късно ще

описе в разказа „Детската казарма“. Дните си, прекарани в училище, Ерих чувства като загубени и лишени от съдържание. За всеобщо смайване малко преди края на тригодишното обучение отличникът заявява, че напуска училището. По-късно в обръщението си към начинаещите ученици писателят Ерих Кестнер споделя:

„Мили деца! Вашият съдбоносен час е настъпил. За вас започва живот по часовник и с това всъщност приключва животът. Сега вие сте плодни семена, ще трябва да се превърнете в добре подредени плодни дръвчета! Живи и будни сте били до днес, от утре започва консервирането! От дървото на живота към консервната фабрика на цивилизацията — това е пътят, който ви предстои. Не позволявайте да ви унищожат детството! Не смятайте училищната катедра за трон или амвон! Учителят седи по-високо от вас не за да му се кланяте, а за да можете да се виждате един-друг по-добре“.

На осемнайсетгодишна възраст незавършилият ученик е мобилизиран и участва в Първата световна война като артилерист. За спомен от „военната година“ му остава неизлечимо сърдечно страдание, получено при опитите на началниците му да го превърнат от жив човек в безсловесен механизъм. Непоносимото тегло в немската казарма писателят описва по-късно в хрестоматийния разказ „Дуел край Дрезден“.

Отбил военните си задължения, Ерих постъпва в обикновена гимназия, която завършва с пълно отличие. Заради големия си успех той получава златната стипендия на град Дрезден, която му дава право да продължи образованието си в прочутия Лайпцигски университет. През 1919 година започва в града на музиката и книгоиздаването да изучава германистика, история, философия и френска литература. Подготвя обширен материал за докторска дисертация, но настъпва 1922 година, в която инфлацията приема чудовищни размери. За да осигури препитанието си, Ерих започва работа в книжарница, а също разнася рекламни плакати из града — един на гърба и друг на гърдите. Всяка събота той и приятелите му получават възнаграждение по една чанта с пари, които трябва веднага да похарчат, тъй като в понеделник вече не струват нищо.

В търсене на „странични доходи“, студентът Ерих Кестнер започва да пише фейлетони и кратки истории, които намират много добър прием в лайпцигските вестници. Тогава именно младият писател

публикува първите си разкази: „Един човешки живот“, „Стъкленият човек“, „Момченце играе на пумпал“. Скоро читатели и редактори забелязват острото му, хапливо перо, неговия тъжен хумор и светла ирония. В един ежедневник му предлагат постоянно сътрудничество и не след дълго той получава постоянна работа като редактор. Изпод перото му излизат стихотворения, афоризми, театрални рецензии, репортажи, които му създават много приятели, но и много врагове. За някои стихотворения и разкази, като „Белите лисици на Анита, или добрата сделка“, „Нейното желание“, „Добрата партия“, Ерих Кестнер е обвиняван в цинизъм и безнравственост. Лайпцигските еснафи не понасят неговата прямота и свободомислие.

През този напрегнат период Кестнер успява да завърши и подготви за защита своята докторска теза. Неочаквано и за самия него, дисертацията му се приема с възторг от академичните среди. Един мастит професор дори възкликва: „Хубаво би било, ако поне на пет години някой от университетските професори написва по една подобна работа!“. И така, на двайсет и шест години непокорното момче Ерих се превръща в „доктор на философските науки Ерих Кестнер“. Всички очакват, че след такъв успех той ще се отдаде на научно поприще, където го очаква „бляскава кариера“. Но твърде скоро става ясно, че младият доктор не само не е прекратил отношенията си с музите, но ги е задълбочил до опасна степен. Впечатленията си от студентския живот Кестнер пресъздава в разказите „Дребният господин Шапф“, „Момчето за пример“, „Себастиан без завършек“.

Тъжните обстоятелства в живота на младия учен и начинаещ писател се превръщат обаче в негова щастлива звезда. През 1927 година Кестнер заминава в Берлин и там бързо намира приятели сред артистичните среди, в които се движат известните Арнолд Цвайг, Курт Тухолски, Карл фон Осиецки.

В столицата на Ваймарската република Ерих Кестнер публикува в списания и вестници едни от най-хубавите си разкази: „Пътешествията на Амфортас Клуге“, „Поспаливият Карл“, „Ад в хотела“, „Малко момче на път“, „Минава ли насам господин Стобрава?“.

През 1928 година издава книжка със стихотворения, озаглавена „Сърце върху талията“, в която има и някои твърде смущаващи строфи. По внушение на „авторитетни граждани“ д-р Ерих Кестнер е

уволнен от вестника, в който работи, и скоро се озовава на улицата без петак в джоба, само с няколко екземпляра от злощастната си книжка. Но продължава да пише и да публикува. Тогава излизат разказите му „Две майки и едно дете“, „Все още има Дон Жуани“, „Празненство с усложнения“ — някои от тях публикува под псевдоним заради настъпилите затруднения.

Един ден като на шега подхвърлят на останалия без работа литератор да напише „нещо за деца“. Няколко месеца по-късно д-р Кестнер става световноизвестен. Но не с някое дълбокомислено научно съчинение, а с тъничкия си роман „Емил и детективите“. Книгата се разграбва, преди още да е засъхнало мастилото: за една нощ, както се казва, писателят се превръща в знаменитост. За кратко време романът е преведен на двайсет и четири езика, след това е филмиран и трийсетгодишният автор най-после си отдъхва от материалните затруднения. Една след друга следват нови книги — „Антон и Точица“, „Фабриан“ и чудният роман „Хвърчащата класна стая“. Последният излиза малко преди Хитлер да дойде на власт в Германия.

През 1933 година в страната започва гонение на неудобните за нацисткия режим интелектуалци. Писатели, художници, журналисти, музиканти масово емигрират. По това време Кестнер се намира в Швейцария. Всички негови приятели са ужасени от намерението му да се завърне в Германия. Това би означавало неговото духовно и физическо унищожение. Но немирното му сърце го кара да върви напук на здравия разум и да вземе влака за Берлин. Защото не може да остави любимата си майка сама. Освен това писателят иска — по думите му — да присъства като свидетел на моралния упадък на родината си. Скоро по площадите на Германия пламват кладии, на които изгарят книгите с „недостатъчно здрав немски дух“. Наред с произведенията на Хайне, Лесинг, Брехт, горят и „изродените“ творби на д-р Кестнер. Сред тълпата, която мълчаливо наблюдава средновековното аутодафе, е и самият писател.

Обявен за „политически неблагонадежден“, Ерих Кестнер е изключен от Съюза на писателите, на два пъти е арестуван и като по чудо се изплъзва от примката на Гестапо. Лично Хитлер забранява издаването на творбите му в Германия, като му позволяват „временно“ да публикува „аполитични“ книги само в чужбина, за да се набавя чужда валута за Райха. Така в Швейцария излизат романите му „Трима

мъже в снега“, „Емил и тримата близнаци“ и „Изчезналата миниатюра“. Скоро след това идва и окончателна забрана за всякакви публикации. Кестнер успява под псевдоним да публикува само разказите си „Йохан Баптист Крюгел“ и „Три успешни измами“, а в Цюрих излиза разказът „Краткото посещение“.

Следват години на големи лишения; писателят дори не може да пише на майка си, която обича повече от всичко, защото конфискуват писмата му. Войната преминава като кошмарен сън. Поради слабото си здраве и неизлечимото сърдечно страдание Ерих Кестнер е освободен от военна служба. През 1944 година домът му в берлинския квартал Шарлотенбург е разрушен от английска бомба. Кестнер остава без подслон, книгите и имуществото му загиват в пламъците. Тези събития писателят предава в разказа си „Мама носи прането“.

След края на войната Ерих Кестнер се преселва в Мюнхен. Там, заедно със завърналите се от емиграция приятели, започва да издава детското списание „Пингвин“ и основава литературното кабаре „Ди Шаубуде“ — за неговата сцена създава множество песни, оформили модерния немски градски шансон. В Мюнхен написва и последния си разказ — „Паула пред къщи“.

Творбите на Ерих Кестнер разкриват собствен, неподражаем поетически стил, който остроумно използва и пародира езика на всекидневието.

Този тон критиката назовава „нова предметност“. А писателят сам определя себе си като моралист, който се бори с еснафския морал, лъжливия патос и милитаризма. Затова си спечелва прозвището „будното око и съвестта на епохата“. Самият Кестнер казва за себе си: „Аз съм като тенекиеното петле, което немирни деца са привързали скришом с въженце. Щом вятърът смени посоката си, всички други ветропоказатели се завъртат, освен мене. Просто не мога! Някои наричат това «закостенялост», а други — характер“.

Ерих Кестнер е майстор на хумора. Но при него хумористът е станал сатирик, а това ще рече — моралист.

Неговата сатира е изместила напълно някогашния милозлив и разтушителен хумор, смазала е прочутата и така обичана от Пенчо Славейков немска „задушевност“. И това е станало, защото — както гласи една песен на Кестнер — „голямата свобода, която толкова чакахме, не настъпи; остана ни малката свобода — с нея можем да

дишаме, да се смеем, да съществуваме, да се удивляваме на нощните светлини, но неоновите реклами не могат да ни заменят блясъка на звездите...“.

Венцеслав Константинов

ЕДИН ЧОВЕШКИ ЖИВОТ

Докато имаше сили, трябваше да работи. Всяка сутрин... Улиците бяха още празни, уморени и недоспали. Стъпките му отекваха като керемиди по паважа. Зад сивите завеси на сънените прозорци звъняха будилници. (Сега хората ставаха. С примижали очи. И отсъстващи лица...) Дърветата в парковете зъзнаха. Една птица си рошеше перушината. Още не се осмеляваше да запее. А луната плуваше бледа по безкрайно тъжното небе... Един камион изтрополя в някаква дупка на моста. Като ковчег. А в каросерията му подскачаше малко куче. Джафкаше бясно. Впрочем само от страх...

Изведнъж се появи фабриката. Погълна го. Заедно с хиляди други.

Вечерта се затътри към къщи. С немощни колене. Тенекиената кана за кафе тежеше в дланта му. — Дърветата в парковете зъзнаха. В купчина пясък стърчеше счупена играчка. По пейките седяха бърбиви жени. Улиците потъваха в дълбоки сенки. По витрините смъкваша ролетките. Окъснели деца ги викаха да се прибират... В една гостилница дрънкаше латерна. Прислужница с бира в ръка прекосяваше улицата...

И така — всеки ден. Понякога валеше сняг. Понякога дърветата цъфтяха. Като букети полски цветя. Но винаги му пареха очите. И винаги бързо ги подминаваше. Без да се оглежда. Година след година. Само в неделя бе спокойно. Тогава седаше на прозореца. И гледаше слънцето. А когато жена му го гълчеше, понеже скрибуцаше на старата си цигулка, дори можеше да се усмихне. Защото се чувстваше щастлив. Не свиреше никак добре. Ръцете му бяха сковани и тежки. Но за него звуците бяха вълшебни. Отново и отново свиреше няколкото мелодии, които бе научил като момче. Какво ли не му говореха те! Жена му не го слушаше. Защото наистина свиреше лошо. Но той само се усмихваше...

Десетилетията капеха като листата на дърветата. И винаги фабриката! И винаги само едничката неделя. Детето стигна до

конфирмацията. Жената почина. Това не промени нищо... Косите му посивяха. Дъщерята се омъжи. И това не промени нищо. Той работеше. И даваше парите си. Както преди... В неделя свиреше на цигулката. А те го гълчаха. Както преди...

Но един ден го изхвърлиха от фабриката. „При най-добро желание“ не можели повече да го използват. Тогава за първи път седна на пейка в парка. Сред жените. Слънцето грееше. Децата викаха и се смееха. Чуваше всичко като през плътни стени. После го перна един камък! Тръгна си. За вкъщи...

Дъщерята закрепця:

— Сега от какво ще живееш!

Зетят си подсвиркваше. И се изплю в кофата с въглища. Повикаха го:

— Ела! Все пак трябва нещо да хапнеш!

Но той остана да седи на прозореца. И гледаше към улицата. Спря очи в близката месарница...

Една сутрин пъкна цигулката под сакото си. Никой не трябваше да види. И да му се присмее... После се качи по някакви стълби. В един отдалечен квартал.

Облегна се на влажната стена. И засвири своите мелодии. „На младини“ бе любимата му песен. Нея бе научил най-напред. Преди шейсет години. Но все още му беше трудно. А ръцете му трепереха. Страхуваше се... Цигулката му звучеше остро и натрапчиво през мръсните коридори. Някой затръшна врата. Деца надничаха над стълбищните перила. С любопитство. А на него му трепереха ръцете.

Понякога му носеха чиния супа. Или къшей хляб. Увит в хартия от вестник. Или избутваха от вратата някое дете. То колебливо го приближаваше. И му подаваше малко пари. Понякога го ругаеха. Като у дома. Тогава тъжно пъкваше цигулката обратно под сакото си. Слизаше бавно по стълбите. Качваше се по други. Заставаше в други коридори. Стълбища. Коридори. До вечерта... Понякога сядаше в парка. И зъзнеше. Дори на слънце. Вкъщи му вземаха парите. За да може поне да си плати наема!

Не му се отразяваше добре всеки ден да свири детските си мелодии. Мислеше за майка си. Когато тя се връщаше вкъщи. От прането у непознати хора. Тя му бе подарила цигулката. Майка му...

Все по-често сядаше в парка. Струваше му се, че е малко момче... Не искаше да си тръгне. От сутрин до вечер седеше на пейката. Скоро всички го познаваха. После се прибираще у дома. Повече не го и питаха за пари. Не го и питаха дали е гладен.

Веднъж още по обяд стана от пейката. Отиде си вкъщи. Всички бяха на работа. Искаше да хапне нещо. Кухненският шкаф бе заключен. Тогава седна на прозореца. И заплака. Плачат не му причиняваше болка... После преброи парите си. Знаеше точно, че има поне 500 марки. Банкноти от една, две, пет марки. Сред тях имаше и банкнота от сто марки. Спомни си: едно малко русо момиченце му я бе подало. Съвсем плахо. Сложи парите на масата. На празно късче от вестник написа: „За наема. Татко“. Слънцето играеше по завесите. А на прозорците от другата страна на улицата цъфтеше мушкато. — А после се обеси в спалнята. През дръжката на вратата...

Моята майка ми разказа за него. Стоял бе и на нашите стълби. И бе свирил на цигулка. „На младини!“ ... Всички го познаваха.

СТЪКЛЕНИЯТ ЧОВЕК

Не можем да спестим на съдбата упрека, че е извършила неправда към Ярославит, когато го е създала като човек. Вместо да го остави като симпатичен второстепенен герой да премине с незабележима походка и леко приведена напред фигура през шейсет и пет страници на някой почти сантиментален, но безопасен роман.

Все пак за извинение на съдбата трябва да отбележим, че макар и късно усетена, тази неправда бе намалена от смекчаващи обстоятелства: бащата на Ярославит бе достатъчно заможен и разумен, та да не изстреля своя нежен син в света като боен куршум и да го предостави сам на себе си и на неумолимите житейски закони за свободното падане. Така че когато Ярославит тръгваше да пътува, приятели на баща му дори и в най-далечни страни го приемаха като скъпа стъклена ваза. Само така той можа да достигне невредим една възраст, в която човек може да се осмели да си представи съществуването по-различно от гледката през предпазващите стъкла на прозорците.

Не му наложиха досадната принуда да превърне някоя професия в свой живот, а живота си да превърне в професия; пратиха го в един немного отдалечен град, където да следва и опознае живота, както му бе приятно и удобно.

Противно на очакванията опитът излезе сполучлив; защото тъй дълго го бяха държали далеч от живота, та едва ли той би успял някога да стигне до него, макар и страстно да жадуваше за това. Но жадуваше ли го наистина? Той бе човек — ако решим да го определим като такъв, — който виждаше света не какъвто е, а какъвто бе свикнал и готов да го вижда. А това означава: той виждаше света какъвто той не беше.

Например, когато се разхождаше край морето в някоя перленосива, безнадеждна вечер, той не знаеше нищо за болезнено проблясващата синева на небето, която сега бе угаснала, нищо за безформената необятност на водната шир, която мъчително се

разстилаше пред очите му; нищо за рева на страстите зад забулените мътни прозорци и нищо за участта на потъващите кораби далеч в открито море. За него тръпчивата миризма на изораните ниви и възтоплият повей от градините в късно лято бяха само прелестни ухания. Така и хората му изглеждаха като добродушни марионетки, страстите като скучна игра, а светът като лошо скалъпена идилия.

Не е наша задача да изследваме основанията, които го бяха довели до лъжливото заключение, че той може би е поет. Макар и с лоши творби, а това ще рече: книги без страсти, а навярно и недобри хора, освен него имаха вина за това — но достатъчно, той съумяваше да пише малки творби, чието възникване ставаше лесно поради познаването на отлични писатели и непознаването на живота. Загадъчната сериозност на съществуването той излагаше в тях с осмиваща ирония; но своето осмиване и своята ирония той приемаше загадъчно сериозно... Имаше успех; защото живееше в среди, чиито членове се крепяха чрез взаимно възхищение и при които таманът беше евтин.

Тогава настъпи сътресението — в един кръг, където благодарение на външната и вътрешната му изисканост го приемаха и търпяха с удоволствие, той се запозна с една жена. И стана така, че за първи път не се подчини на своя вътрешен глас, който безпогрешно го предпазваше от хора, чиято природа можеше да го обърка, а силата им да го унищожи. Тя не беше по-красива от другите жени, които бе познавал и обичал преди нея. А едва ли бе и по-умна от тях. Но зад тези незабележими качества пламтеше такава страст, каквато той дотогава не познаваше.

Отначало нещата поеха по обичайния път. Заедно ходеха на театър, на концерти, по магазини и обществени кръгове. Но постепенно тя го откъсна от този живот, който ѝ изглеждаше прекалено подреден. Тръгнаха да пътуват. Тя го мъкнеше през дивната суматоха на далечни градове. А веднъж живяха със седмици в една самотна къща на брега на малко отдалечено езеро. Той я следваше неохотно. Но я следваше... Все още се опитваше тук и там да съчинява стихове и разкази. Но започна да усеща лъжливостта на своето съществуване... И когато една вечер тя изтръгна от ръцете му листа, който той старателно изпълваше с думи, и му кресна в лицето да не плете повече тези вълнени шалчета за нежната си душа — той хвърли перото с

такова движение, сякаш никога занапред нямаше да го вземе в ръка. Имаше чувството, че тя му бе прерязала поетическите вени. Колкото повече се превръщаше в нейно творение, толкова по-мощно в нея се надигаше нещо като омраза, която все по-настойчиво я караше да му внушава, че той носи енергия и радост от живота, каквито всъщност никога не бе притежавал, а сега притежаваше по-малко от всякога. Накрая тя започна да се отнася към него само с презрение и присмех.

Винаги, когато я посещаваше, намираще при нея някого, познат му отпреди, и двамата не пропускаха случай да му внушат, че положението му е жалко. Въпреки това Ярославит идваше редовно. Следобед подир следобед; седеше срещу тях като глухоням и си тръгваше едва когато в стаята нахлуеше мрак, като на вратата се сбогуваше с безупречен поклон. Докато прекосяваше градината, още чуваше техния смях. Но въпреки всичко идваше отново, следобед подир следобед... Докато играта с него стана досадна и повече не го приемаха.

Напразно се опита да поеме предишния си живот. Но това се оказа невъзможно; кръговете, които някога го бяха хвалили и търпели, сега го посрещаха с оскърбително безразличие, а самият той бе неспособен повече от всякога да се държи добре.

Така той извърши най-умното, което можеше да му се препоръча и което баща му с благо снизхождение одобри: тръгна да пътува. Пращаше картички от Сан Франциско, Пекин, Сингапур и Делхи. Изгледите с разлюлени палми, с пагоди и оризови полета. Чувстваше се добре. Докато внезапно новините замлъкнаха.

Казват, че в Аден бил станал жертва на епидемия. Но никой не знае нищо повече. А може би просто е починал от настинка при течение. Понеже имаше голяма склонност към простуди.

МОМЧЕНЦЕ ИГРАЕ НА ПУМПАЛ

Момченце играе на пумпал. Улиците са тесни и мръсни. Сградите са сиви и навъсени.

Момченце играе на пумпал.

С малкия си камшик шиба пъстрия пумпал, сякаш не съществува глад, нито училище, нито баща му, който понякога е пьян и никога не носи достатъчно пари.

Момченцето е препасало престилчица. А на шията му виси торбичка за закуска. Всъщност тя му пречи. Но не я хвърля, а само я премята на гърба си, без да се ядосва.

Щом някой от минувачите се приближи повече до въртящата се играчка, момченцето спира пумпала, пъха го в джоба си и търпеливо изчаква, докато големият натрапник отминие.

После отново кляка, за да завърти пумпала, хваща камшика и играта продължава.

Понякога вдига очи, поглежда някой уморен файтонджийски кон или съседските деца, които се крият и гонят.

Неочаквано по бедняшката улица минават две изискани дами.

Само небето знае как са попаднали в този мрачен краен квартал! Приближават към момченцето, гледат го как играе и снизходително се усмихват. То сигурно ги е забелязало. Защото изведнъж посяга с мръсната си ръка към пъстрия въртящ се предмет, пъха го в джоба на престилката си и чака, докато те дойдат при него. Бързо приглажда кестенявата си коса, изправя се пред дамите, прави малък изкусен поклон и казва:

— Бихте ли купили боя за обувки?

Дамите се споглеждат, поглеждат и момченцето. И се усмихват. Тогава по-възрастната казва:

— Но, детенце, нали играеш на пумпал!

— Бихте ли купили боя за обувки? — повтаря то, след като прави втори поклон.

При това пъхва малкия си камшик под мишницата, премества торбичката за закуска от гърба си и я отваря: Наистина! Малкият мъж има в торбичката си боя за обувки!

По-младата от двете дами отваря чантичката си и дава на малкия една монета. Той упорито ѝ подава кутия боя за обувки. Но те просто желаят да му подарят паричката!

Така че само се усмихват и продължават по пътя си.

А когато още веднъж се обръщат, виждат как момченцето усърдно шибя пъстрия пумпал, който бързо се движи покрай тротоара. Дамите се споглеждат и се усмихват.

Момченце играе на пумпал.

ЗЛОПОЛУЧНОТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ

В навечерието на Великден господин Клайн крачеше с къси скокливи стъпки по Лудвигщрасе. Носеше спортен костюм на светли карета, черна филцова шапка и симпатична раница. Страхливо се озърташе през очилата си. Но никой не му се присмиваше. Господин Клайн идваше за първи път в Мюнхен. Да, господин счетоводителят Клайн бе избобщо за първи път във ваканция!

И така, той крачеше по Лудвигщрасе. И установи, че за да види такива сиви дворци и такива прави като линия улици, спокойно можеше да си остане в Берлин. Впрочем — Театинеркирхе бе наистина очарователна. Също и Хофгартен. Но все пак бе доста непрактично да пътува толкова далеч само заради това...

На моста пред Максимилианеума се спря и се загледа като всички — към калнокафявата шумяща река Изар. После тръгна обратно.

Приятните пътеки през поляните на Английската градина бяха изпълнени с народ. Господин Клайн застана малко объркан пред павилиона Моноптерос, а после седна в Китайската кула, за да напише на своя шеф пощенска картичка.

След това бързо се прибра в хотела на Кауфингерщрасе, защото се почувства много уморен...

Още по-рано, на Разпети петък, бе пътувал в ужасно претъпкан влак за Гармиш. Пейзажът се точеше покрай прозорците мрачен и свъсен. Господин Клайн стискаше чадъра между коленете си, опря глава на дръжката и се размисли.

Крайно неразумно бе да се поддаде ей така на натиска на своя шеф. Та в последна сметка господин Щайнкопф се бе държал почти нахално!

— Господин Клайн — бе казал той, — ще трябва да ме замествате през цялото лято. Та на кого друг мога да разчитам, нали? Така че бързо заминавайте за три месеца в Баварските Алпи. Понеже през лятото ще има много работа...

Боже мой! Кой знае какъв безпорядък владееше сега в кантората! Навярно Еренберг е занемарил всичко.

В Гармиш валеше. А господин Клайн при най-добро желание не видя нищо повече от няколко улици с вили, обградени като със стени от сиво-бели стелещи се мъгли. Господин Клайн разтвори чадъра си и закрачи с къси скокливи стъпки през мразовития курорт...

Ужас! Тук ли трябваше да прекара три месеца? За нищо на света! Поне да си бе взел кожухчето, както го съветваше икономката! Бе страшно студено в тези планини, които не можеше да видиш, освен ако не застанеш пред магазин за пощенски картички.

След няколко обиколки и вече настинал, господин Клайн се върна на гарата, седна в гостилницата и разтвори чадъра си да съхне. Хапна нещо, извади си бележника и изчисли какво бе похарчил досега, а когато дъждът понамаля, замина с теснолинейката за Нидерграйнау.

Отляво и отдясно неумолими стени от мъгла. Господин Клайн крачеше между тях с къси скокливи стъпки и зъзнеше. Отривисто блъскаше чадъра в земята и се опита да запее. Но това не му достави радост. Всъщност изобщо не му идваше наум какво може да е подходящо за неговото положение.

При Айбзее седна на хотелската веранда и се загледа в трепкащата мъгла. Изпълнен с очаквания, които, изглежда, нямаше да се сбъднат. Преброи до три. От келнера узна, че мъглата може да трае безкрайно дълго.

Въпреки келнера мъглата се вдигна. Но и броенето не помогна.

Върхът на отсрещната планинска верига вече се виждаше! Господин Клайн гледаше страхопочтително наляво. Към едно почти черно петно в мъглата, което келнерът сочеше с пръст. Ето там, отзад.

Вечерта господин Клайн беше отново в Мюнхен. Все още валеше. На втория ден от официалния празник той вече бе в Берлин.

Рано във вторник счетоводителят Клайн се разходи из града. И без много-много да се учуди, изведнъж се озова на Командантенщрасе. Пред кантората.

Но се върна обратно; защото все още беше силно настинал.

Ала в сряда най-сетне беше на работното си място. Другите служители много се удивиха. Клатеха глави и се уверяваха един-друг с какво желание биха поели на път! Стига да им бяха предложили такава

ваканция! А господин Щайнкопф, шефът, едва след продължителен разговор разбра защо Клайн се е върнал.

— Е — каза господин Щайнкопф и дръпна здраво от пурата си — Е, Клайн, значи най-сериозно искате веднага да се заловите за работа?

— Ако смея да помоля за това, господин Щайнкопф — отвърна счетоводителят Клайн.

— Ами с най-голямо удоволствие, Клайн! Вие, изглежда, сте особен човек! Не желаете ваканция!

Господин Клайн гледаше в земята и сякаш едва сега проумяваше нещо, тихо изрече:

— Ваканцията закъсня с десет години.

— Е, приятен ден! — измърмори шефът и тръгна към личния си кабинет.

— Приятен ден, господин Щайнкопф! — отвърна Клайн.

И се зае да прегледа пощата.

БЕЛИТЕ ЛИСИЦИ НА АНИТА, ИЛИ ДОБРАТА СДЕЛКА КИНОСЦЕНАРИЙ В 5 ДЕЙСТВИЯ

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ (ПОНЕДЕЛНИК)

Един много изискан господин крачи замислен по главната улица на голям град... Господинът гледа тъжно разноцветните витрини. Усеца се леко пренебрегнат от съдбата. Защото в клуба е изгубил пари, а също и при Дейзи. Освен това фризьорът го е посъветвал да си боядиса косата. А небето е надвиснало над покривите като дъждобран. Изведнъж изисканият господин се спира като ударен. Потръпва, разтваря широко очи и се вторачва в една фотография, която виси във витрината на магазин за кожи. На нея се вижда млада дама, чието лице сладко наднича от приказно бяла кожа на полярна лисица, сякаш дамата няма нищо против да поиграе на криеница с този, който я гледа. Под снимката е написано: Анита Рикобони.

Изисканият господин без колебание влиза в магазина. Пита дали имат за продан бяла лисица, като тази на фотографията.

— Следобед очакваме един екземпляр.

Господин Фон Ройег — така се казва изисканият господин — щял пак да дойде.

— А коя е дамата с името Рикобони?

— О, много талантлива танцьорка! Иначе също надарена. Адрес: Стриндбергщрасе 8.

— А цената?

— За коя цена пита господин баронът?

— За кожата, естествено!

Назовават му сумата, при което барон фон Ройег сменя цвета си, доколкото при него може да се говори за цвят.

— Значи, следобед!

Барон Фон Ройег отива следобед в банката. Тегли пари. (Банкерът му е приятел.) После купува бялата лисица, иска да му я опаковат и я предава на куриер. С писмо: Стриндбергщрасе 8. „Моля потвърдете получаването.“

Монолог на клатещия глава търговец на кожи: „Вече шести!“.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ (ВТОРНИК)

Един много изискан господин крачи замислен по главната улица на голям град... И т.н., и т.н.

* * *

Бележка на автора: Текстът на второто действие е дословно същият като на първото. Само че се развива един ден по-късно, този път изисканият господин се казва Фон Едендорф. И: Монолог на клатещия глава търговец на кожи: „Вече седми!“.

За режисьора: Зависи изцяло от желанието на постановчика и от количеството на мъжкия състав да се добавят към второто действие още много, които да приличат на първото. Само трябва да се внимава господата, купуващи белите лисици, да са изискани и да се различават един от друг поне по имената. А в монолога на клатещия глава търговец на кожи да не се пропуска броенето!

Авторът

* * *

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ (СРЯДА ВЕЧЕР)

В клуба. Банкерът небрежно се обляга на камината и с усмивка тръска пепелта от пурата си в жарта. После казва на насядалите наоколо приятели — знаем такива сцени от всеки добър филм:

— Господа, само ми обяснете, защо почти всеки от вас в течение на последните седмици изтегли една и съща сума? Това случайно ли е?

Тогава Ройег промълвява:

— Анита Рикобони...

А Едендорф казва:

— Стриндбергщрасе 8...

А пък граф Пинкален показва потвърждението за получаване...
Другите също...

Оказва се, че госпожица Рикобони трябва да притежава поне дузина бели лисици. При скромна ответна услуга. Треперещи от гняв, господата решават да стигнат до дъното на нещата.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ (ЧЕТВЪРТЪК)

Един много изискан господин крачи... И т.н. Този път това е господин Фон Отен. — Хубаво, следобед ще дойде пак, за да вземе бялата лисица...

Но въвн пред магазина патрулира Франц, слугата на Отен, преоблечен като нормален човек. Крачи напред, назад. Напред. И пак назад... Накрая една млада дама излиза зад ъгъла. Носи голям пакет. Влиза в магазина за кожи. Франц я следва незабелязано и пита продавачката за цената на едно плюшено сако. При което тайно наблюдава госпожицата с пакета, докато тя разговаря със собственика. Франц вижда как от пакета изскача бяла лисица и чува търговецът на кожи да казва:

— Днес ще я вземе петнайсетият! Някой си господин Фон Отен.

Красивата госпожица се засмива и си тръгва. Франц обаче отказва да купи плюшеното сако. И също си тръгва.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ (ПЕТЪК ВЕЧЕР)

В клуба. Банкерът небрежно се обляга на камината и т.н. Отен описва преживяването на Франц. Треперещи от гняв, всички пушат и пият, без да знаят какво да решат. Естествено, ако нещата се разчуют, всички ще бъдат идиотски компрометирани. Петнайсет господа, които купуват една и съща кожа! Накрая решават да се примирят.

Тогава прислужникът на клуба донася писмо от тръбната поща! Банкерът го прочита на глас:

„Уважаеми господа! Макар че не съм извършил нищо друго, освен да продам многократно една бяла лисица и многократно да я изкупя обратно под продажната цена — от търговска гледна точка

безупречна дейност, — изпитвам настойчивата потребност да сложа край на тази продължаваща сделка с една и съща стока. При това ще ви пресметна една продажна цена и четиринайсет изкупни цени. Остатъкът от сумата и бялата лисица ще получите незабавно. Винаги Ваш предан: Арно Фелак, търговец на кожи.“

Граф Пинкален казва:

— Ами какво ще правим с бялата лисица?

Ройег предлага:

— Да я пратим за последен път на госпожица Рикобони!

Другите кимат одобрително.

НЕЙНОТО ЖЕЛАНИЕ

Известният писател С. седеше при своя юридически съветник и диктуваше завещанието си.

— Половината си имущество оставям на моето дете.

Адвокатът го погледна учудено:

— Вие имате дете?

— По всяка вероятност, да — отвърна писателят, — но за съжаление не зная дали е момче или момиче. Не ме гледайте така изпитателно, напълно съм с ума си. Чуйте малката история, която по изключение не съм съчинил аз.

Един пролетен ден преди около двайсет години седях на пейка в парка и умувах над сюжет за разказ. Внезапно почувствах, че някой ме наблюдава. Вдигнах очи. Насреща ми седеше приятна млада жена, потънала в дълбока скръб, и ме гледаше втренчено. В красивите ѝ очи имаше нещо умоляващо и същевременно настойчиво. Станах, отидох при нея, свалих шапка и попитах с какво мога да ѝ бъда полезен. За моя най-голяма изненада тъгуващата жена прошепна: „Моля, отведете ме у дома си“. Поколебах се за момент, защото тя се надигна с оскърбено изражение и сякаш в следващия миг щеше да припадне. Тогавя бързо ѝ предложих ръката си и я отведох в моята стаичка. По краткия път не разменихме нито дума. След като ѝ дадох нещо освежително, тя започна своя разказ:

„Навярно ви дължа обяснение. Произлизам от добро семейство. Един млад и хубав мъж завладя неопитното ми сърце и аз се ожених за него въпреки възраженията на майка ми, която за жалост твърде рано си отиде. С мъжа си преживях прекрасни дни и седмици. Скоро разбрах, че ще ставам майка, и за мене настъпи страшното. Наложих се почти всичките девет месеца да прекарам на легло. Добих момиченце, но раждането на детето ме прати за половин

година в болница. Уморен от чакане, мъжът ми потърси удоволствия другаде. Тогава много плачех и страдах неизразимо. Междувременно мъжът ми си смени професията, стана импресарио на танцьорки и други подобни величия, пътуваше с тези жени по света и често с месеци не си идваше вкъщи. Дойдеше ли, аз отказвах да му бъда на разположение. Бях прекалено горда, за да споделям леглото му. Задържаше ни единствено малката, която мъжът ми обожаваше.

Един ден — съпругът ми, както обикновено, бе на път — нашата любимка се разболя тежко. Дойде лекар, заклати глава и обеща да намине пак. Когато вечерта се появи, той ме погали и промълви: «За съжаление има менингит, молете се детето да не оздравее. Няма да остане нормално». Доброто детенце ме гледаше със сините си очички така жално, сякаш искаше да каже: «Ах, помогни ми!». И аз започнах да се моля Бог да избави ангелчето. И небето ме чу. Не можех да плача, нямах повече сълзи.

Скоро след погребението мъжът ми си дойде вкъщи, разбесня се и ми отпрати най-сурови упреци, че не съм повикала цял факултет доктори. След пристъпа на гняв той си тръгна и се върна едва на другия ден. Тогава съвсем спокойно изрече: «Детето ни е мъртво, връзката между нас е разкъсана, съвместният ни живот ще бъде лъжа. Върни ми свободата!». Само кимнах и той излетя. Открили ме в безсъзнание в моята стая. Дни наред се мятах между живота и смъртта. В трескавите си сънища изведнъж съзрях мъжа ми да седи до мен. Очаквали бяха кончината ми, но аз преодолях кризата.

Седмици наред бях на легло и разполагах с време да размисля за себе си. Никога повече не искам да бъда жена на някой мъж, но трябва да имам собствено дете, за което да живея. И когато днес видях отзивчивото ви лице и добрите ви очи, рекох си: «Този мъж би могъл да бъде баща на детето ми». Обещавам ви, ако небето изпълни желанието ми, никога повече да не кръстосам пътя ви.“

Тя удържа на думата си. Пак седях на пейката в градския парк, където се бяхме запознали, но тя така и не се появи.

ДОБРАТА ПАРТИЯ

Въпреки своите седемдесет години господин Анселм Ленке вършеше всичко с часовник в ръка. В седем часа ставаше, в осем влизаше в кафенето. Там всичко вече бе подготвено за неговото пристигане. На масичката му до прозореца имаше чаша кафе с двойна сметана, масло и яйца, а също голям куп вестници. Възрастният господин тъкмо проучваше семейните обяви, когато вестникът падна от ръката му. Келнерът — постоянните посетители го наричаха Наполеон, понеже обичаше да се хвали с подвизите си на бойното поле — се спусна уплашено към него и съчувствено попита дали му е станало лошо.

— Лошо ли? — отвърна господин Ленке. — Стана ми гадно, страшно гадно. Не прочетохте ли? Младият Щумпер се оженил за Тинтамора.

— Известно ми е още от снощи.

Наполеон винаги узнаваше всичко няколко часа преди другите хора!

— Защото трябва да знаете — продължи старецът, — татко Щумпер и аз бяхме много близки, той ми бе сърдечен приятел.

Наполеон кимна и прошепна:

— Зная, зная.

— За трети път гледам злощастната обява и винаги прочитам: „Вчера в Шотенкирхе се извърши венчавката на Бианка Тинтамора и Руди Щумпер“. Пет години Руди имаше връзка с нея, пет години. Ами, по дяволите, защо се е оженил, та това не му е било нужно.

Ленке плати набързо, изскочи от кафенето и се втурна в близката Шотенкирхе. Там потърси църковния прислужник, пъкна една банкнота в ръката му и попита дали знае кой е бил шаферът на Тинтамора. Ленке имаше късмет, мъжът от църквата бе осведомен и назова името на доктор Макс. Възрастният господин го познаваше, макар и бегло, така че изтича до близкия телефон и позвъни на доктор Макс. Той не само си бе вкъщи, но още бе в леглото и изрази готовност

веднага да приеме Ленке, при условие че няма да става. Ленке взе автомобил и пое извън града, където живееше доктор Макс. Възрастният човек трябваше да се изкатери по три стълбища, това го затрудни, понеже страдеше от астма, но любопитството му бе силно. Стигна до горе с кашляне и пъхтене, макар че на няколко пъти се спираше и въздишаше:

— Бедни стари приятелю Щумпер, навярно се въртиш в гроба.

Отвори един прислужник и отведе ранния посетител в спалнята на господаря, който с усмивка посрещна своя гост и на два пъти се извини за царящия безпорядък. Ленке го успокои. Ако някой трябвало да се извинява, това бил той, защото в такъв ранен час идвал за разговор, но интересът, който проявявал към семейство Щумпер, може би извинявал появата му. Доктор Макс седна в леглото и каза:

— И за миг не се усъмних, че посещението ви не се отнася до мен, а до сватбата на моя приятел, затова трябва незабавно да узнаете подробностите около тази женитба. Преди месец се протяха още в леглото, като днес, когато иззвъня телефонът. Това ми бе малко неприятно, но вдигнах слушалката. Обаждаше се Руди и ме закле веднага да го посетя. Тъй че скочих с двата крака от кревата и забързах към дома му. Руди ме посрещна в тъжно настроение. Узнах, че връзката с Тинтамора му била глътнала много пари и от банката му съобщили, че го застрашава финансов банкрут. Попитах го какво смята да предприеме. Ето какво ми каза:

„Първо трябва да скъсам с Бианка и затова те повиках. Тя ще дойде тук след малко и ти трябва да потвърдиш моите сведения. Естествено, тя ще направи сцена и ти си ми нужен като гръмоотвод. При нейния темперамент може всичко да се очаква“.

Не трябваше дълго да чакаме. Бианка се появи красива като зората и в превъзбудено настроение. Погледна първо Руди, после мене, направи очарователна хлапашка физиономия и каза:

„Деца, имате да ми съобщите нещо неприятно, и то още на празен стомах, това не ми харесва. Вкъщи съм приготвила малка закуска, нека първо си подсладим душата. Иначе не искам да чуя и дума. Напред, деца, колата ми е долу“.

Послушахме я като деца, всъщност не като деца, понеже днес децата не слушат. Закуската бе отлична. Накрая Бианка остави ножа и вилицата и каза:

„Е, говорете!“.

Със заекване Руди изрече, че е разорен и затова трябвало да се раздели с нея. Очаквахме малък пристъп на буйство, вместо това тя дръзко се разсмя и каза:

„Да се разделим! Точно обратното, едва сега истински сме си нужни. Почакайте за миг“.

Изтича до писалището и извади някакви документи.

„Е, скъпи Руди, да си продължим разговора. Ти ми даде отчет за безутешното си финансово положение, сега аз ще ти дам сметка за моето. Ще останеш доволен. Спомняш си, че никога не съм искала да ми подаряваш нещо, а те молах да си купувам всичко сама по мой вкус. Това беше добре обмислено, като познавах твоето безразсъдство. Перлената огърлица, която нося, е фалшива, а също и скъпоценните камъни в моите накити. Нали имат същото въздействие? Парите обаче, които спестявах, влагах в твоята банка. Обикновено щом получех от тебе чек, веднага внасях цялата сума в моята сметка. Извършваше се само едно прехвърляне. С парите въртях сделки и както можеш да се убедиш, нелоши. Пет години бях твоя любовница, следващите пет години ти ще бъдеш мой любовник. Разликата не е голяма, главното е, че се обичаме.“

Тук Руди избухна:

„Как си го представяш, че ще се оставя ти да ме издържаш?“.

„Но, глупчо, та това са твоите пари, можем да ги запишем по твоята сметка, поне за банката ще има малко работа.“

„Нали не мислиш, че ще приема обратно нещо, което съм ти подарил?“

„Добре, ще го имам предвид. Какво тогава ще предприемеш?“

„Това е моя грижа.“

„Ще се опитам да чета мислите ти. Смяташ да заживееш като кандидат за женитба и разчиташ лесно да уловиш някоя златна рибка. Макар че татковците ще започнат да душат, но ти все пак си елегантният Руди Щумпер, който за днешните момичета има отличната репутация с това, че пет години е бил мой любовник. Кое е по-порядъчно: пред едно клето създание да разиграеш любов, каквато не изпитваш, и да измъкнеш от бащата на момичето торба с пари, или да приемеш моето предложение?“

„Не мога да си позволя да съм издържан от теб.“

„Но от невинното девойче можеш, така ли? Моите пари не са безбожно много, защото идват от теб, но зестрата, която евентуално ще получиш с измама, в моите очи е презряна, защото ти ще се продадеш.“

Руди прекоси с широки крачки стаята, закърши ръце и каза:

„Не мога. Сметката ти е грешна. Няма да се продам, като отплата ще даря на момичето моята свобода и моето име“.

„Руди, обичаш ли ме?“

„Глупав въпрос!“

„Тогава дари ми твоето име, аз ще платя зестрата, така ще се уредим и двамата. Руди, Бог ми е свидетел, през всичките тези пет години съм ти била вярна, а едно младо момиче е неизписан лист хартия. Ти ме познаваш, ожени се за мен — това е единственият верен изход, обмисли моето предложение.“

Тогава Руди взе Тинтамора в прегръдките си, целуна я сърдечно в устата и рече:

„Няма какво да обмислям, ще се оженя за теб“.

Когато старият Ленке заслиза по стълбището, отново се размисли за стария Щумпер, своя сърдечен приятел, и измърмори:

— Добри ми Щумпер, можеш спокойно да спиш в гроба, Руди взе много добра партия.

ДРЕБНИЯТ ГОСПОДИН ЩАПФ

Внезапно си спомних за него, когато в едно кафене наслуки прелиствах някакъв провинциален вестник. Името му, щом го прочетох, съживи много смятани отдавна за забравени събития и раздвижи паметта ми.

Брант, който е вярвал в прераждането на душите, навярно има право: някога дребният господин Щапф е бил недорасъл пинчер. Върху застрашително слабото му телце стърчеше голяма и тежка кръгла глава, чието теме силно напомняше на училищен глобус: рядката мека косица, под която на различни места проблясваше кожата, те караше да мислиш за океански течения, корабни маршрути, пасатни ветрове и меридиани. Лицето му се състоеше от сгърчено като на джудже чело, под което, мънички и лукави, се притискаха очите, носът и устата.

По напълно непонятни причини той бе достигнал до убеждението, че е необикновено умен, макар че тогава ние — група присмехулни студенти — опитахме всичко, за да го убедим в правотата на противното мнение. Той притежаваше дарбата да посреща всякакъв вид ирония и подигравка с такова метафизично снизхождение, тъй че да го изваждаме от неговото учудващо глуповато равновесие за нас постепенно се превърна в изтощителен спорт. Защото това се оказа безнадеждно начинание. Колкото повече му се присмивахме, толкова по-чистосърдечно той се чувстваше поласкан. Тъй като нашето забавно намерение се превърна в сериозно занимание, започнахме да пренебрегваме дребния господин Щапф. Скоро разбрахме колко болезнено бе за него, че вече не е предмет на нашето присмехулство. Започна да занемарява своята забавно коректна външност. Седеше сред нас невъобразимо тъжен. И само когато му отправяхме навярно жестока или поне безвкусна подигравка, старческото му лице просветляше щастливо.

Всъщност, за да поддържаме извисяващото ни съзнание за неговата клоунска същност, вместо да се занимаваме със себе си,

започнахме да го правим герой на анекдотични приключения. Не може да се опише неговият възторг от това.

Един случай — може би първият — се е вписал особено ярко в съзнанието ми. Изкупили бяхме първия ред в партера на театъра. Играеха „Бохеми“. Седнахме отпред, не слушахме много внимателно, а по-често се навеждахме над парапета и се забавлявахме от създаващите такава сладка музика енергично движещи се ръце и пръсти на оркестрантите. Непосредствено зад диригента, в средата на реда, седеше царствено дребният господин Щапф. Наклонил бе глава и сегиз-тогиз неспокойно се размърдваше на плюшения си стол.

По време на първите действия всичко вървеше добре. Докато от софитите не заваляха предвидените в творбата снежинки. Цялата зала бе развълнувана, певците огласяха театъра с цялото си вдъхновение, оркестърът гърмеше, капелмайсторът жестикулираше в дионисиевско блаженство — и тогава дребният господин Щапф изведнъж се надигна, посегна бързо над парапета към палката на диригента, успя да я сграбчи, промъкна се между нас, а ние отзивчиво му направихме път, и изчезна зад завесата на входа!

Няколко секунди изглеждаше сякаш театърът е получил удар: ограбеният господин във фрак размахваше ръце, сякаш му бяха откъснали крилетата. Музикантите се усмихваха и се наслаждаваха на объркването му. Певците стояха с безмълвно отворени уста. Дамите в ложите забравиха да дъвчат шоколадови пралини и да шумолят с хартийки. Високо горе, навярно от последния ред, някой шумно се изсмя. Подир тези секунди на мъчителен потрес всички се съвзеха и след няколко такта, пълни с погрешни акорди и паузи, музиката, а също и настроението започнаха отново да припомнят за Пучини.

След като Мими получи страстно желания маншон и издъхна, ние бурно ръкопляскахме, а после тържествено и в стегнати редици слязохме по голямото стълбище. На един предварително уговорен уличен ъгъл ни чакаше усмихнат дребният Щапф, увит в черното си наметало. Стиснахме му ръка, казахме му, че е страхотен, потупахме го по рамото и му позволихме да ни придружи в кафенето, където щеше да ни покаже диригентската палка.

Опиянението му, като при морфинист, не трая дълго. Той имаше нужда от нови стимулиращи приключения. Веднъж го взехме с нас и минахме по силно оживената по обед главна улица на града. В тъмния

човешки поток понякога се появяваха групи студенти с пъстри шапки, които извършваха обичайната си разходка. Накрая изникна и най-видната сред дружините — забравил съм названието ѝ, да я наречем Варварите — всички горделиви и надменни. Дребният господин Щапф ни хвърли последен поглед за кураж, после се отдели от нас и тръгна срещу Варварите. Застана пред техния предводител и учтиво свали шапка. Варварите се видяха принудени да спрат. Приближихме се, насъбраха се продавачки, млади дами и други заинтригувани. Започна да се натрупва високо напрежение от любопитство и раздражение. Дребният Щапф — все така с шапка в ръка — направи съвършен поклон и високо, ясно разбираемо запита предводителя:

— Извинете, млади господине, не съм оттук, може ли да ми кажете в коя гимназия учите? Още не познавам такива ученически шапки.

Запитаният господин пребледня. Всички Варвари пребледнях. От безмълвен гняв. Щяха ли да размажат дребния Щапф? Малък и любезен, стоеше пред менящия цветове си студент, усмихваше се кротко с вдигнати очи и напразно чакаше отговор. После, клатейки глава, се отдръпна и каза на околните:

— Странно. Толкова големи момчета, а дори не знаят в кое училище ходят!

Зрителите се запревиваха от смях. Варварите, отказали се напълно от достойнство и изящество, се отдалечиха колкото се може по-бързо. Дребният Щапф се скри зад нас и изглеждаше учуден, че се е отървал без пердах.

Скоро той стана неудържим. Разбрал бе как се вършат лудории. Щом само намереше зрител, излизаше на сцената, колкото и да се опитвахме да го възпрем.

Заставаше на пазарния площад и принуждаваше всеки приближаващ автомобил да спре, ако не искаше да го прегази. Влизаше в кафене, отиваше до някоя отдалечена маса и въвличаше непознати дами в безсмислен, несвързан разговор. Прекъсваше изпълненията в кабаре, като на висок глас постоянно викаше келнера. Пускаше обяви във вестника, в резултат на които се срещаше едновременно с дузина млади дами, които като него носеха на ревера си червен карамфил.

Изглеждаше болен. Накрая хазайката се оплака на баща му, че неговият син свалял картините от стените и ги заковавал на пода, а дрехите си, вместо в гардероба, окачвал на освободените пирони по стените; сядал в гардероба и бурно се оплаквал от слабото осветление.

Един ден старият господин Щапф пристигна и отведе странния си син вкъщи. Там той се забавлявал, като четял много книги, а след като ги завършел, тържествено ги погребвал в градината. Принуждавал прислужницата да изслушва надгробните му слова.

В писмата, които често ни пишеше, съобщаваше за последните си бели. После дълго не чухме нищо за него. Докато не пристигна обявление за женитба. Баща му се бе погрижил да му намери жена.

Както в началото вече бе споменато: тези дни си спомних за него, когато във вестника на родния му град прочетох, че депутатът в градския съвет господин търговецът Щапф-младши крайно настойчиво се застъпил номерата на сградите да бъдат поставяни за прегледност винаги от дясната страна на входа.

Никога дотогава не бях очаквал, че дребният господин Щапф може да стане тъй полезен член на обществото.

ДЕТСКАТА КАЗАРМА

В онази нощ, когато Ролф Кларус, тринайсетгодишен гимназист, удуши зрелостника Виндиш, в стария град почина и госпожа Хедвиг Кларус, майката на момчето.

Съвпадането на двата смъртни случая, сякаш единият отмъщаваше за другия, подтикна някои към обяснението, че все пак съществува нещо като неведома справедливост. А особено пресметливи личности енергично се заловиха да установят най-точно моментите на двете събития и да ги сравнят. Госпожа Кларус бе издъхнала към девет часа вечерта, а малко след полунощ учениците, настанени в спалня „А“ на училището, бяха чули онзи зловещ вик, който ги бе накарал треперещи да скочат от постелите си и да се втурнат към Виндиш — в леглото му, облечен в дълга нощница, седял малкият Кларус и безучастно се взирал в широко отворените очи на зрелостника.

Трудността да се установи някаква по-висша връзка в тази поредица от нещастия произлизаше от изключителната суровост, с която почти всички осъждаха малкия убиец. Това не можа да се промени и след лекарското заключение: Виндиш вероятно е умрял от сърдечен удар, предизвикан от уплаха, така че налице бил само опит за убийство, макар и със смъртоносни последици. На такива възражения всички общо отвърщаха: „Към едно действително убийство спада съвкупността от намерението на деятеля и смъртта на нападения. В този случай да се търсят хитроумни аргументи в полза на момчето, е неуместно.“

Скоро се установи следното: преди вечеря Ролф Кларус напуснал училището, не се явил в работилницата и на вечерното богослужение, а когато накрая го попитали, потвърдил с леко кимване, че по това време си е бил у дома. Петокласникът Грул разказа, че видял двамата да влизат в спалнята, вероятно било късно; във всеки случай съседите по легло дълбоко спели.

Тъй като Виндиш тъкмо имаше седмично дежурство, а учениците заявиха, че той не само прекалено често, но и с голямо удоволствие наказвал момчето, външната ситуация можеше с известна сигурност да се разгадае: при служебните си обиколки той е заловил връщащия се от непозволен отпуск Кларус, поискал обяснение и го заплашил, че ще го предложи за някое от обичайните наказания. Но всичко друго оставаше в мрак. Дали Кларус е казал на зрелостника, че идва от смъртното ложе на майка си? И ако това не е станало: Виндиш не е ли забелязал мъката на момчето?

Виндиш бе мъртъв. А Ролф Кларус мълчеше. Дори и когато скоро след това се разболя тежко и легна с температура, пак мълчеше. А и по-късно, когато лекарите прецениха, че всъщност вече е здрав, но въпреки това ще го пратят в психоклиника — и тогава продължаваше да мълчи. Но самопризнанията му можеше да се окажат излишни. Защото междувременно отвориша писалището му, внимателно проучиха неговите книги, попивателни хартии и бележници, а върху няколко листчета и в тетрадка голям формат, която приличаше на несръчен дневник, прочетоха неща, които осветиха случая.

Заседанията приключиха с това, както вече се каза, че Ролф Кларус бе пратен временно в психиатрична клиника. Един достоверен слух твърди, че там той умрял, а друг, по-малко вероятен, че все още е жив. Кое от двете твърдения е вярно, всъщност няма значение. Понеже в онази нощ умряха трима души, макар и последният да продължи да диша.

Не само е по-лесно, но и по-правилно, вместо да се чете старателната психиатрична интерпретация на случая, да се проследят някои от намерените бележки, които малкият Кларус бе написал през последните седмици преди деянието. Какво тогава го бе разтърсило и подтикнало, показват най-ясно онези зацапани листчета, на които той мислено е разговарял с мъката и с врага си.

„Никога няма да успея да се набирам на висилката. Но до сряда трябва да мога, така ми е заповядал учителят по физкултура. И непрекъснато да се упражнявам през свободните часове. Всички ми се смеят. А въртенето на висилка е още по-трудно. Бертолд може и въртенето. С

лявото коляно, с дясното коляно, между ръцете и странично. После Бертолд разказал на В. за неумението ми на висилката. В. му отговорил, че стриктно ще проверява дали се упражнявам.

В сряда трябва да остана след часовете. Заради В. Накара ме да нарежа стари вестници на малки правоъгълници. За клозета. Стоеше до мен и се смееше. Маминка сигурно ме е чакала. А исках да ѝ покажа тетрадката си за съчинения с отличната оценка.“

„Отново ме остави след часовете. Не съм бил избърсал добре праха от пианото в стая 9. Естествено, той издири нечистотията, където не можех да достигна. Трябвало да се кача на стол. Казах, че не съм прислужница. Щял да съобщи за това на ректора. Но ми го каза, за да му дам отново джобните си пари. Нарича това: заем.

Написах писмо на маминка, че съм бил на излет, за да не разбере колко често трябва да оставам след часовете. Ще си помисли, че не желая да я виждам. За всичко е виновен В.“

„В събота следобед най-после отново си бях у дома. Но маминка е болна и затова е на легло. Може би защото си мисли, че правя излети. Исках да ѝ споделя, че за всичко е виновен В. Но засега не бива нищо да ѝ казвам. Болните не бива да се тревожат.

По френски се запънах на стихотворението на Беранже. Кандидат-учителят Хофман ме наруга и за наказание получих допълнителна работа.

Дали е много болна и мисли за мен? В. каза, че много моли в стаята му всички да са весели. Мърморковци като мене били лоши хора. И трябвало веднага да се засмея. Започна да брои: едно, две, три. Но не се получи.

Това е открит бунт, изрева той.

А все още не мога да се набирам на висилката.“

„В събота отново ме остави след часовете. Но вечерта след вечерята избягах вкъщи. Не можех да взема трамвая. Понеже ми бе прибрал джобните пари. Много напрегнато. Отначало маминка не отваряше. От страх започнах да блъскам по вратата. Накрая тя излезе, подпряна на стол, и запита в тъмното кой е. «Аз съм», извиках с все сила.

Тя се уплаши, но ѝ казах, че домашният учител ме е пуснал за два часа. В казармата никой не забеляза, че съм липсвал.

Всяка сряда ме пращат на работа в градината. С дълга пръчка трябва да набождам хартиите и да мъкна количка. В. е говорил с градинаря да ме вика винаги по време на обедната почивка. Защо ли толкова ме мрази?“

„Понеделник вечерта отново избягах. По пътя за вкъщи едва вървах от сърцебиене. Маминка излезе веднага щом позвъних. Но струва ми се, че е много болна. А от нашите роднини не идва никой. Тъй че е съвсем сама. Когато се прибрах, В. ме залови на входа и каза, че не бивало така да бягам, затова щял да ме оставя след часовете. Казах му, че майка ми е болна. Той се изсмя. Вече му било известно. Защото маминка ми е пратила картичка, написана с трепереща ръка, че много се радва, задето отново ще дойда в сряда.

Утре вечер ще трябва да избягам, дори той отново да ме залови. Не мога пак да ѝ кажа, че с Ламберт ще правим излет в полето! След като ми е написала тази картичка!

Подир месец са изпитите. На класната работа по латински имам тройка. Кох ме запита какво става с мене. Ако можех да си остана у дома и да пазарувам за маминка, да ѝ чета, да ѝ готвя! Но е невъзможно. Всичко ми е забранено.“

„Във вторник си бях отново вкъщи. Казах, че през следващите дни трябва усилено да се готвя за изпитите. Маминка изглежда съвсем побеляла и слаба. Не ми казва какво ѝ е.

В. отново ме залови. Не трябвало да му досаждам толкова с болната си майка. Давали отпуск само за погребения. Подлец! Ако нещо се случи със скъпата ми маминка, единствено той ще е виновен. Самият аз съм като болен. А предстоят изпити. Довечера отново ще избягам.

I. Да нарисувам карта на Италия. С градовете с над 200 000 жители. Планините да защриховам в кафяво.

II. Да преговоря Пуническите войни.

III. Глаголните спрежения на «е».

IV. Да науча «Щурец и мравка» на френски.

V. Въртенето на висилка наляво между ръцете.“

„Хвана ме тъкмо когато тръгнах да бягам, и не ме пусна. Вече щял да излиза с мен в градината и да следи дали оставам там и щял да внесе предложение да бъда лишен от отпуск за цял месец. Не съм знаел какво е чувство за дълг. Дали не съм можел да му дам заем? Но аз наистина нямах пари. При всичко, което казва, ме гледа в лицето, сякаш чака да се разплача.

Щял да напише писмо на маминка, това не бива да го прави! По-добре да ме набие или нещо друго.

Само не това. Тя трябвало да му отговори с нейния подпис. Не можах да заспя.

Искам да си ида вкъщи. Утре вечер пак ще избягам. Толкова се страхувам за нея. Ако той ме заключи, просто ще скоча от прозореца.“

В онази вечер, когато малкият Кларус предпочитал да скочи от прозореца, вместо да остане в училището, той успял да се измъкне въпреки зрелостника, тичал, както толкова пъти, по тъмните улици на предградията, през безлюдни площади и мостове, в онази вечер той

видял майка си да умира, в онази вечер го издърпали от леглото на Виндиш, когато и за двамата вече било много късно.

ПЪТЕШЕСТВИЯТА НА АМФОРТАС КЛУГЕ

1. ПЕТ МИНУТИ НА СЕВЕРНИЯ ПОЛЮС

БЕЛЕЖКА НА РЕДАКЦИЯТА

Амфортас Клуге е млад, надежден писател. Забелязахме това веднага щом стъпи в нашата сграда и за нас бе от значение да го спечелим за сътрудник. А понеже той се заоплакваше колко важно и същевременно колко трудно било за начинаещ автор да натрупа житейски опит, съзряхме възможност да помогнем на него и на себе си. Предоставихме му превъзходен глобус и други нужни за околосветско пътешествие вещи, след което той набързо си тръгна. Поел бе задължението да ни достави поредица вълнуващи пътеписи, като първия от тях публикуваме по-долу.

Главният редактор бегло спомена за някаква вестникарска будка при завоя на река Конго, собственост на издателство. Ориентирах се по моя глобус каква е тази река, къде тече, купих си тропически шлем, сако от камилска вълна и манерка и се отправих към гарата. Влаковите разписания и жените са възможно най-големите загадки. — За щастие случаят ме сблъска с моя приятел Боби, който ме тупна по рамото и попита закъде ще пътувам. Помолих го да провери кога заминава следващият влак за Конго. Той добросъвестно прегледа афишите и установи, че не мога да тръгна преди полунощ. Освен това трябвало на два пъти да сменям влака.

Когато забеляза нетърпението ми, хрумна му идея:

— Знаеш ли, Амфортас? Ще те откарам дотам със самолет.

Съгласих се и поехме за летището. След час вече се носехме сред облаците, при което отначало доста ми прилоша. Но после настъпи нощ.

На другата сутрин с любопитство погледнах земята под нас, но освен няколко поляни и ниви не се виждаше нищо особено. Към обяд обаче Боби с усмивка се обърна към мен и рече:

— Средиземно море!

Пъхнах в устата му няколко шоколадови пралини и потърсих да видя пустинята Сахара. Но Средиземно море не свършваше. Накрая се ядосах и се наведох толкова навън от кабината, че загубих тропическия си шлем. Дълбоко долу сред необозримата водна пустош плаваше голямо бяло петно. Боби снижи апарата и съзряхме огромен айсберг. Клатейки глави, литнахме отново нагоре. След дълги часове най-после забелязахме суша: обширни бели площи.

Тогава Боби отново се обърна към мен и рече:

— Амфортас, не ми се сърди, но ми се струва, че моят компас се е развалил. — Това там долу съвсем сигурно е Гренландия.

Отначало ми се прииска да го наругая, но после извиках:

— Вече нищо няма значение! Карай към Северния полюс!

Той само кимна и превключи на двойна предавка.

Тази нощ не можах да спя от вълнение. Какво смело решение — да откриеш Северния полюс!

Сутринта на втория ден забелязахме кораб сред леда. Боби заяви, че ако трябва още дълго да стиска кормилото, ще му се схванат пръстите, затова му предложих да кацнем за кратко на кораба. Боби стори това, което му казах. — Корабът се наричаше „Фрам“ и бе приютил вече друг самолет, който се оказа притежание на някой си господин Амундсен. Той ни обясни, че тъкмо се връщал от експедиция до Северния полюс, но не успял да стъпи там. После в капитанската каюта пихме кафе, поискахме от корабния готвач да ни увие няколко хлебчета, благодарихме сърдечно и се качихме отново на нашия самолет. Господин Амундсен искаше да ми набута кожената си шуба. Моето сако от камилска вълна не било подходящо. Но аз отказах. Боби набързо се осведоми за посоките на пътуването; капитанът посочи с ръка и викна:

— И после все направо!

Към обяд се бяхме издигнали много високо и можахме да установим, че Земята наистина е кръгла. Боби ми обърна внимание:

— Амфортас, виждаш ли там онова равно място? Това трябва да е Северният полюс!

Убедих се в правилността на наблюдението му и казах:

— А отзад отново започват планини. Там сигурно вече е другото полукълбо!

Боби натисна лоста за снижаване.

После кацнахме на споменатото равно място, бодро изскочихме от машината и застанахме на Северния полюс! Беше възвишен момент. Боби каза:

— Ама каква тишина е тук, нали?

Дадох му право. Накъдето и да погледнеш, дори там, където не гледаш: навсякъде лед и сняг. Прекрасна панорама! Почти като в Алпите! И съжалихме, че не сме си взели ските.

Впрочем температурата съвсем не беше толкова необичайна, както навярно човек си представя. След няколко клякания отново се почувствахме много приятно. За жалост не успяхме да намерим земната ос. Но това може би се дължеше на дебелия лед. На гърба на визитна картичка записахме датата и адреса, после закрепихме картичката и карираната носна кърпа на Боби на моя бастун, който забихме в една цепнатина. Междувременно към нас се бяха доближили различни животни: няколко бели мечки (направо чудесни за постилка пред леглото), глутница полярни лисици, които най-отвратително лаеха, и прелестно ято пингвини. Те помириша самолета, изблизаха смазочното масло и излапаха от ръката ми половин кило захар на бучки, при което в умните им очички заблестяха сълзи на благодарност. Боби ми попречи в тази дейност, понеже бил жаден. Подадох му манерката, погалих най-голямата бяла мечка, скочих на рунтавия ѝ гръб и я накарах малко да потича около моя бастун. Боби отново ме обезпокои, понеже манерката била празна. В бързината бях забравил да я напълня. Затова засмукахме ледени късчета, от което на Боби го заболяха зъбите.

— Амфортас — смутолеви той, — най-добре да си вървим у дома.

Казах, че съм съгласен; защото не ми беше никак ясно как човек може да си убива времето на Северния полюс.

За подобни необичайни ситуации рядко сме подготвени.

Боби завъртя витлото и бързо си духна още веднъж в дланите, за да ги стопли. Качихме се — но машината не помръдваше. Боби се

спусна обратно долу и установи, че колелата са замръзнали. Не помогна никакво раздрусване. Накрая Боби попита:

— Да имаш случайно въже?

Към трайните ми навици спада и това винаги да нося със себе си кълбо въже. Понеже един от учителите ми постоянно казваше, че въже, джобно ножче и кутия кибрит са нещата, които отличават мъжа от жената.

Така че извадих кълбото от чантата; Боби го нарязва на куп помалки парчета, повика пингвините и уви на всеки около шията по едно въженце. Свободните краища вързахме за самолета. Когато отново седнахме в машината, Боби силно щракна с език и завика „Хюхот!“, докато птиците най-сетне разбраха за какво се отнася. Разпериха криле, вдигнаха се и така откъснаха машината от леда.

Полетяхме. Полярните лисици лаеха за сбогом.

Обратното пътуване беше чудесно, само съжалявах, че жаждата ни принуди тъй бързо да напуснем Северния полюс. Без прекъсване летяхме до Копенхаген. В едно кафене на Дългата линия си отдъхнахме от негодите на пътешествието.

Може би изглеждаше смешно как ние двамата се разхождаме по оживените улици на този прекрасен град! Аз, Амфортас Клуге, в сако от камилска вълна, вързал манерката около кръста си; приятелят ми Боби с пилотски очила на челото, а на безкрайно много въженца няколко дузини пингвини, които се клатеха пред нас и от време на време с любопитство и учудване се спираха пред витрините...

2. КАТО ЧИСТАЧКА ПРИ ДАЛАЙ ЛАМА

Откриването на Северния полюс не остана безнаказано. Сега в Копенхаген даваха огромни банкети. В наша чест и за наша сметка. Освен това възникнаха женски истории, които завършиха за Боби с годеж. Отчасти защото в Копенхаген той още си нямаше момиче; отчасти защото му се налагаше. При това положение той трябваше да си набави нова риза и ръчно изписани визитни картички.

Освободихме се от пингвините, като ги продадохме на една възрастна дама. Тя каза, че при нея ще се чувстват добре. Но те изядоха всички кучета и котки, папагали и канарчета на старата мома — макар писмено да бяхме заявили, че пингвините са вегетарианци. А това отново ни струваше пари. На всичкото отгоре нарастващите нежности на госпожица годеницата лазеха на Боби по нервите!

Решихме тихо и незабелязано да напуснем Копенхаген и да заминем за Тибет. Едно заможна частно лице финансира начинанието, но в замяна задържа нашия двуплощник. Тъй че трябваше да пътуваме с влак. Оставих се да бъда упоен с хлороформ за един месец, за да разреши въпроса с прехраната, а и понеже не понасям пътуването с влак.

Eh bien^[1], след като изтече един месец, вече бяхме в Бухара, където Боби ме събуди с една добре премерена плесница. Той най-напред набави за копенхагенската си годеница чудесен кашмирски шал и го изпрати с няколко думи за извинение. После наехме каравана. За жалост още при прекосяването на Памирското плато тя се повреди от неочакван проливен дъжд. Освен Боби и аз останаха невредими само две тригърби камили и триста консервени кутии.

Значи трябваше сами да се придвижваме. Тибет е степно плато, заобиколено от извънредно високи планини. Самата степ е около три милиона пъти по-голяма от Темпелхофското поле. Там виреят няколко вида храсти, зад които обикновено се крият разбойници, и ухае чудно на парфюм, понеже често се среща мускусният бик. Доста пъти прекарахме нощите в будистки женски манастири, но така и не

можахме да си отпочинем от негодите на пътешествието. Монголците са необичайно темпераментно племе.

По-рано, отколкото очаквахме нашите камили ритнаха петалите. И то от дифтерит. Чак след години установихме причината: тези тригърби камили имат обичай да правят гаргара в солените езера, каквито срещяхме тук на всяка крачка. Не знаехме това и ги възпиряхме, понеже смятахме тази им склонност за нелепа прищявка. Сега наистина останахме на сухо. Голям късмет беше, че в раницата си Боби откри два чифта ролкови кънки. Съвсем случайно. Оттук нататък продължаването на пътешествието, естествено, щеше да бъде просто детска игра. По кратък околен път се запързалияхме през пустинята Гоби и живи и здрави пристигнахме в Лхаса.

Немският консул в Лхаса е джентълмен. Когато му изложихме нашия план да проникнем до Далай Лама, той изпадна в такова бурно отчаяние, че монокълът му, който вече двайсет години не беше свалял от околото си, се счупи. И докато седяхме на терасата на неговата вила, пушихме цигари от листенца зелен чай, той се опита да ни възпре с описанието на различните видове смърт, на каквито били станали жертва европейски изследователи преди нас, напр. изкуствено преплитане на червата; отравяне със сладка бира; печене на шиш; строга забрана за ходене в тоалетната; отлепване на мозъчната кора и други подобни. Усмихвахме се с безразличие и го молехме за положителни съвети. В резултат на това той три години изучава заедно с нас местния език деванагари. Език, подобен на есперанто, но без гласни. Накрая ни подари своя речник и една сгъваема картеница. Стиснахме му сърдечно ръка, сложихме си ролковите кънки и бързо поехме към Потала. Така се нарича дворецът на Далай Лама. Построен е в известния туркестански имперски стил и е извънредно висок.

След като почти половин час напълно безуспешно се промъквахме около сградата, на Боби му хрумна една изпечена хитрост: обръснахме се, сложихме си руж и пудра, облякохме дрехите на две жени, които изненадахме в къпалнята, и с танцови стъпки тръгнахме срещу многобройната стража. Там, като извиси гласа си с една октава, Боби каза:

— Ние сме новите чистачки.

Веднага ни пуснаха да влезем.

Вътрешността на двореца е странна: от портала тръгват като лъчи хиляда коридора, като всеки един граничи с хиляда помещения без врати. Във всяка стая седи по един лама, взира се в пъпа си или върти молитвената мелничка. Веднага започнахме да чистим стаите. Това отне почти цяла година. При това още не бяхме свършили, а първите помещения пак бяха мръсни. Нощем спяхме в килера за съестни продукти на Далай Лама, чието лице никога не виждахме. Един ден най-после получихме от портиера указанието да почистим голямата заседателна зала, понеже била пристигнала китайска делегация, за да обсъдят тибетските вътрешни данъци.

Тъкмо изтупвахме трона — бе пълен с молци, — когато влезе Далай Лама. Той дълго ни гледа. Накрая ме повика в страничната стая. Преди да тръгна, хвърлих на Боби многозначителен поглед.

— Откога си в моя дворец, красиво дете? — запита той с подкупващ глас.

Направих лек поклон и прошепнах:

— От една година, Ваше превъзходителство.

Той погали ръката ми, при което имах време да го разгледам. Беше на около триста години, с изкуствени зъби, плешив, притежаваше насечена от кинжали пергаментена кожа, а на главата си носеше нещо като шапка от захарен памук. Тъкмо исках да го попитам за номера на обувките му и за малкото му име, когато той, навярно обладан от страст, ме прегърна през кръста. Опитах се да се освободя от ръцете му и изрекох на тибетски:

— О, само това не! Вие сте флиртаджия!

Но той стигна много далеч, може да се каже — прекалено далеч. При създадите се обстоятелства той се сепна и натисна един електрически звънец. Следвайки обичая на ламите, аз се изплюх в лицето му и избягах в голямата зала, където Боби вече бе разпънал картеницата. Смело си прокарахме път по коридора, което за наше съжаление не мина без загуби сред противника. След като устройхме средноголяма кървава баня, личната гвардия на Далай Лама побягна, тракайки със зъби. Стигнахме до главния портал, вече на свобода, поехме си дъх и бяхме спасени.

После теглихме жребий с кибритени клечки дали да избягаме през Квен Лун в Сибир, или да преминем през Хималаите в Индия. Съдбата реши в полза на Индия.

Какво има повече за разказване? Изкатерихме се по Хималаите, първи изкачихме — понеже бе наблизно — връх Еверест и загорели от слънцето, стигнахме до красивия град Варанаси.

---

[1] Е, добре (фр.). — Б.пр. ↑

3. С КАЯК ПРЕЗ ТИХИЯ ОКЕАН

Варанаси е един от най-странните градове, които опознах. А навярно най-забележителното там е, че нямат хотели.

Тъй че стояхме замислени край брега на Ганг. От последните си сандвичи с шунка хвърлях трохи на три крокодила, а Боби въвлече в разговор за нирвана един факир с остра брадичка, който с нажежена до червено маша къдреше космите по пръстите на краката си. Тогава някакъв индиец пристъпи към нас, свали си тюрбана и попита дали има удоволствието да говори с господин Амфортас Клуге. След като потвърдих, той ни помоли да го последваме и да приемем поканата на индийския крал Каликлора и дъщеря му Васент Махеша. Казах:

— Покрийте главата си!

Той отново си наложи тюрбана и тръгна пред нас.

Когато крал Каликлора ни зърна, плесна с ръце от радост. После като поздрав ни подръпна за носа и положи пред нас книгата си за гости, за да се разпишем. Попрелистих няколко страници, учудих се на прочутите имена: Александър Македонски, Шелмуфски, Валдемар Бонзелс, лорд Клайв, Буда Гаутама, Артур Шопенхауер, и сам написах:

Светът е кръгъл. Затова е млад.

Отпред, отзад не съществуват, ето!

Тоз, който е видял света отзад,

Видял му е лицето!

Кралят прочете стихотворението със сълзи в очите, благодари ми най-сърдечно и ни запозна с милата си дъщеря Васент Махеша. Прекрасна жена, Шива ми е свидетел! Тежеше сто и петдесет килограма. Нето. Никога няма да забравя как, поруменяла свенливо, ме подръпна за носа.

Сега вече ни чакаха слънчеви дни: придружавахме принцесата при нейните покупки, при което само аз имах правото да нося пакетите; заедно обикаляхме с велосипеди джунглата — така се нарича градската горичка на Варанаси; тя ни показа музеите, пагодите и катодите (вид позлатени небостъргачи); пред нас танцуваха пламенни

баядерки и баядервиши, докато не паднеха на земята и не се заизвиваха в приказни конвулсии; а пък аз започнах творба върху архитектурния стил на късната готика. Един ден обаче Боби ми съобщи, че току-що тайно се е сгодил с Васент Махеша.

— О, карма! — възкликнах. — Каква неприятност!

Описах му бъдещето в най-грозни краски, отворих очите му за тежестта на сто и петдесет килограма нето — всичко беше безуспешно. Разказах на принцесата, че Боби страда от мозъчен цирей и че по професия е главен евнух — напразно! Любовта ѝ не знаеше граници. Една нощ кралят ги изненада, докато двамата играеха скат на лотосово листо в дворцовото езеро. Само каква картинка!

При този случай принцесата се удави, а Боби и аз избягахме през Делхи, Хайдарабад, Копра и Бебра в Сингапур, където незабавно се записахме в службата за намиране на работа. Включиха ни в една европейска шоу трупа, която показваха в зоологическата градина срещу входен билет. Това бе печално. Накрая отново избягахме и се мотаехме край пристанището с надеждата да ни наемат за моряци. Докато стояхме на големия вълнолом и плюехме по акулите, Боби загуби равновесие и падна в Тихия океан. Изтичах до най-близкия полицейски участък и се върнах при мястото на злополуката с тринайсет полицаи. Но ето че Боби вече седеше на брега и броеше убитите от него акули! Това възбуди страхотен шум. Дружеството за защита на хищниците и малайският гребен клуб ни направиха почетни членове. Устроиха тържествен банкет с кокосово мляко и ориз, при което трима китайци се пръснаха от ядене. Накрая Боби произнесе кратка реч.

— Уважаеми защитници на животните, уважаеми нептунианци! Вие преувеличавате опасностите на океана, който ненапразно е наречен Тих! Дайте ми един капак от сандък и два яки бастуна — с Амфортас, моят приятел, ще гребем чак до Фриско!

Изненадата беше безкрайна. На мига започнаха обзалагания „за“ и „против“. По неволя на следващата заран бяхме с един каяк по море. Съвсем сериозно, това си беше тирания!

Отначало се оставихме изцяло на морската болест. Огромни стада моржове, сепии и пушени херинги се носеха в килватера след нас, техните недоброволни хранители. От тези седмици датира моят хроничен гастрит...

Гребането също изисква умение. Схванаха ни се пръстите и трябваше да спрем на остров Бали. Преди да слезем, дръпнах Боби настрана и му рекох:

— Боби, чуй ме. Доверчивата голота на момичетата от Бали е известна. Не се поддавай на страстите си! Ти си опасен коцкар, но в името на нашето приятелство казвай си: „Боби, овладей се!“. Той попримига, разглеждайки мазолите по дланите си, въздъхна и кимна. После тръгнахме навътре в страната.

Съдържателят на „Льовенброй“, при когото отседнахме, бе самата любезност. Вечерта обаче ни затвори в женския дом. Спомням си с неудоволствие за онази нощ: двацет темпераментни жени и момичета непрекъснато се въртяха около нас, мятаха фарфорови охлювчета „каури“ и на кокосовите си килимчета заемаха възможно най-предизвикателни пози. Боби много често скърцаше със зъби и трябваше да го вържа с носната си кърпа.

На другата заран съдържателят ни прати своите секунданти: с нашата въздържаност сме го били оскърбили до смърт. Боби ме нарече магаре и предложи като оръжия да използваме бойни карабини. Приеха. Дуелът се състоя в джунглата. Съдържателят на „Льовенброй“ стреля право в дулото на пушката, която държеше Боби, при което оръжието се пръсна, без да нанесе други щети. Боби вдигна моята карабина и ликвидира противника с изстрел в плешката. След като трупът на съдържателя бе изгорен с електричество, нас ни изгониха от страната и продължихме с каяка. След един месец ни свършиха хранителните продукти; седмица по-късно ни свършиха силите. Не помръдвахме в зоната на безветрие.

Тогава на Боби му дойде една от блестящите му идеи: в цепнатините на дъските засади последния ни кокосов орех, и я виж! След няколко дни усърдно поливане и торене от лодката поникна малка, прелестна палма. Бяхме спасени! Седмица по-късно можехме да започнем с брането на кокосови орехи. А когато стигнахме пасатния пояс, опънахме на палмовия ствол нашите лодени като платна, прибрахме веслата и прелетяхме като стрела покрай Островите на подправките и Полинезия. Най-често Боби седеше на върха на нашата палма, вслушваше се в нейния растеж и мяташе орехи по мен или в лодката.

Една сутрин — тъкмо празнувахме моя рожден ден — внезапно ни заслепи странен блясък. Боби извади своя микроскоп, погледна през него и извика:

— Амфортас, драги мой! Това е екваторът!

Едва го бе изрекъл и се надигна воден смерч, с края си така злополучно удари нашата палма, че лодката се преобърна. С пъхтене и плуване стигнахме до екватора. Както може да се види на всяка географска карта, той минава като тънка ивица около Земята, в действителност обаче е от чугун и има широчината и вида на нормален релсов път.

Решихме да продължим пътешествието си пеша по екватора. Дни наред крачехме по тази тясна желязна пътека; отляво и отдясно бушуваше безкрайният океан, а оттам любопитно надничаха странни видове риби, с които се изхранвахме чрез въдичарство.

Релсите всъщност ни се струаха излишни, докато не прочетохме на една табела: „Трамвайна връзка Австралия-Южна Америка“. Бяхме изненадани. Още повече, когато зад себе си чухме дрънкане на звънче. Обърнахме се и действително съзряхме трамвай, който спря до нас. Качихме се и поискахме билет за прекачване Еквадор-Канада. Цената бе умерена.

В Еквадор трябваше, за жалост, да останем известно време, понеже Боби го убоде една от опасните спирачки за контра. В Кито той оздравя сравнително бързо и му остана само удивително отслабване на паметта. После с помощта на нашите билети за прекачване отпътувахме нагоре към Северна Америка.

4. ГИБЕЛТА НА СВЕТА В ЧИКАГО

Използвахме австралийско-канадската подземна железница само до Чикаго, понеже моят приятел Боби искаше да завърже запознанства с дами. Имал отново желание за това. Чикаго е несравним град! Тук небостъргачите, без изключения, са от алуминий; и няма нищо поочарователно от това по време на буря да скиториш по улиците и да слушаш лекото металическо пукане на редиците здания. „Да скиториш“ наистина не е най-подходящият израз, понеже в Чикаго никой не ходи пеша. Обикновено махаш на някое позлатено автомобилче, каквито стоят навсякъде и тайнствено, без човешка помощ, сами се управляват. Извикваш в една фуния адреса, на който искаш да отидеш, и по най-късия път стигаш на самото място. При това не става дума за вълшебство, а за разумно свързване на една електромагнитна система с радиоцентрала. Ако наблизко няма кола, използваш Trottoir roulant, т.е. една проточена по тротоара подвижна лента, с чиято помощ, без собствени усилия, напредваш извънредно бързо.

О, колко удобства крие този напълно електрифициран град! Тук ще спомена само задължителния джобен телефон; светещия вечерен вестник на нощното небе; института за мозъци под наем — мястото за оползотворяване на трупове; чая в пет часа сред облаците с предаваната по високоговорители музика на сферите; образованието и храненето от разстояние; тръбната поща за лична употреба; натрупващите енергия роторни цилиндри като обичайно за града покритие на главата; известната месопреработвателна фабрика с нейните огромни машини, в чието гърло — 50 метра в диаметър! — бяха вкарвани стадата за клане, та да напуснат задната част на съоръжението във вид на кожени куфари, швейцарско сирене, кокалени гребени, бита сметана, салатата от волски езици, ботуши от телешка кожа, новородени животни и други подобни; ще спомена само изкуствените градини с техните озониращи храсти и продаваното под формата на хапчета усещане за природа; удостоверенията за право на

любов; кабинета с райски газ за смях — трудно е да се създаде поне слаба представа за Чикаго.

Един ден аз, Боби и неговата чикагска годеница седяхме на любимия ни коктейл „Пясък и сода“ върху покривната градина на небостъргача, собственост на тъста, когато Боби ме попита:

— Амфортас, какво ще правим утре?

Етел извади от жилетката на смокинга своя седефен джобен телефон и рече:

— Централата за развлечения! Ало? Какво има за утре? Спортен празник за аутсайдери? Thanks^[1].

После по своя непретенциозен начин, който прелестно контрастираше с бащиното ѝ състояние, тя каза:

— Е, това е!

Следващият ден, четвъртък, бе прекрасен. Службата за управление на времето си бе свършила работата. Въздухът бе тъй прозрачен, че без усилие можеше да се видят и най-високите етажи в града. После изфучахме към Стадиона на стоте хиляди.

Първо наблюдавахме състезание по плуване — бруст за недочуващи, което убедително бе спечелено от един глухоням. После гледахме боксови срещи на кон. Разбира се, най-значителната атракция беше надпреварата по висок скок при милиардери. Спечели Форд. Със скок от три метра (без да докосне летвата!) той постави нов световен рекорд. После за жалост се оказа, че Форд бил имплантирал в десния си прасец пружини. Това му донесе доживотна дисквалификация.

Съвсем не безинтересно бе бягането с препятствия за издателски книжари. После борбата на малолетни, тласкането на гюле от деветата данъчна класа и състезанието по ръग्би за далтонисти. Накрая Етел и моят приятел Боби се записаха за състезание по продължително танцуване. Беше фантастично! Двамата се въртяха осемдесет и три часа и половина и приключиха като победители на второ място. Когато Боби напусна танцовата площадка, вече имаше порасла брада. А пък Етел получи от кълченето криви крака. Щом Боби видя това, начаса развали годежа. А Етел, по разбираеми причини, бе принудена да се ожени за своя шофьор...

След този ден моят живот и този на Боби вече не бяха сигурни. Етел ни преследваше за своето кръвно отмъщение. Не минаваше и час, без да пропищят куршуми през прозореца, да стърчат отровни

кабарчета в телешкото филе и да бъдат насочвани към нас електрически удари.

— Знаеш ли — рече Боби мрачно, — чувствам тъга по родината.

Но тъкмо посегна към разписанието на влаковете, настъпи онова събитие, което по-късно стана световноизвестно като „чикагското спиране на тока“.

В района на Ниагарския водопад, който захранваше Чикаго с електричество, бе вляло седмици наред. Силата на тока и напрежението бяха нараснали неимоверно и бушоните бяха изгорели — резултатът бе ужасен! Всички електрически съоръжения в града бяха внезапно задвижени от стократно по-висока енергия! Подвижните тротоари летяха като луди, а който се намираше на тях, бе смазан от въздушното налягане. Автоматичните автомобили се стрелкаха като светкавици по улиците, блъскаха се един в друг или нахлуваха в сградите и трополяха нагоре по стълбите. Хиляди коли се движеха неудържимо в кръг, а в тях измираха от глад безброй граждани. Асансьорите изхвъркваха стремително от покривите. Светещият вечерен вестник вече публикуваше новини, които щяха да се случат след три седмици. Огромните машини на месопреработвателните фабрики работеха на празен ход, след като гърлата им бяха погълнали околните здания и ги бяха преработили на салата от волски езици и ботуши от телешка кожа. Накрая машините започнаха да се движат обратно и от готовите продукти възстановяваха първоначалните животни, които сега в гигантски стада ревяха и нервно се лутаха из улиците, като намираха гибелта си върху подвижните тротоари покрай молещите се хора. Изкуствените градини увяхваха и разцъфваха по три пъти дневно, но никой не им обръщаше внимание. Храненето от разстояние функционираше в такава степен, че включените към него граждани се пръскаха с мощен гръм.

Боби и аз се отървахме почти невредими. Когато започна катастрофата, ние седяхме в бар „Манхатън“ и играехме с Пеги и Дорит, две руси негърки, на „Черен Петър“ с числа. Вън покрай прозорците профучаваха изненадани пешеходци и възстановен добитък. Един автомобил прогърмя през вратата на заведението и изчезна в тоалетните. Лампите се нажежиха до бяло, електрическите крушки се разтопиха и започнаха да капят... Беше като в приказка.

Пеги и Дорит ни издържаха, докато можеха. Накрая — след две седмици — електрическата буря отмина. Пожарникарите от околните селища бяха прокопали канали, през които се оттекоха прелелите води на Ниагара. Двете негърки заминаха със спестени пари за Сейнт Луис. Узнахме, че Етел била заклещена в своя електрически масажор и след това тежала, казват, не повече от двайсет и пет килограма.

Боби и аз заминахме за Фриско, за да заснемем филм.

---

[1] Благодаря (англ.). — Б.пр. ↑

5. ПРОПАДАНЕТО ПРЕЗ ЗЕМНОТО КЪЛБО

Между нас казано: Африка ме разочарова. Но Боби, моят приятел, настояваше. И аз отстъпих, макар да знаех как ще се развият нещата.

— Боби — бях му казал, — какво, за бога, очакваш от един черен континент?

Тогава, без да отговори, този тип побягна и набави джобни фенерчета. Да, така беше.

Достатъчно. Тръгнахме. С кораб, пеша, на кенгурута — както дойдеше. И когато най-сетне пристигнахме в Африка, валеше дъжд. Валеше! Лаикът не е в състояние да си представи какво значи това. Тогава джунглата е наводнена до коленете; суходолията (виж енциклопедията!) месеци наред заливат градове и села; дъждовните капки просто пробиват дупки в главите на безобидните минувачи; магазините са затворени, а пустинята Сахара наподобява басейн с изкуствени вълни; и тогава в столицата Тимбукту стърчат от водата само църковните камбанарии!

Сега, значи, стояхме в Африка с нашите фенерчета, а си бяхме забравили чадърите. Дъждът просто свличаше дрехите от тялото. Кибритът и тютюнът ни се овлажниха. Мозъкът на Боби вече се размекваше! Беше ужасно! Тогава един слънчев ден, тоест денят не беше слънчев, но така се казва, Боби рече:

— Амфортас, тук няма нищо. Да плуваме обратно за вкъщи!

Отначало, за да го ядосам, пожелях да останем. Накрая се освободих от последните късчета дрехи, стиснах паспорта си между зъбите и прошепнах:

— Давай!

Плувахме две-три седмици, без да спрем — за щастие водата не беше много дълбока. За щастие! Защото, между нас казано, не мога да плувам! Просто се срамувах да си го призная пред моя приятел Боби и без той да забележи, непрекъснато се отблъсвах с единия крак от дъното.

Отдъгнахме си, когато при развалините на Картаген отново стъпихме на суша, откъснахме няколко къпини, проснахме себе си и паспортите си да съхнат на слънце и размислихме какво да правим. След като нищо не ни хрумна, забелязахме един куфар, който се полюшваше по вълните на Сахара и Заседна близо до нас.

— Амфортас — отбеляза Боби, — това е така наречената Фата моргана. Виждаш нещо, което не съществува.

Но куфарът беше истински и си беше там. Принадлежеше — както една табелка подсказваше — на някой си лорд Фицджералд, дипломиран ловец на лъвове, по-точно: принадлежал му беше. Отворихме куфара и намерихме в него един фрак, един смокинг, обувки с висок ток, бельо, вратовръзки, къси чорапи, четка за зъби, запасни връзки за обувки, накратко — всичко, каквото е нужно на един човек. Боби пробва смокинга, а пък аз — фрака. И скоро застанахме сред развалините на Картаген тъй величествено, както дори Ханибал и Хаздрубал не бяха стояли, преди да се започнат Пуническите войни и когато градът е изглеждал почти като нов. Боби, според навика си, започна да рови с ръце в джобовете на панталона, измъкна едно портмоне, претегли го на ръка като познавач и рече:

— Какво ще кажеш за малка почивка в Италия? Трябва да се намира там отсреща!

Речено — сторено. Магнахме на една минаваща галера и поискахме да ни закарат до Рим... С право Рим се слави като първокласен климатичен курорт. Отседнахме в санаториума „Ламан“. Храната беше добра. По тази причина Боби се заглежда за някоя римска годеница, докато по най-глупав начин реши, че я е открил в съпругата на един пенсиониран баничар. На мен се падна трудната задача да намеря квартира за младите щастливци. Накрая, след като не остана непроверено кътче, викнах:

— Скрийте се в катакомбите! (Виж енциклопедията!)

— Така и ще направим — отвърна Боби.

Но Жулиета, годеницата на Боби, каза, че Амфортас, тоест аз, трябвало да дойде с тях, иначе нямало да бъде забавно. Е, слязох в подземията и там ужасно се объркахме. Когато най-сетне съзряхме дневна светлина, озовахме се в полите на Везувий, а отсреща ни гледаше едно разкривено от гняв лице, което, както скоро се установи, принадлежеше на съпруга на годеницата на Боби. По добър стар

италиански обичай той измъкна от високите си ботуши отровния кинжал и ревна:

— Ха, ха! Камора!

Боби сви юмруци пред гърдите си и ми прошепна:

— Амфортас, джогинг!

И докато нашите добре тренирани тела бързо се придвижваха нагоре по хълма, дочувахме — все по-слаби и по-слаби — виковете от откъсването на баничаря. Спряхме се на ръба на огнедишация кратер. Боби се почеса зад ухото от недоумение и аз му отдадох право. Междувременно баничарят пръхтеше все по-близо и по-близо. Вече нямаше спасение. В лявата си ръка той размахваше кинжала, а в дясната — високо над главата си — тихо хълцащата Жулиета.

Боби, моят приятел, се разтрепери.

— Амфортас, ще скоча във Везувий — каза той. — Идваш ли с мен?

Бях му приятел и само рекох:

— След вас.

Хванахме се за ръце, пристъпихме към устието на вулкана и скочихме в бездната. Още виждах как баничарят гледа подире ни, после загубих и последния остатък от съзнанието си.

Когато дойдох на себе си, лежах отново на ръба на кратера, сякаш никога не бях скачал в него. Вляво от мен Боби правеше опити да съживи Жулиета, кимна ми и рече:

— Не можеш се отърва от жените.

Не разбирахме как така отново се намираме на Везувий, след като бяхме скочили в него, но се задоволихме със свиване на рамене. После и Жулиета се посъвзе и рече:

— О, любов моя, отново получих мигрена. Той ужасно ме дърпаше за косите, след като ме хвърли подир вас...

С Жулиета и с клатене на глава поехме надолу по склона. Когато стигнахме до полите на хълма, Неапол вече го нямаше! Представете си нашето положение! Най-сетне се натъкнахме на някакъв човек. Жулиета отиде при него и попита къде все пак е Неапол. Заприказваният пребледня съвсем и отвърна:

— В Италия, доколкото знам...

— Искаме да разберем — обясних аз — защо вече нищо няма в полите на този хълм.

— Защото — отговори чужденецът, — защото никога не е имало и защото в момента се намирате в Япония. Паспортите ви в ред ли са?

Боби първи си възвърна говора:

— Значи, затова се разхождате из улиците по нощници? Само още един въпрос. Как се нарича този хълм?

— Фуджияма — каза японецът, — но нали господата ще ме извинят, ако се оттегля? Трябва да ида в храма за чая в пет часа.

Боби махна след него и викна:

— Помози бог, стари друже!

— Просто да не повярваш — каза Жулиета, — следователно сме минали през Земното кълбо и сме излезли от другата страна.

— Така е! — промърмори Боби. — А ти, естествено, трябваше да се помъкнеш след мен!

МОМЧЕТО ЗА ПРИМЕР

Винаги, когато двама бивши съученици случайно се срещнат на улицата, задължително се тупат по раменете и отиват в близкия ресторант. Там сядат с разперени крака — телосложенията им вече не позволяват друго, — поръчват пилзенска бира и кимионова ракия, питат се (като в хор): — Е, стари момко, как я караш? А после, почти без завист, сравняват: размера на доходите си, броя на децата, курса на акциите си, деня на първите си бели коси и възрастта на жените си. За няколко минути вече са напълно осведомени един за друг, макар че тъкмо сега единият е забравил името на другия.

И ето, след като всеки е разбрал, че до този миг другият е прекарал живота си подобаващо и че нищо не може да му попречи да продължи по същия начин, след като двамата са се чукнали и одобрително са си кимнали — сега следва, ту гласно, ту с шепот и намигане:

— Ами знаеш ли...

И сякаш някакъв вълшебен трепет преминава от тила по гърба, сякаш коремите се стапят, а също и мустаците, сякаш крайниците им се смаляват и двамата седят, както някога, в белосаната училищна стая. И може да се случи — ако едрогърдестата дама на бара тъкмо реши да позвъни на келнера — те да се сепнат, сякаш междучасието е свършило и учителят ей сега ще отвори вратата.

Така продължава дълго. После настъпва пауза, след която единият пита:

— Впрочем знаеш ли какво стана с Хениг? Момчето за пример?

— Ами — казва другият и кимва многозначително — какво друго можеше да стане! Дребен счетоводител. Тук, в града. Понякога го срещам... Не се поздравяваме...

После двамата отново млъкват, гаврътват чашите с кимионова ракия, разтягат лица в блаженство и си предлагат пури.

— Е, така е... Момчето за пример — въздъхва първият.

А другият поръчва още две ракии и казва:

— Тези плащам аз.

Децата обичат по-горещо и мразят по-пламенно, изпитват по-светли радости и по-силни болки от нас. И дори презират — умеят да презират като никой друг; все пак съвсем рядко удостояват някого с това ужасно преследване: най-често то се стоварва върху онези дезертъори на младостта, които наричат „момчета за пример“; онези малоценни фабриката на живота; онези възрастни деца, чиято душа е малокръвна, понеже бързо е порасла.

О, ние знаем как да гледаме на такива момчета с пренебрежение! Тяхната по-късна незначителна и често жалка кариера сякаш ни дава право. И все пак това осъждане спада към най-тежките грехове, които някога можем да извършим. Защото тук би трябвало да осъзнаем една от най-безмълвните трагедии — а пък ние се прозяваме; би следвало да се уплашим да не загубим и последната искрица вяра в добрата съдба — а пък ние се присмиваме!

Така че следващата история на момчето за пример не е просто малко моралистично разказче; защото тя цели да ни научи да разбираме нещо непознато, а да разбираме навярно означава: да призовем участието на сърцето.

Майка му бе вдовица; още млада, често болна, разочарована завинаги. Отдавна да бе загинала от онова страдание, което доста образно наричат „разбито сърце“, ако го нямаше него, малкото хлапе. Заради него продължаваше да живее или по-точно: да съществува. За големи фабрики шиеше долни дрехи; ризи и нощници, фусти и корсети; с шевната машина или на ръка; работеше на акорд или със заплащане на час; от сутрин до късна вечер, а понякога от вечер до ранна утрин. Не живееше. Шиеше.

Ще е грешка да се говори за нея с думи като „безмълвен героизъм“ или нещо подобно. Изобщо ще е грешка да се лепят върху душата ѝ такива гръмки етикети. Тя шиеше, вместо да живее: за да може да купува на детето си обувки и дрехи, хляб и месо, да му дава пари за обучение и училищни излети, да му подари „Книга за изобретения и открития“ и шейна. Работеше, за да го отгледа. И действително! Отгледа го.

Колкото и да е за майките самопонятно да жертват живота си за децата, толкова странно може да изглежда на децата, че има някой, който изплаща щастието им чрез своето собствено.

Когато хлапето, за което тук говорим, погледна веднъж майка си с особено проникателни очи, то се превърна в онова момче за пример, каквото остана и занапред. А скоро след това един следобед то се втурна нагоре по стълбите на дома им и чу, че тя чисти коридора и тихо си пее. Искаше му се да извика: „Мамо“, но изрече само първата сричка; спъна се, падна и си удари брадичката в гранитния ръб на едно стъпало, при това си прехапа езика до половината. Лекарят каза, че трябва да иде в болница, а майката — че трябва да остане няколко седмици на легло.

Самото момче не каза нищо, понеже не можеше да говори. Но на следващата сутрин, както винаги, отиде на училище. Цял месец не можеше да произнесе нито дума. Езикът го болеше и се бе издул като планина в кървящата устна кухина. Не можеше да яде нищо и си носеше шише с мляко, което мъчително преглъщаше през междучасията. Учениците му се присмиваха, а учителите го съветваха да стои настрана. Но откакто бе станало момче за пример, никога не отсъства дори един ден — скоро стана и остана първенецът на класа.

Всеки ден след обяда майка му го караше да поизлезе, да поиграе на двора или на площадката. Най-често момчето се противеше и предпочиташе да седи над книгите. Ако пък все пак тихо се промъкнеше долу, оставаше чужд сред викащите от радост запотени деца и скоро се дръпваше настрана, за да не смуцава тяхното веселие, като често поглеждаше към кулата с часовника, за да не пропусне часа, в който му бе разрешено да се завърне.

Майката шиеше, момчето учеше. Тя казваше: „Не бива постоянно да четеш!“, а то: „Не бива толкова да шиеш!“. Е, тя шиеше, а момчето учеше...

Тъй се трудеха и преминаваха покрай живота като в тунел. Позволяваха си радост само когато майката платеше парите за тримесечието, които събираше в стара картонена кутия и доволно кимаше, понеже щяха да стигнат; или по Великден, когато момчето с неловка гордост бавно измъкваше от ученическата си чанта бележника с оценките. Тогава двамата се усмихваха един на друг и си даваха свенлива целувка. Усмивките скоро изчезваха. Работата продължаваше.

Всичко си беше, както преди. Момчето за пример завърши основното училище. Една вечер то седна до майка си на прозореца, за да размислят: какво трябва стане сега... Говореха още по-сериозно от

друг път; а когато си пожелаха „Лека ноц“, целувката и усмивката бяха по-тържествени — и така момчето постъпи в гимназия.

Последваха години на монотонно старание, а след тях, отново в една такава тиха и угрижена вечер край прозореца, взеха решение със същата тържествена усмивка — и тъй момчето за пример влезе в университета. Далеч от майката, в един далечен град...

През първия семестър момчето предизвика удивлението на двама професори; през втория всички му предсказваха изключително бъдеще. Момчето кимаше, писа за това на майка си и продължи да се труди...

Тя шиеше, повече от преди, също и през нощите; всеки месец му пращаше нужните пари; понякога дори пъхаше в някое от писмата си банкнота от десет марки и добавяше: „С тези пари да прекараш една приятна вечер, момчето ми. Не забравяй!“.

Момчето се усмихваше, за да не заплаче. И се трудеше.

В петия семестър си избра тема за дисертация и се запозна с едно младо момиче. А че след това пропадна — защото след това момчето наистина пропадна, — не беше по нейна вина; тя бе непретенциозна и с хубава фигура; обичаше го и за нея нямаше по-голяма радост от това тихо да спомне и да разтребва стаята му, докато момчето седеше на масата и се опитваше да работи.

Момчето не издържаше повече. Също не беше и негова вината, че сега безкрайни часове бродеше из чуждите улици на предградията; че подобно на сомнамбул стоеше на прозореца и се втренчваше в небето. Или дълго седеше със затворени очи, взираше се в себе си и пребледнял изтръпваше, когато разбираше, че е вечно уморен и завинаги опустошен... Проумя, че сега трябва да изплаща един живот без младост. Развил бе чувство за дълг двайсет години по-рано, а да следва желанията си — двайсет години по-късно.

Когато осъзна това, остана му само още една битка: да запази в тайна от майка си своя провал; от нея, която все още седеше приведена над шевната машина в далечния роден град и шиеше ли шиеше... а от време на време отиваше до вратата на коридора, понеже ѝ се струваше, че в пощенската кутия е пуснато писмо.

Момчето не можа дълго да крие от нея промяната. И ето че тя внезапно почина, без да се видят за последен път. С нея погина

последната му и единствена звезда. Изчезна безследно. Професорите клатеха глави и мърмореха: „А беше толкова способен!“.

Момичето плачеше и чакаше.

Но момчето не написа нищо повече.

И дори да знаем как ще продължи тази малка история — всъщност тук е нейният край... Тя разкрива съдбата на презряното момче за пример, което не стана мъж, понеже никога не беше дете.

СЕБАСТИАН БЕЗ ЗАВЪРШЕК

Себастиан Щок беше бляскав събеседник, можеше да бъде наречен направо гений на разговора — докато приказваше сам на себе си. Той страдаше от „диалог“. Това е мания, която се смята за професионално заболяване на авторите на пиеси; тъй както тъкачите на ленени платна и боравещите с киселини, шлифовчиците на диаманти и конете в рудниците, пивоварите и оперните певци си имат свои болести. И тя се изразява просто в това, че човек може да мисли единствено в диалог. Разбира се, такова кратко описание може да звучи безобидно само за хора, които никога не са изпитали нейните мъки. Всъщност става дума за разновидност на манията за преследване, която в този случай наистина не е свързана с определени предметни комплекси, но затова пък се натрапва в единствената си форма на словесно изразяване (а именно — диалога).

Да речем, болният е получил сметката от шивача. Вижда една необикновено голяма сума, поклаща глава, започва да се разхожда из стаята и да разговаря с шивача, който — забележете — изобщо не присъства. Отправя му всевъзможни упреци, оставя го предпазливо или дръзко да отговаря (като при това се опитва да го имитира гласно или наум), търси нови и по-сполучливи доводи, така шивачът се ядосва, клиентът изгубва контрола над себе си и ето, скандалът е готов.

Страданието на Себастиан Щок бе доста по-болезнено от онова на неговите колеги по нещастие. Първо, защото не бе никакъв автор на пиеси и, второ, защото притежаваше честолюбието да превърне тайното си страдание в обществено приложим талант. Докато в своето уединение играеше и двете роли — собствената и тази на опонента си, — той беше истински майстор. Но появеше ли се действителен събеседник, започнеше ли той наистина да повишава глас и, за зла чест, да отговаря съвсем различно от онова, което Щок мислено му диктуваше, неуспехът бе повече от явен.

От този негов недъг не произлизаха материални щети. Себастиан бе наследник на едно добре стопанисвано състояние. Само че през онези години, когато най-сигурните неща носеха най-големи разочарования, неговият недостатък му изигра заслужен номер. Бяха го препоръчали на един банков директор, който имаше възможност да го настани на работа, където нямаше да загуби нищо, а можеше само да спечели. Случи се така, че тази финансова звезда на име Франк го покани на вечеря. Вероятно по време на кафето щеше да стане дума за молбата му. Но Себастиан Щок искаше да блесне още по време на храненето.

Дълго преди да се отзове на поканата, той бе подготвил програмата на своето появяване. На госпожа Франк (с която вече бе говорил по телефона) щеше да каже: „Досега познавах уважаемата госпожа, за съжаление, само по слух“, а на господин Франк, в случай че му подадеше хляб на масата (за това Себастиан щеше да има грижата), щеше да рече: „Сърдечно благодаря за насъщния“.

Себастиан бе горд с тези крилати фрази и разчиташе много на тях. Разбира се, обмислил бе и съответния израз на лицето си и се бе упражнявал пред огледалото. Духовитостта, която имаше намерение да поднесе на госпожата, щеше да подправи с небрежна светска усмивка, а определената за директора фраза се надяваше да подсили с многозначително намигване.

Но събитията се развиха другояче. Когато пристъпи прага на дома им, видя, че насреща му се задава една изискано облечена дама, изпълнена с достойнство. Себастиан направи безупречен поклон и със заплануваната небрежна светска усмивка, която, разбира се, излезе малко скована, каза:

— Досега познавах уважаемата госпожа, за съжаление, само по слух.

Дамата го изгледа скептично и обясни, че госпожата и господинът се извиняват за момент и го молят да ги почака в кабинета на господин директора.

Себастиан кимна механично и пипнешком, като че ли бе ослепял, тръгна подир икономката. След това около пет минути престоя пред прозореца на една миришеца на кожа стая, като трескаво обмисляше дали да повтори опита си пред законната госпожа Франк, или не. Не можа да вземе решение. И когато се появи директорската двойка, той

просто преглътна готовата фраза и се държа твърде неумело, тъй като не бе съвсем на себе си. Седнаха на масата. А Себастиан започна да подготвя своята втора изненада, която — той мислено се закле в това — в никакъв случай не биваше да завърши с неуспех. Понятно е, че говореше съвсем малко, ядеше още по-малко и вместо това така упорито впиваше поглед в сребърната купа за хляб, че направи впечатление на господин Франк.

Внезапно сребърната купа се повдигна от мястото си и започна да се движи в зрителното поле на Себастиан, като се приближаваше все повече и повече към него. И сякаш от някакви тъмни дълбини до слуха му стигнаха думите:

— Скъпи господин Щок, мога ли засега по този начин да ви предложа насъщния?

Това не беше впрочем много изискано. Но може би причината бе само втрещеният поглед на Себастиан. Във всеки случай на него му се стори, че го поразява гръм. Силно се изчерви, закашля се и от възмущение, че го бяха окрали, забрави да си вземе хляб. Франк го гледаше учудено и продължаваше с ангелско търпение да държи купата с хляб пред него. После на свой ред се ядоса и забеляза многозначително:

— Значи отказвате, господин Щок?

Франк и жена му започнаха да се хранят по-енергично, отколкото повеляваше апетитът им, само и само да не гледат повече странния си гост. Себастиан почувства, че става сам на себе си досаден. Втресе го и усети, че в него се надига някакво сляпо смущение, което никой и нищо не можеше да възпре.

Нещо трябваше да се случи. Гласът му трепереше, като че ли произнасяше предсмъртната си молитва, когато каза:

— Досега познавах уважаемата госпожа, за съжаление, само по слух.

Франк и жена му се спогледаха и избухнаха в смях за около три минути. Тя едва не се разрева от удоволствие и нервност, само изражението на лицето ѝ от време на време, и то крайно неубедително, молеше за извинение. С прекъсвания успя да изрече:

— Да... нашата икономка... вече ни разказа... толкова е... забавно!

После продължи да се смее малко по-умерено, докато нейният съпруг се пляскаше по бедрата и викаше:

— Ай, да му се не види!... Но, скъпи господин Щок!... Откъде сте научили тази идиотщина?

Себастиан сковано се изправи, промърмори нещо и напусна трапезарията. После и сградата.

Най-сетне той тръгна да пътува, за да опита въздействието на това последно средство. И когато най-послед един от опитите му по красноречие излезе сполучлив, това се превърна в негов лош жребий.

Себастиан бе отседнал в един голям планински хотел, по цял ден правеше разходки, а вечер сядаше на една масичка в салона и наблюдаваше другите, сякаш от тях го делеше някаква решетка. Виждаше как пият и танцуват, как флиртуват и дори малко пресилено подклаждат около себе си страсти. Така изтече една седмица. И самотата започна да го гнети.

Една вечер забеляза сред гостите един господин на име Урбан, когото бегло познаваше от родния си град. Урбан седна заедно с дъщеря си на отдалечена маса и се скри зад вестника си. Сърцето на Себастиан затуптя. Копнежът му да общува с някого стана непреодолим и в главата му загъмжа от крилати изрази. Най-сетне лицето му се озари щастливо. Спасителната, необикновената фраза, изглежда, бе намерена.

Щом оркестърът засвири за танц, Себастиан стана от мястото си и се отправи към ъгъла, където сучаеха Урбан и дъщеря му. Поклони се. Те видимо се зарадваха. И преди още да могат да кажат нещо, той ги заслепи с една дяволита усмивка, която нямаше край. След това се поклони още веднъж пред бащата и като натъртваше всяка дума, каза:

— Почитаеми господин Урбан, смее ли да ви помоля за ръката на госпожица дъщеря ви?

Той искаше да каже само: „Може ли да потанцувам с нея?“. Едва ли някой ще оспори това. Но правеше ли се Урбан, че не знае, или наистина не знаеше нищо за манията на Себастиан? Търговецът на дървен материал Урбан се изправи на крака, тупна го здраво по рамото и извика:

— Браво, браво! Просто умирам за приятни изненади! Моля ви, седнете, нетърпеливи зетко! Ха-ха! Е, Ленхен, какво ще кажеш за това настойчиво предложение?

Ленхен Урбан пооправи фризурата си и заяви, че нямала нищо против.

Всеки разумен човек би се опитал най-енергично да изясни недоразумението. Но Себастиан Щок не беше от тях. Така той се ожени за една госпожица, с която искаше само да потанцува. Оттогава започна още по-често, отколкото преди да се разхожда напред-назад из кабинета си. А когато неговата жена, Ленхен Щок, долепяше ухо до вратата — сега тя едва ли продължава да прави това, дочуваше припрени стъпки и възбудено мърморене. И се хващаше за главата.

ПОСПАЛИВИЯТ КАРЛ

Тъй като бе дошъл на гости, трябваше, както преди, да служи като носач на пакети, съпровождайки мама. Може би нарастващата тежест на покупките все пак допринасяше да се забележи неговата старателно скривана покруса. С майчински жестока проникателност тя зададе единствения въпрос, от който той с основание се разтрепери:

— Откога впрочем имаш навика сутрин да се излежаваш до късно?

— О, винаги е съвсем различно — отвърна той. Без да обръща внимание на все по-голямото му смущение, тя повтори въпроса си.

— Сега например се събуди в девет. — Всъщност това бе самата истина. — А иначе?

Мама зададе въпроса си още няколко пъти. А резултатът бе засрамващ.

Внезапно се озоваха в магазин за часовници. Нервните цъкания на безброй махала ужасиха Карл. Колкото пъти погледнеше към стените, струваше му се, че те летят насам-натам, подмятани от буря. От страх затвори очи. Тогава чу гласа на мама:

— Моля, госпожице, имате ли будилници за недочуващи?

Карл съвсем навреме отвори очи, за да види състрадателния поглед на една сведена над щанда млада дама. Тя кимна най-сериозно на мама, обърна се и клекна. След малко постави на щанда прелестен тенекиен будилник и започна:

— Този часовник, уважаема госпожо, е американски фабрикат и мога да ви го препоръчам най-горещо. Дори клиници за глухонеми ни пращат блестящи отзиви. Освен това даваме едногодишна гаранция. Часовникът има способността да звъни двайсет пъти в протежение на половин час; винаги по една минута; а между звъненето има паузи от половин минута...

Карл установи, че тя говори като екскурзовод в кралски замък. В тази връзка се замисли за своята колекция от пощенски марки, тъй че

остана изненадан, когато момичето окачи на последния му свободен пръст един пакет, отвори им вратата и изрече нещо за довиждане.

— Подарявам го на тебе — каза мама на улицата.

Карл, който жадуваше да изгуби пакета, попита:

— На кого?

При това мислеше за клекналата госпожица и нейния състрадателен поглед. Не успя да изгуби будилника...

Когато на другия ден пристигна в университетския град, за жалост бе още рано за обяд. Без определени намерения отиде в университета, влезе в някаква аудитория, окачи шапката и палтото си върху дръжката на един прозорец и сложи пътната си чанта и кутията с понички до вратата. Самият седна на значително разстояние от катедрата и направи опит да се запознае със съседа си, който случайно се оказа дама.

Професорът, който дойде малко по-късно, се разпростря върху понятието за собственост в новокаменната епоха. По това Карл разбра, че по погрешка е попаднал на юридическа лекция. Тъй че започна да разказва едно-друго на съседката си, с което не постигна нищо повече от мръщене. Все още близо до нея, той се отдръпна обиден и на няколко бели листа положи своя подпис. Това, изглежда, го занимава дълго от очакването, защото внезапно издрънча звънец. Карл събра листовите и книгите си и нетърпеливо протегна крак извън банката. Професорът пренебрегна звънеца и продължи да се разпростира върху новокаменната епоха; също и второто дрънчене удостои само с неодобрително поклащане на главата. При третия звън той се прекъсна, извади часовника си и запита дали някой ще се осведоми за смисъла на подранилия звънец. Карл се надигна и с въздишка на облекчение напусна залата.

Вече на път за ресторанта се сети за своя багаж, шапката и палтото, които бе оставил в аудиторията. В лошо настроение забърза обратно към университета и дойде тъкмо навреме, за да обяви за своя собственост пътната чанта, в която професорът с любопитство ровеше върху катедрата. Сред смеха на студентите доцентът подкани изненадания Карл веднага да го последва при ректора. Професорът понесе будилника; Карл — палтото, шапката, пътната чанта и кутията с понички.

Будилникът бе звънял петнайсет пъти. Макар да звъня още пет пъти в присъствието на уважаеия ректор, Карл се отърва с остро мъмрене. Професорът, изглежда, не се задоволи с това. Когато остана насаме с Карл (след като му върна будилника), той отбеляза:

— Поведението ви, господин колега, позволява да се направят заключения за вашите способности. Затова искам изрично да ви предупредя да проявите повече прилежание. Сериозно възнамерявам още години да си спомням за вас. Тъй че когато се явявате при мене на изпит...

Карл призна, че не е юрист, и професорът безшумно се отдалечи.

През нощта — към дванайсет часа — Карл се събуди. Седеше на шезлонга в своята стая. Хазайката, вдовица със склонност към напълняване и избухливост, го държеше за двете рамена и здраво го разтърсваше напред-назад, сякаш правеше опити да го съживи. Карл бе извън себе си. Какво искаше от него тази пищна, едва покрита с нощница жена?

Това очевидно бе недоразумение.

Ала през отворената врата надничаха няколко обитатели на дома (представители от всеки етаж). И тогава будилникът зазвъня за двайсети път. Карл го бе нагласил за полунощ, понеже възнамеряваше да посети кафенето на ъгъла, за да се срещне с едно мило, отчасти още непознато му момиче.

Будилникът — доказаха го любопитните съседи и хазайката — очевидно работеше изрядно. Само че Карл не бе чул деветнайсет позвънявания, а навярно щеше да пропусне и двайсетия без енергичната намеса на хазайката. Късните гости заявиха, че са възмутени, нахълтаха в стаята му и единодушно изискаха да им предаде часовника — с цел линчуване. Карл изнесе блестяща защита. Отбеляза, че става дума за скъп подарък от майка му; и помоли да не му отнемат последната опора. Нищо не помогна.

Карл се примири и им предаде американския фабрикат. Изтикаха го грубо на стълбището и го принудиха да види как последната му опора полетя през прозореца и с укорителен звън се разби върху настилката на двора. Прозвуча така, сякаш мама се караше по телефона. Поемайки си дъх, останалите се прибраха по леглата. Карл закрачи самотен в хладната нощ. Към кафенето на ъгъла.

Другата сутрин Карл се събуди по обед. До късно вечерта безуспешно си отправяше упреци. После написа писмо на майка си, в което внимателно и само доколкото имаше връзка с будилника сподели преживелиците си от миналата нощ. В мъгляво стилизиран послепис й съобщи, че е решил да се ожени. Не виждал друг изход.

На следния ден в „Нойестен нахрихтен“ можеше между другото да се прочете следната обява:

Коя дама с благородно сърце — възраст, фигура, характер, ръст, вероизповедание, имущество и под, без значение — е готова да се запознае с млад висшист с цел последващ брак? Единствено изискване — спокоен сън. Единствено условие — едномесечен пробен срок.

Оферти под надслов „Ранно утро“.

70311 Централен офис на вестника.

Успехът от обявлението бе неповторим. За съжаление повечето дами — всички с благородни сърца — бяха пратили и свои снимки. Други се съмняваха в утринната си бодрост или свенливо се виждаха зависими от нощната бодрост на подателя. Други пък с възмущение отхвърляха пробния месец.

Карл си загуби ума и попита хазайката си дали е склонна всяка сутрин да влиза в стаята му и с всички средства на женската хитрост да го разбужда. Иначе веднага напускал.

Новата хазайка не бе лишена от достойнства. Все пак отначало Карл опита друго средство. Всяка вечер подаваше в пощата телеграма до себе си с изричната отметка да не я доставят преди девет часа сутринта. Този опит се оправда. Всяка сутрин малко след девет хазайката потропваше на вратата към спалнята на Карл и всяка сутрин се виждаше принудена да носи телеграмата до леглото му, понеже той не чуваше.

Наред с многото си други достойнства тя притежаваше и чувството за пестеливост. Само така може да се обясни и извини, че тя предложи на Карл да престане с пращането на телеграми...

Достатъчна ли е за пълното разбиране на последвалото развитие на нещата кратката бележка, че Карл никога вече не се успиваше?

НА ЛОВ ЗА ГОДЕНИЦИ

Беше девет часът сутринта. През нощта навярно бе валил сняг. Поне покривите се опитваха да създадат такова впечатление. Всъщност успяваха само на отделни места... Улиците изглеждаха отвратително. А минувачите влачеха нозе през кишата, сякаш караха ски.

Господин доктор Ентерлайн тъкмо извършваше последното клякане, после затвори прозореца на спалнята, пъхна се в горнището на пижамата си и закрачи из стаята. В печката дървата пукаха. Ентерлайн потри ръце, наля си чай, провери за писма, намери само вестниците и с ленива прозявка седна на писалището. Отначало побарабани с пръсти по облегалката на стола. После около една минута потрака с перодръжката. И накрая насочи цялото си внимание към своя блок календар. Спомни си, че утре е Нова година. Значи днес беше Свети Силвестър. Вследствие на тези неоспорими преценки той заоткъсва листовите с отминали дати и така стигна до 31 декември. Погледът му падна върху една отметка. Бавно се наведе, за да я прочете — и подскочи, сякаш неволно бе седнал на гореща печка...

Но листът от календара изглеждаше така:

Декември, 31 дни

31

декември

Краен срок за облога с Бетина (1000 марки).

На всяка цена трябва да го спечеля!

Росподин доктор Ентерлайн остана дълго на писалището си, сякаш твърдо решен да полудее. Лицето му не оставяше и капка съмнение за това. Накрая той издаде звук, който по никакъв начин не отговаряше на образователната му степен. И след две минути, вече готов за излизане, натисна дръжката на вратата. Хвърли последен поглед в стаята, сякаш се сбогуваше за години напред. Внезапно обаче

му дойде нещо по-добро наум, втурна се към телефона, възстанови връзката и за две-три минути разговаря с някого. После затвори, записа си нещо, вдигна шапката на челото си и пак позвъни. Отново затвори. Отново си записа. И позвъни за трети път.

Цял час прекара в това отегчително разнообразие. После стана, свали си шапката и палтото, извади от една папка голям бял лист и като стриктно използва направените бележки, нахвърли нещо, което дяволски напомняше учебно разписание. Ето го:

4:00

Кафене „Магнет“

Мелита Щьокел

4:30

Бар „Интим“

Рут Гбинер

5:00

Кафене „Буен ретиро“

Люси Шедлих

5:30

Вестибюла на „Екселсиор“

Катрин Перлбах

6:00

Кафене „Блауе ханд“

Йозефине Баш

6:30

Казино „Принцес“

Урзел Банзин

7:00

Клуб „А.С.К.“

Микс Майер

7:30

Кафене „Валфиш“

Алис Щетен

В три и половина доктор Ентерлайн вече седеше в кафене „Магнет“ и пиеше коняк. В четири имаше среща с госпожица Мелита Щьокел. Тя се появи пет минути преди четири и половина. Ентерлайн, без да вдигне очи, злобно се взираше в часовника, чиито стрелки продължаваха своя ход; момичето си поръча кафе и торта, гледаше го с любопитство и съвсем не изглеждаше незаинтересована. Накрая го попита за какво става въпрос. Вместо да отговори, той стана. Облече си палтото. Госпожица Щьокел бе изненадана и си ядеше тортата. Тогава тя му каза:

— Трябва да отидеш за кратко в Енгадин, Роберт. Въздухът там горе ще ти се отрази добре. Мога да ти препоръчам отличен хотел в Понтрезина. Името му... е, как му беше името?

Роберт Ентерлайн закопча лявата си ръкавица и рече:

— Мелита, ще се сгодиш ли за мен?

Тя изпитателно разгледа лицето му и каза, че в Санкт Мориц е прекалено оживено за душевноболни. После все пак попита?

— Кога?

Той си взе шапката от окачалката и примирено измънка:

— Веднага.

При тази дума тя се разсмя. Той сви рамене, протегна ръка и рече:

— Довиждане, малката!

Сега пък тя се ядоса; попита какво всъщност е имал наум, за да я измъкне от дома ѝ при това лошо време; дали смятал, че годежи се сключват на сбогуване! Всъщност дори нямала нищо против. Но в никакъв случай не ставало тъй бързо. Все пак първо можела да поговори с родителите си. Макар че съществувал някакъв господин Хаферкорн, когото баща ѝ гласял за нея...

Междувременно Ентерлайн отдавна се намираще на улицата, махна на един автомобил, викна „Бар Интим“, качи се и докато Мелита завършваше своята реч, той вече чакаше Рут Гвинер...

Няма смисъл да проследяваме по-нататъшните следобедни занимания на Роберт Ентерлайн. Другите седем момичета, едно след друго, му препоръчаха седем други места за почивка. Седем пъти го обявиха за леко умопобъркан. Седем пъти неудържимият му порив за годеж бе изрично определян като нескромнен и бе отхвърлян. И още седем пъти му бе подсказано, че търсенето от негова страна (впрочем при по-дълъг срок за доставка) би намерило в бъдеще съвсем изгодно предлагане.

Сломен от мъка, пронизан до кости от снежната виелица и капнал от умора, господин доктор Ентерлайн се прибра вкъщи към осем часа. Стовари се на първия попаднал му стол и увеси глава, на която все още стоеше шапката. За описанието ни остава недостъпно онова, което той вършеше и мислеше.

Защото не вършеше и не мислеше нищо. — Душата му напомняше голям театър, чиито актьори се бяха разотишли, понеже нямаше зрители...

Покрай прозорците се вихреха снежинки, сякаш бързаха нанякъде. Минувачите на улицата крачеха с приведени глави срещу вятъра и измъкваха краката си от кишата. Точното определение бе: „кучешко време“...

Тогаваш иззвъня телефонът. Ентерлайн се запрепъва през тъмната стая и измърмори:

— Ало!

Гласът от другия край сигурно му бе познат; защото той преглътна една ругатня и попита толкова невинно, колкото можеше:

— Какво има, Бетина? Кааак? Облог между нас? Сигурно е недоразумение!... Най-сериозно, не си спомням. Впрочем за какво става дума?

На това място от разговора Бетина, изглежда, намери за най-добре шумно да се разсмее; защото Ентерлайн гневно махаше във въздуха с ръка, но нежно каза:

— Успокой се, моля те, и по-добре ми довери предмета на нашия облог... Хм... Тъй, тъй... Възможно е. Е, и? Но това е лудост, скъпа моя! Да се сгодя през тази година, казваш, или хиляда марки?... Скрепено с документ?... Ооох! — Това ще е най-доброто... Веднага? Първо искам да хапна нещо. Може би след половин час? Хубаво. Довиждане, Бетина!

Трябва да се смята за доказано и правдоподобно, че Роберт Ентерлайн не яде нищо. По-скоро той проседя десетина минути на писалището в изнурителен труд; преброи парите в портфейла си и в ковчежето; иронично разгледа последното банково извлечение; пишеше числа едно под друго, които събираше и изваждаше, докато не проумя, че само умножението можеше да му помогне, а после излезе.

В течение на деня господин доктор Ентерлайн трябваше осем пъти да чака млади дами, които обикновено закъсняваха. Но Бетина Фуке дойде на срещата преди него. Поздравиха се сърдечно. С трогателни усилия Ентерлайн успя да разтегли финалния разговор, който на двамата — по-точно казано, на него — предстоеше. Минаха часове; смениха няколко заведения за удоволствие на гостилничарите — но до единайсет часа за облога разговаряха само с погледи... Бетина (през цялото време и във всички заведения) запазваше своята усмихнато-невъзмутима деловитост, с която бе известна сред приятелите си, както и че обичаше да се представя за лекарка. Бавно, но сигурно, Ентерлайн изпадна в състояние, за което се твърди, че те избива кървава пот. Колкото по-късно ставаше, толкова по-често той тайно вадеше часовника от джоба си. Сериозно ли се надяваше да избегне съдбата си? Внезапно Бетина попита:

— Всъщност колко е часът, Роберт?

Заловен на място, той скри часовника под масата и скромно каза:

— Пет минути преди единайсет и половина!

— По дяволите! — извика Бетина. — Значи трябва бързо да инкасирам моята печалба от облога. В брой ли ще платиш или с чек?

Роберт заяви, че не му е възможно веднага да предостави хиляда марки. Впрочем облогът навярно бил невалиден, щом той го е забравил и по тази причина не бил в състояние... Бетина Фуке изрови от чантата си едно листче, на което личеше подписът на Ентерлайн. И после се осведоми каква основна лихва смята той за уместна, ако тя благоволи да отсрочи дълга му. Ентерлайн сви рамене и разискването продължи. Пет минути преди Нова година се споразумяха за олихвяване с петнайсет процента (годишно) и определиха срок за погасяване, който Ентерлайн обеща да спазва.

По време на това забележително споразумение Бетина стана много неспокойна и, изглежда, смяташе, както преди Ентерлайн, часовника за крайно необходим... Три минути преди дванайсет

госпожица Фуке се изчерви и с необичайно скромн тон (гласът ѝ направо трепереше, сякаш издаваше страх) каза:

— Роберт, не ти ли минава мисълта, че все пак можеш да спечелиш облога? Още сега?

Господин доктор Ентерлайн поклати глава и мрачно отбеляза:

— С коя ли бих могъл толкова бързо да се сгодя?

Все пак последните му думи прозвучаха по-различно от първите. В тях проблясваше нещо като безкрайно изумление. Той погледна Бетина. Но тя изведнъж бе открила по роклята си някакво пухче, което издуха с голяма прецизност и похвално търпение.

Накрая тя все пак го погледна; малко безпомощно, сякаш всеки миг щеше да заплаче. Прошепна:

— Роберт, остава още една минута...

Уместното чувство за деликатност не ни позволява да опишем в подробности следващата сцена. И вместо неизискана изчерпателност ще преминем направо към трети януари, когато у семейства Щьокел, Гвинер, Шедлих, Перлбах, Баш, Бацин, Майер, Щетен и много други пристигна пощенска картичка, която предизвика известна сензация, а при дъщерите на споменатите семейства — възмущение или сълзи. Или, в най-лошия случай, и двете.

На пощенската картичка бе изписано с шрифт кохшер антиква-курсив:

В новогодишната нощ се сгодиха:

Д-р мед. Бетина Фуке.

Д-р инж. Роберт Ентерлайн.

В резултат на облог, който и двамата спечелиха.

АД В ХОТЕЛА

Три луксозни хотела в Тирол и едно илюстрирано списание — с рекламна договореност — организираха общ конкурс с награди. Списание то предложи на читателите си обикновен въпрос, на който очакваше необикновени отговори — избра трите най-сполучливи и предостави на техните автори необходимите билети за бърз влак (втора класа), за да си получат премиите. Трите тиролски хотела обявиха от своя страна готовност да приемат безплатно за две седмици по един от победителите. Първа награда получи д-р Готхолд Леман, втора — някой си господин Петер Щурц, а трета — съпругата на един банков директор. Две луксозни седмици в Тирол идваха съвсем навреме на тази дама; това беше третото ѝ пътуване за текущата година, освен това тя намираше високите планини за нещо божествено. Също и д-р Леман се смяташе за щастливец; той беше гимназиален учител; заплатата и семейството биха му позволили отдых най-много в първа железопътна зона.

Но за господин Петер Щурц (както списанието го наричаше от учтивост) пътуването щеше да се окаже мъчително втурване в редица непристойни преживявания. Щурц бе работник металург; с това ясно се очертава достатъчното основание за неговото унижение; а ето и кратко описание на последвалите събития:

Петер Щурц, на 28 години и женен от четиринайсет месеца, бе отговорил на зададения в списанието въпрос, без дори да помисли за някакъв успех. Когато в списъка на наградените прочете собственото си име, той се уплаши и писа, че като беден човек би желал, ако е възможно, вместо пътуването да го подпомогнат с парична сума. Но редакцията на списанието отхвърли молбата му... Госпожа Щурц, развеселена от безпокойството на мъжа си, купи в потребителната кооперация вратовръзка от изкуствена коприна, която той щеше да получи едва на рождения си ден; колоса и изглади три нагръдника и няколко чифта маншети; изчисти с бензин синия му официален костюм и го опакова в картонена кутия. Щурц си взе полагащия му се

десетдневен отпуск и получи в добавка още няколко, разбира се, неплатени дни. За всеки случай изтегли от касата трийсет марки, макар да бяха определени като начална вноска за шевна машина. Списанието му изпрати валидните за отиване и връщане билети — и Щурц замина за Тирол.

Пътуването в купе втора класа му хареса. Пушеше цигари от десет пфенига, похапваше сандвичи със салам, гледаше доволен през прозореца, поклащаше се върху тапицерията и си подсвиркуваше.

После поспа няколко часа. В Мюнхен смени влака, отново заспа, събуди се след Розенхайм и развълнуван зърна първите планини. В Куфстайн валеше дъжд. Въпреки това той гордо закрачи напред-назад пред своето купе на „Цюрих-Виена-Експрес“, който щеше да го отведе по-нататък. Скочи в последния момент във вагона и един час по-късно изпитваше съжаление, че вече е пристигнал в К.

С картонената кутия под мишница и шапка в ръка Щурц, влезе в хотела. Портиерът не си направи труда да скрие уплахата си, когато чу кой е този смешно грубоват и плах човечец. Бързо нареди да го замъкнат в стая на последния етаж и потресен извести на директора. Щурц, затвори очите, докато пиколото го превеждаше през салона. Седящите наоколо гости го разглеждаха, сякаш бе Дамата без нозе от вариетето... С асансьора поеха нагоре. А след като момчето се оттегли, Щурц, стоя още дълго близо до вратата на стаята и не се осмеляваше да остави картонената кутия.

Четвърт час след третия гонг се почука и пиколото извика:

— Всички отдавна се хранят!

Малко по-късно Щурц, се появи в голямата, прекрасно осветена зала. Господата носеха черни костюми и бели нагръдници; дамите с голи рамене приличаха на княгини. На Щурц посочиха малка уединена маса; преди да седне, той несръчно се поклони три пъти в празното пространство пред себе си. Още повече се обърка, когато му сервираха ордъовъра. Не знаеше какво да прави с тази странна многоцветна храна и залапа, сякаш гълташе отрова. Ножът и вилицата подрънкваха в едрите му ръце. Оберкелнерът го наблюдаваше с ироничен поглед, а когато Щурц изпусна ножа на пода, вдигна го и продължи да го използва, всички гости се вторачиха в него, зловещо чужди и изпълнени с делово любопитство. С наведена глава и зачервен, Щурц седеше и дъвчеше. Чувстваше се ужасно и отчаяно изяждаше всичко,

което слагаха пред него. Когато накрая се осмели да вдигне очи, беше останал сам. Това ще рече, отсреща на бара се бяха облегли двама сервитьори и се смееха.

В салона пиеха шампанско и вино. Щурц се заклатушка като моряк покрай хората. Изтича нагоре по стълбите, заключи вратата и се хвърли като вързоп в леглото. После отново стана, съблече се, внимателно окачи костюма си в гардероба, изгаси лампата и легна да спи. Отдалеч долиташе танцова музика.

А той имаше желание да се разплаче.

Хотелските служители бяха по-жестоки от гостите. Сякаш искаха да си отмъстят и на него, че са принудени да обслужват човек, когото презират. Измъчваха го, изпълнени със злорадство; не пропускаха и час да не наранят сърцето му; разгласяваха всичките му провали, та да му се присмиват. От камериерката узнаха всички, които желяеха (а и други), че Щурц смятал вратата към банята си за заключена и още не се бил къпал.

Оберкелнерът разказваше на господата как Щурц не смеел да яде пастет, раци, птици и други ястия, понеже не знаел как пристойно да ги консумира. Портиерът съобщаваше на заинтересованите, че „господин“ Щурц многократно опитвал да завърже разговор с прислужниците и кочияшите, които вечер седели на двора и играели карти. Дори желяел да помага при цепенето на дърва. Но всички безцеремонно го отпращали!

След пристигането си Щурц, не бе разменил и десет думи. Вечно беше сам. Винаги бягаше от присмеха. Ала още повече го беше срам да си замине... Така той се щураше изоставен и преследван през изпълнения с шум и музика палат; и само навън, поел по тихите планински пътеки край глетчерите, намираще малко покой. На десетия ден получи писмо от жена си и по датата разбра, че портиерът умишлено го бе задържал няколко дни. Но замълча, качи се в стаята си и прочете какво му е написала. Тази вечер — оркестърът на хотела свиреше трапезна музика — Щурц, се разплака на своята малка, празна маса. Оберкелнерът бързо разпространи новината, като добави нагледно как сълзите му капели върху телешкото фрикасе. Нервните кризи на един работник металург бяха сметнати на всички маси за оригинални.

Късно вечерта, когато Щурц, пристъпи в стаята си, можа да прочете на вратата към банята: „Ако веднъж се изкъпеш, няма да ти навреди“. Едва сега откри значението на съседното помещение, влезе и погледна към напълнената вана, сякаш надничаше в гроб... След като бе плакал, с него настъпи промяна. Плахостта му изчезна и се превърна в зло непокорство. Бяха го поставили натясно. Сега той премина в отбрана. Нужно му бе да обижда и отмъщава. Но никой повече не го нараняваше. Навярно всички инстинктивно бяха проумели, че е станал друг. Така че той преглъщаше гнева си. Никой не го поглеждаше. Вече не им беше интересен, а и бе станал опасен. Държача се така, сякаш той не съществуваше.

За Щурц, това положение бе не по-малко непоносимо от предишното и съобщи на портиера, че ще си замине няколко дни преди изтичането на срока. В местната банка обмени двайсет и пет марки в шилинги и — след като опакова картонената си кутия — предложи на камериерката пари за почерпка. Тя му обърна гръб... Потърси прислужника на хотела; онзи му се изсмя в лицето и каза, че от такъв като него не взема нищо... Щурц, хукна към оберкелнера и му тикна в ръката няколко банкноти. Оберкелнерът пусна парите на пода, изви глава и си тръгна. Тогава работникът не издържа повече и удари човека. Сервитьори и гости притичаха и се приведоха над кървящия оберкелнер.

Щурц, се обърна. Хората отстъпиха и го пуснаха да мине безпрепятствено. На вратата той се изплю и хвърли остатъка от парите си в залата. После отиде на гарата и замина за вкъщи.

Няколко седмици по-късно работникът Щурц, и жена му починаха от отравяне със светилен газ. Близко до ума е да се намери връзка между онова пътуване и това самоубийство.

ЛЕТЯЩИТЕ ХОРА

На 30 май 1978 година, в седем часа сутринта, Фил Боцтербек откъсна лист от календара в своята самолетна кабина и си каза:

— Three cheers, old boy!^[1]

После, надвесен от прозореца на кабината, си изми зъбите, обу си пантофите и мина на обиколка. Потупа по рамото дванайсетгодишния си син, който седеше до щурвала и се прозяваше, а на жена си, която се опитваше да отбие Мейбъл, най-малката, каза:

— Дороти, днес подобрихме рекорда на Смайл по продължителност на полета точно с десет години.

Малката Мейбъл от радост запляска с ръчички, а жена му рече:

— Драги, ще дойде време, когато ще слезем обратно на земята. Двайсет години по въздушна линия е доста напрегнато, за бога! Искан ми се пак да ида на театър, но преди всичко: децата растат.

Фил се почеса зад ушите, засмука изстиналата си лула с рязан тютюн и както постъпват мъжете от неговия тип, добродушно каза:

— Така или иначе, налага се да хвърлим Том. Най-добре над Бостън. Там имало добри колежи. Най-сетне трябва да завърши шести клас, този хъшлак.

Това обаче не бе казано злобно. Фил Боутервек бе примерен съпруг и баща. Двайсет години по въздушна линия, все напред-назад между Фриско и Ленинград, не са повод за изневяра и подобни... Дороти срамежливо каза:

— Скъпи, дори да хвърлим Том, няма да останем по-малко.

Фил здраво се плесна по коляното и се засмя:

— По дяволите, пак ли?

Тя кимна изчервена и мечтателно промълви:

— Така ми се иска да лежа пак в истинска родилна клиника. Тези десет раждания във въздуха малко ме понапрегнаха, мили съпруге.

Фил я целуна по челото и викна:

— Ще го имаш, скъпата ми!

После се запъти към детската кабина, за да разбуди малчуганите.

Щом се облече, Том прати радиограма до Темпелхоф: „Следобед прелитаме над Берлин... Молим да има готови за старт товарни самолети с гориво и провизии... Боутервек“. След това каза:

— Тате, искам да се ожена. Вчера дъщерята на краля на течния сапун Блъфхаус ми телеграфира и се осведоми дали още съм ерген. Желая да има напълно неопитен съпруг. Щяла да ме чака. Тя е племенника на императора на Южна Америка. От добро семейство. И ето как изглежда!

Том показа една радиофотография. Бащата плю към прозореца; за жалост той не беше отворен. После каза:

— Момче, момче, първо трябва да изкараш шести клас! Тъкмо говорих с майка ти по този въпрос и всъщност решихме вдругиден да те пуснем с парашут над Бостън и да тръгнеш на училище.

Том се ухили и отбеляза:

— Известно ми е какво трябва да знае един богат зет.

Баща му през смях го ръгна в слабините и рече:

— Прав си! Изглежда хубава. А къде живее момичето?

— В Ню Йорк.

— Съобщи й, че вдругиден кацаме в Ню Йорк. И го извести на всички радиоконпании. На мене също летенето ми дойде до гуша. Искан ми се отново да се обръсна при Гибсън.

Бащата излезе, за да смени Джони на щурвала. Том веднага хукна към преподавателя.

Следобед минаха над Берлин. Товарните самолети летяха с еднаква скорост плътно над тях; семейство Боутервек, както вече двайсет години, получиха гориво, провизии и вода. Близнаците Пърси и Сесили обслужваха товарния магнит, който улавяше варелите и ги спускаше в отделението за припаси. Постепенно небето се изпълни от стотици самолети. Развяваха се хиляди знаменца. Проведе се въздушен парад. Германският имперски суперинтендант произнесе по високоговорителя разтърсваща реч, честити двайсетгодишнината на полета и провъзгласи всички настоящи и бъдещи обитатели на рекордния самолет за бивши ученици на Николаевската гимназия. Просто да се разплачеш!

През нощта семейство Боутервек прекосиха Ламанша. Парижките и лондонските самолетни ескадрили бяха празнично осветени и рисуваха по небето живи картини. Накрая оформиха

гигантска триумфална арка, през която трябваше да премине семейство Боутервек. Един ден по-късно прелетяха над Нюфаундленд, а по обед кацнаха в Ню Йорк.

Цяла Америка се бе събрала на летището. Две до три хиляди души бяха смачкани в навалищата. Умряха безмълвно, за да не попречат на празненството. Всички монарси на Щатите бяха там и молеха за автографи. Полкът на рекордьорите проведе стрелба за салют. Самият Боутервек бе понесен на рамене от четирите най-възрастни жени на Америка, докато неговото семейство разговаряше с най-честваните величия на континента: Хари Бейкър, който бе най-страшният масов убиец в Щатите; Мери Хичинс, която тъкмо се бе развела за четирийсети път; Стюарт Стъпс, който ядеше само жива риба; Вивиан Лорънс, която двадесет години бе стояла изправена на пръсти. Семейство Боутервек се ръкува с всички знаменитости. Само техният предшественик в рекорда Бен Смайл не беше дошъл. В своето отчаяние се беше оставил да го изяде един мравояд. Краят му сигурно е бил ужасен. Пеги Блъфхаус, годеницата на Том, естествено, също бе там. Венчаха ги на самото място и после на камили — тогава камилите бяха много на мода — яздиха до новия си дом.

Останалите членове на семейство Боутервек бяха заведени в един предоставен от правителството стъклен палат, където им пожелаха да се разположат удобно. Разбира се, дължали го на самите себе си и на страната, заедно през седмицата между девет и осемнайсет часа се организирали развеждания, останалото време им принадлежало. Одобреното от държавата почетно възнаграждение било обвързано с едно-единствено условие: след кончината им да ги консервират и да ги показват в музея като пример за подражание на учениците. Семейство Боутервек подписаха договора и го спазиха цели три дни.

След това през нощта тайно се качиха на самолета си и отлетяха. Наситили се бяха на своя земен живот. Дороти Баутервек каза, че вече не дава пет пари за клиниката и театъра. А Фил отново се бръснеше сам. Оставиха кратко писмо до правителството. То никога не беше публикувано. Вероятно съдържанието му не бе особено подходящо за обнародване.

През 1995 година семейство Боутервек все още продължаваше да лети. Между Фриско и Ленинград. Съвсем като преди. Разбира се,

родителите починаха. Другите обаче продължиха, успяха с помощта на самолетната поща да си доставят съпрузи и жени и повече никога не се върнаха на земята.

Не желаеха да срещнат жив човек.

---

[1] Трижди браво, старче! (англ.). — Б.пр. ↑

МАЛКО МОМЧЕ НА ПЪТ

Перон 8 се опразни. Началник-гарата по навик огледа вагоните и при локомотива изненадан се спря. Локомотивът не беше сам. Едно малко момче крачеше бавно покрай него, обръщаше се и също така бавно крачеше назад, после застана с прибрани колене пред служителя и каза:

— Измервам.

— Нима вече можеш да броиш?

— О, отдавна. Ако някой иска да го нарисува, ще му трябват сто метра хартия.

— Но локомотивът може да се нарисува и по-малък.

Малкото момче поклати глава, огледа се и попита:

— Тук ли живееш? Не? При нас в Брайтенбах началникът живее на гарата. Има дванайсет сини зайчета! И ти ли имаш дванайсет?

— Не — каза началник-гарата, — но къде всъщност искаш да идеш?

— Да посетя майка ми. Никой не знае. Татко мисли, че съм на училище. Моля те, дай ми фуражката си! Искан ми се да си сложа някоя с по-голям номер.

Малкото момче погледна мъжа в лицето. И понеже в него не можеше да се прочете нищо за размяна на фуражки, то се отказа, пхна ръка в дланта на другия, поведе го през бариерата надолу по стълбите и така стигнаха до изхода. Тук началник-гарата си спомни за своята служба, спря се и каза:

— Защо майка ти не дойде да те вземе?

— Болна е и живее при един доктор.

— Какво ѝ е?

— Има някакъв израстък. Той го е изрязал. Дали ще ми го покаже? Как мислиш?

Началник-гарата сви рамене. Не разбираше от такива неща. Малкото момче извади от джоба си едно листче, вдигна го и каза:

— Може да го прочетеш. Семейство Гюртлер, това сме ние.

Мъжът прочете:

Уважаеми господин Гюртлер!

Вече е крайно време да се извърши операцията на жена Ви. Съобразно с обстоятелствата тя се чувства добре и ако не настъпят усложнения, ще може след две седмици да се завърне в Брайтенбах. Смея да Ви помоля незабавно да заплатите разносните по операцията, които възлизат на 250 марки. С тази сума, надявам се, до голяма степен да съм се съобразил с Вашите доходи.

С отлични почитания,

Ваш предан:

д-р Браузеветер, Пазевалкер Алее 18 А

Началник-гарата сгъна писмото и понечи да го върне. Но малкото момче вече не беше там. Стоеше при една цветарка и държеше в ръка пъстроцветна пачка пари.

— Това е за израстъка — каза то на учудената жена. — Майка ми има такова нещо и искам да й занеса букет. О, това са невени! Когато още имахме градина, там растяха такива цветя. Моля едно бу-кетче невени.

Жената уви букета, върна му пари и кихна.

— Наздраве! — извика малкото момче. — Наздраве, уважаема! — Погледна към небето, извърна се към слънцето, изкриви лице и също кихна. — Кихам само когато гледам слънцето — обясни то любезно. — Но тогава винаги.

Началник-гарата се приближи и каза:

— Ела, ще те кача на трамвая.

Малкото момче кимна и попита:

— А ти имаш ли деца?

— Разбира се! Точно едно такова малко момче.

— Точно едно такова? Ами как му е името?

— Арно.

— Арно? Така се казва и Арно Грюнвалд. На мен пък ми викат Фриц, а също Руди. Но само рядко. Ето, идва трамваят.

— Това не е твоят.

— Този не води ли при моята майка?

— Не. Трябва да идем на отсрещната страна.

Началник-гарата прекоси улицата заедно с Фриц. А после дойде и правилният трамвай. Мъжът повдигна момчето и каза на кондуктора:

— Това е Фриц от Брайтенбах. Иска да отиде в клиниката на доктор Браузеветер на Пазевалкер Алее. Там лежи неговата маминка.

— Майка — поправи го малкото момче.

— Ще имам грижата — рече кондукторът и го улови за ръката.

— Внимавай добре за парите си — предупреди го началник-гарата, — много поздрави на майка ти и скорошно оздравяване!

Фриц се наведе напред, учтиво свали шапка и когато трамваят тръгна, извика:

— Много благодаря! И поздрави на твоя Арно от мен!

Пътуването бе дълго. По едно време малкото момче се изсекна. Направи го толкова обстойно, че всички пътници проследиха с интерес процедурата. После момчето си преброи парите. Редеше банкнота върху банкнота на лявото си коляно и когато свърши, попита съседа си, млад мъж, който неотклонно го наблюдаваше:

— Колко прави това?

— Двеста четирийсет и пет марки.

— Да не си сбъркал?

— Не.

— Това са за доктора. Толкова много пари, нали? Татко ходи вчера вечерта при всички познати и взе назаем. Бьорнер не даде нищо. Бьорнер е скръндза.

Фриц се изправи, пхна парите дълбоко в джоба на панталона си, задържа там ръката си и обяви:

— Трябва много да внимавате. Понякога човек има дупка в джоба, не знае и хоп! — парите ги няма. Ах, да!

Въздъхна и се разходи из вагона. Една дебела дама му подаде парченце шоколад. Момчето поклати глава и каза:

— Не, благодаря. Така костюмът ми ще се изцапа. А когато майка ми види, ще се ядоса. Изобщо изглеждам ли както трябва?

Завъртя се няколко пъти. Хората кимаха и се смееха. Кондукторът извика:

— Фриц, дръж се прилично!

Малкото момче се покатери обратно на седалката, даде на младия мъж да подържи букета, погледна през прозореца и след известно време каза:

— Такава врява е при вас!

— Каква истина изрича тази детска уста! — отбеляза една нервно примигваща жена. — Винаги си с единия крак в гроба.

Фриц разгледа подробно краката на жената и накрая, съвсем разочарован, се извърна отново към улицата.

— Брайтенбах е много по-малък — заговори на прозореца. — Хиляди пъти по-малък.

Придърпа за ухото младия мъж, който държеше цветята, и му каза:

— Трябва да ми дойдеш на гости. Ще си прекараме весело! Може би тъкмо сега в Либенверда е панаир. Ще се превиваш от смях! А после ще обядваме у нас. Какво най-много обичаш да хапваш?

— Овнешко със зелен боб — каза младият мъж и се изчерви.

— А пък аз — макарони с шунка. Но това няма значение. Майка ми ще сготви...

Малкото момче замълча и си заклати краката.

— Ама колко сладко разказва! — извика дебелата дама с шоколада. — Забавлявай ни още, Фрицхен.

Малкото момче сякаш не чу. Взе букета от ръката на младия мъж и сведе глава над цветята, макар добре да знаеше, че невените не миришат.

— Пазевалкер Алее! — викна кондукторът и дрън-на звънчето. — Фриц, слизай!

Малкото момче се плъзна от седалката, поклони се и каза:

— Скорошно оздравяване!

Всички се разсмяха, а дебелата шоколадова дама се плесна по коляното от удоволствие. Кондукторът вдигна момчето, свали го от вагона и му показа дома на доктор Браузеветер. После трамваят потегли.

— Скорошно оздравяване! — закима нервно премигващата жена. — Каква истина изрича тази детска уста!

— Майка му лежи отсреща в клиниката — каза кондукторът и посочи с палец зад гърба си.

Малкото момче позвъни, изтри си обувките и извади парите от джоба си. Когато вратата се отвори, то протегна пачката и каза:

— Ето, нося парите за госпожа Гюртлер. Всъщност трябваше да ги занеса на пощата в Брайтенбах, обаче...

— Влез де, влез — каза една госпожица и го хвана за ръка. Тръгнаха по меки пътеки и влязоха в една светла, тиха стая.

— Не са съвсем точно — обясни малкото момче, — трябваше от тях да платя билета за трамвая, а и цветята. Ето бележката.

Остави парите и писмото на масата. Госпожицата преброи банкнотите, записа си нещо и му върна писмото.

— Всичко е наред, малък Гюртлер. Скътай добре писмото.

Момчето го пъкна в джоба си и попита:

— Ами ти коя си?

— Сестрата.

— Сестрата на доктора?

— Не. На болните.

— Също и на майка ми ли?

— Естествено.

— Значи ти си ми леля.

— Сигурно, такава съм.

— А не съм знаел нищо за теб — каза малкото момче, приближи се, разгледа внимателно госпожицата и сякаш се зарадва. После разви цветята от хартията и заброи:

— Седем, осем. Купих осем невена.

Сестрата пригладя яката му и попита:

— Искаш ли да видиш майка си?

Малкото момче кимна.

Минаха по коридора и през една врата, на която бе изписана цифрата 5 момчето влезе в стаята, като държеше букета зад гърба си. Видя две легла и във всяко едно лежеше жена. Те спяха и имаха жълти, изпити лица. Малкото момче бавно поглеждаше от едната към другата. После се обърна към сестрата и посочи леглото до прозореца. Сестрата кимна.

Момчето се надигна на пръсти, внимателно премина отсреща, седна върху ръба на стола и разгледа лицето на спящата си майка. Очните кухини проблясваха тъмнокафяви, сякаш липсваше кожа. Слепоочията бяха дълбоко хлътнали, а по бледото чело се проточваха

много виолетови венички. Устата бе отворена, дишането бе забързано и мъчително; и макар очите да бяха стиснати, сякаш се долавяше техният уморен и уплашен поглед.

Малкото момче се усмихна безпомощно към спящото лице, внимателно положи невените върху завивката и размаха във въздуха ръце за милувка. После бързо изтича покрай сестрата и излезе от стаята. Тя го последва.

— Отначало изобщо не я познах — каза момчето шепнешком на госпожицата. — Лицето ѝ завинаги ли ще остане такава?

— Ама не! След две седмици ще изглежда пак както преди. И ако слушаш, ще оздравее съвсем.

— Винаги съм я слушал. Трябва да ѝ кажеш, че съм бил тук и дори не съм плакал. И че цветята са от мене. А татко праща поздрав. Довиждане!

— Ще и предам всичко. Но остани още, детето ми. Ще ти донеса кафе и сладкиш, а после ще ти дам пари за пътуването. Та не можеш да тичаш до Брайтенбах!

— И ще оздравее напълно, нали?

— Положително.

— Ако можех да остана при нея, докато оздравее! Но не трябва да знае. И само когато спи, ще поглеждам в стаята. Но не става. Разбирам.

Сестрата заведе малкото момче обратно в чакалнята, сложи пред него няколко списания и отиде в кухнята. Когато се върна, вратата беше заключена и тя чу как малкото момче плаче. Звучеше съвсем тихо и отчаяно. Спря се нерешително, а очите ѝ се навлажниха. Тогава се появи един господин в бяла престилка и попита:

— Какво става тук?

— Малкият Гюртлер от Брайтенбах е дошъл тайно, господин докторе.

— Той видя ли я?

— Да, тя спеше.

— Нека да остане тук. Жената има дяволски слабо сърце. Въможно е...

Лекарят замълча. И двамата слушаха непрестанния тих плач.

После доктор Браузеветер се съвзе, кимна на сестрата и продължи нататък.

ФЕРДИ КУЛП, СКИТНИК ДО ДОКАЗВАНЕ НА ПРОТИВНОТО КАРНАВАЛНА ИСТОРИЯ

Ферди (по-точно Фердинанд) Кулп бе по-глупав, отколкото, според поговорката, е позволено от полицията. Но тъй като беше богат ерген и съвсем не му трябваше ум, глупостта му не правеше впечатление. И той си живееше добре до деня, в който реши да си обръсне мустачките, откъснати сякаш от лицето на Дъглас Феърбанкс.

Обръсна ги, за да не го разпознаят на карнавалния бал. Хрумването не беше толкова лошо, понеже с мустачките изчезна и последният разузнавателен знак на Ферди. За останалото не си струваше да се говори. Новият му облик вече не предлагаше нищо друго, освен претекст да си сложи на главата шапка. Ферди си тръгна от бръснаря, незабелязано се прибра в дома си, навлече купените от вехтошаря парцали и доволен се запъти към своя сърдечен приятел Якоб Паулих, за да го изненада.

Изненадата — може да се каже — успя напълно! Ферди позвъни. Отвори икономката на Паулих, каза му да почака, бърна се и му даде пет пфенига. После Затръшна вратата под носа му...

Лицето на Ферди Кулп — честна дума — никога досега не бе изглеждало остроумно. В този миг обаче то нямаше конкуренция...

С присъщата си бавност Ферди схвана, че го вземат за скитник, и не знаеше дали това го радва, ето защо със смесени чувства пое към Леополд Щрубел, та за втори път да изпробва въздействието си като дрипльо. Щрубел отвори лично, погледна го мрачно и бутна обратно вратата. Ферди Кулп стоя там слисан, докато прислужницата на Щрубел, решителна личност, не излезе и не му поднесе чиния супа. Искаше, или не — всъщност не искаше, защото не беше гладен, — той трябваше да седне на стъпалата и да изсърба супата. Решителната личност благосклонно го наблюдаваше, дори го потупа по рамото и запита, без да очаква отговор, дали му е било вкусно. Освен това той

получи десет пфенига и сандвич със салам. Дори го погалиха по бузата, грубо, но добронамерено.

Ферди имаше голям кръг от познати и можеше наистина да се гордее с тези хора! Където и да отидеше, навсякъде му даваха по няколко пфенига. Неразпознат и по-богат може би с пет марки джобни пари, вечерта той най-после пристъпи в балната зала.

Докато маскирането бе задължително, развлечението — честно казано — не му доставяше абсолютно никакво удоволствие. Стигаше му, че не го разпознават. Но че от своя страна не разпознаваше другите гости, го караше да се чувства доста самотен. А знаем, че самотата е поносима само за мъдреците. Ферди Кулп страдаше. И когато задължителното маскиране най-после отпадна, когато лицата, така да се каже, получиха свободата си, нашият дрипльо-любител бе вече напълно пиян от мъка.

Той стоеше под полилея на приказно блестящата зала и с висок глас разказваше на някаква старичка Пиерета историята на порасналото му състояние с около пет марки. Развеселени гости се насъбраха около Ферди и в епически подробности узнаха, че Якоб Паулих му е дал пет пфенига; че прислужницата на Леополд Щрубел, тази решителна личност, обичала да гали скитници; че каменните стъпала всъщност предлагали доста неуютна възможност за сядане; че госпожата на директор Тител изглеждала в домашни дрехи двойно по-обемиста, отколкото в празничен костюм — накратко, стигна се до, макар и весел, но въпреки това достатъчно сериозен скандал. Паулих, Щрубел, госпожа Тител и останалите „клиенти“ на Ферди присъстваха в пълен състав. И не след дълго повечето си наложиха отново маските...

Господин Ферди Кулп крещеше и с иначе чужда за гласа му мощ разпространяваше очевидно нежеланите си познания, докато президентът на карнавала, един достолепен коминочистач, не го завлече в бара. Там двамата господа изпиха по няколко ликьора. Ферди бръкна щедро в подрънквация си джоб и гордо, ала не без задушевност хвърли на плота няколко фунта медни и други дребни монети. Коминочистачът (по професия председател на окръжния съд) почти падна от високия си стол, изпи чаша студена вода и се разпореди за последващото събитие.

А това ще рече: само след две минути господин Ферди Кулп се озова на улицата, без да е нужно да използва краката си. Един полицаи, който случайно минаваше оттам, пое безплатния по-нататъшен транспорт.

Остатъкът от нощта, а заедно с това и краят на този карнавален бал протекоха за Ферди отново нормално, без да се броят особеностите на изтрезвителя, който изобщо не бе предвиден в програмата му като съвсем подходящ за неговия костюм.

На другата сутрин инспекторът на Полицейски участък XI след привличането на многобройни свидетели успя накрая да изясни сложното състояние на нещата. В главата на самия Ферди вместо спомени не бе останало нищо друго, освен болка.

Най-после можеше да се прибере в дома си и не излезе от него, докато не му пораснаха наново очарователните мустачки. Това отне все пак един месец — време, което дори за Ферди Кулп бе достатъчно да размисли за няколко часа и накрая все пак да прецени резултата от необичайно уморителното за него прекарване на карнавалния ден.

След това напусна дома си. И то завинаги. Замина за друг град, понеже предишните му познати вече не можеха да го търпят. Е, Ферди можеше да си позволи това преселване. А на новото място скоро намери други познати, които го канеха на гости и го уважаваха. Нали знаем: той беше богат и съвсем не му трябваше ум...

Дори, казват, се бил оженил!

Оттук нататък той посещаваше карнавални балове много предпазливо, без предварително да проверява успеха на своята маска.

МИНАВА ЛИ НАСАМ ГОСПОДИН СТОБРАВА?

В ранния следобед кафенето е още полупразно. Само няколко посетители седят на масите и четат вестници. Прислужникът полива с гореща вода от една малка каничка краищата на пътеката, които са се подвили. Гардеробиерката седи зад своята преградка и брои дребни пари. Недалеч от нея се е облакът келнерът и така, че да не го забележат, чете спортния коментар за автомобилните състезания. Слаба работа. Някой си господин Дубшек е повикан на телефона. Не, не е тук. И тогава в заведението влиза дребна възрастна дама. Под смешната ѝ хусарска шапчица се подава лице, което напомня много на Стария Фриц^[1]. Бледо, набръчкано и с голям нос, то стърчи над слабата дребна фигурка, за която има твърде много свободно място в плюшеното палто. Жената застава пред келнера и го гледа в очакване, докато той, оставяйки с неудовлетворение заниманието си, вдига глава. Тогава тя се усмихва едва-едва и казва с висок, хрипкав глас:

— Извинете, минава ли насам господин Стобрава?

— За какво ви е? — пита келнерът.

Към такива, които не консумират нищо, той изпитва предварително недоверие.

— Казаха ми, че всеки ден играел тук билиард.

— Игралните помещения още са затворени.

— Извинете, а господин Стобрава винаги ли води и любовницата си тук?

Посетителите наострят уши. Гардеробиерката сбърква в броенето. Ушите на прислужника почервяват.

— Мислех си — умолява дребната възрастна дама, — че бихте могли да ми кажете нещо по-точно. Преди ходеха в друго кафене. На Щралауер Щрасе. Но сега тя се премести в нова квартира. Трябва да живее някъде наблизо. Вечер идвала обикновено тук. Просто ѝ загубих следите... Съжалявам... И после... Ето, това е.

Изглежда, любовницата на въпросния господин Стобрава бе живяла по-рано при тази жена и ѝ дължеше пари. Позната история. Но дали бе необходимо само заради това да се изкарват наяве тайните на семейство Стобрава пред чужди хора?

— Виждате ли, аз съм негова жена — казва дребната възрастна дама, сякаш моли да я извинят. Дори се опитва да се усмихне. — Разбира се, не желая да ви причинявам неприятности.

— При нас идват двама господа на име Стобрава — отбелязва келнерът. — Това име съвсем не се среща толкова рядко, както би си помислил човек.

— Нося снимката му.

От ръчната си чантичка тя вади една фотография. Групова снимка. От някакъв весел излет, който някога са направили. Заедно с роднините. На една горска полянка някакъв млад мъж си бе свалил шапката и бе попитал дали господата не биха искали да се фотографират. Господин Стобрава тъкмо бе в добро настроение и реши да се поохарчи.

— Този тук най-отпред, дебелият господин, това е господин Стобрава! — Говори за мъжа си така, сякаш е неговата икономка.

Келнерът продължително разглежда снимката.

— Единият от нашите господа Стобрава е по-дебел от този тук. А другият е по-висок.

— Възможно е той да е по-дебелият. Снимката е правена преди повече от година.

Гардеробьерката наднича през рамото на келнера, не казва нищо, а само от време на време поглежда отстрани възрастната дама.

— Е — казва келнерът, — ще трябва да го търсите другаде, уважаема госпожо. Този на снимката не е от нашите господа Стобрава. А и те почти никога не водят със себе си жени!

Тя прибира снимката много грижливо.

— Много извинявайте — казва дребната възрастна дама и се обръща към изхода. Сега тя отново се усмихва и дава да се разбере, че е питала просто на шега. — Всичко хубаво!

— Всичко хубаво, уважаема госпожо — казва келнерът.

— Всичко хубаво — казва гардеробьерката.

Прислужникът скача от мястото си и дръпва настрана завесата пред вратата. Тя кимва и иска да излезе. В този миг се отваря външната

врата. Чува се смях. В кафенето влиза младо момиче. Почти залепен за нея, я следва дебел господин. Тя се смее. Студен, свеж въздух нахлува в заведението.

Дребната възрастна дама е отстъпила назад и гледа втренчено господина. Той я забелязва, почервениява, понечва да поздрави, после се отказва, окашля се. Младото момиче се оглежда нетърпеливо.

— Ела! — вика тя.

Той неуверено отвърща поглед от госпожа Стобрава.

Дребната възрастна дама излиза бавно през вратата. Тези, които гледат през прозореца, могат още да я видят. Тя е застанала на ръба на тротоара и крайно внимателно изчаква преминаващите коли, сякаш животът ѝ в този момент е извънредно скъп. Келнерът издава смешен звук. Прислужникът все така държи завесата на вратата. Посетителите четат вестници. После келнерът се отправя към бюфета и казва на госпожицата на бара:

— Две кафета, два пъти мляко и един маков щрудел за господин Стобрава.

---

[1] Подигравателно прозвище на Фридрих Велики. — Б.пр. ↑

БЕЗЧИНСТВО В ЖЕНЕВА

Тази година в една лятна вечер край моста „Мон Блан“ — на няколко крачки от Двореца на нациите, пред кафене „Ла Режанс“ се случи нещо забележително.

Малко преди полунощ на масите върху тротоара седяха твърде елегантни посетители и преди лягане пиеха по още някоя разхладителна напитка. Понеже въздухът бе задушен, а и вятърът откъм езерото не носеше свежест. Заможни женеВСКИ граждани паркираха колите си до отсрещния тротоар и идваха да си потърсят място сред туристите от всички континенти. Под открито небе свиреше оркестър и изпълняваше мелодии от прочути опери. Всички, които седяха тук, усещаха със задоволство какво ги свързва помежду им: паспортите и портфейлите им бяха наред. А оперните арии спадаха към всеобщото образование.

Изведнъж по средата на улицата се появи някакъв пристанищен работник... Изглеждаше загорял и мускулест. Вместо риза носеше избеляла виолетова фланелка без ръкави, а вместо колан — широка мръсночервена кърпа.

В ръката си размахваше полупразна бирена чаша и с усмивка кимаше към гостите на кафенето, които с неудоволствие го наблюдаваха. Той имаше вид на малко пиян, а усмивката му не беше дружелюбна. Разхождаше се от единия край на кафенето до другия, връщаше се обратно, постоянно вдигаше чашата си за поздрав и постепенно я изпи. Автомобилите, които минаваха оттам, го заобикаляха в широка дъга. А посетителите на кафенето седяха, сякаш гледаха театрална пиеса, която не им се нравеше.

Накрая работникът изля остатъка от бирата си върху асфалта и като че бе много гладен, сграбчи чашата и с трясък отхапа от нея парче.

Една елегантно облечена чернокожа американка в близост до него извика и пребледня. Съседката ѝ бързо притисна към устните си носна кърпичка. Няколко посетители се надигнаха, отместиха

столовете си и побягнаха. Музикантите забравиха да гледат нотните листове и объркаха такта.

Междувременно мъжът стоеше неподвижно на мястото си и дъвчеше стъкло, та трещеше. Той спокойно наблюдаваше нарастващата нервност у другите. Шумът от чупещото се между зъбите му скърцащо стъкло бе единственото нещо, което се чуваше... Накрая мъжът кимна, сякаш скрито разговаряше с някого, раздвижи коленете си и отмина няколко маси. Там отново вдигна чашата, взря се безизразно в уплашените лица и отхапа още едно парче.

И пак няколко посетители побягнаха. Други възмутено настояха да им бъде спестена отвратителната гледка. Келнерите боязливо свиваха рамене. Нямаха никакво желание да се карат с някого, който хрупа стъкло. Освен това бяха изцяло заети да уредят сметките на побягналите посетители. Един достолепен белокос французин пожела да дойде управителят и негодуващ му поиска обяснение. Управителят обеща да стори нещо, дори дръзна да направи няколко крачки към мъжа на улицата, но после обезсърчен се върна. В това време работникът крачеше от единия край на кафенето до другия, без да бърза, отхапваше парчета от бирената чаша, явно ги сдъвкваше и дори изплю няколко късчета на асфалта.

Един полицай в синя униформа с бели ширити, който по погрешка бе минал по моста „Уилсън“, щом зърна разигралия се театър, предпазливо сви по Рю дьо Клош и изчезна. Автомобили спираха по средата на улицата; пътниците с учудване притискаха лица до прозорците. Гостите на кафенето седяха като хипнотизирани. Бяха приковани от безсмислието на едно произшествие, уплашени от безумната дързост на този човек. Страхуваха се, опипваха портфейлите си, сякаш молеха банките си за съдействие. Ала тук това не помагаше.

Бирената чаша отиваше към своя край. Мъжът отхапа последните парчета, докато не остана дъното от дебело стъкло, което не можеше да се отчупи. Вдигна го високо, тържествуващо и с презрение.

Всички седяха безмълвни. Едно младо момиче затвори очи и тихо заплака. Тогава мъжът пристъпи към най-близката маса и без да каже дума, взе никеловата захарница, изсипа захарта на масата и започна заплашително да поднася на хората празния съд. Веднага

всички ръце посегнаха към портмонетата и захвърляха монети в захарницата. Спокоен като въоръжен бандит, мъжът крачеше от маса на маса и насочваше захарницата като пистолет. Не молеше. Не благодареше. Не оставяше маса, докато не му дадяха пари. На улицата се бяха насъбрали минавачи и с мълчалив интерес проследяваха изнудването. Управителят — твърде късно — се усети за опасността, в която затъваше неговото реноме, и заговаря мъжа да престане с просията. Мъжът блъсна настрана бърбовеца и продължи да прибира пари. Сякаш гледаше на гостите като на заредени платежни автомати. Приближаваше и те механично му се подчиняваха.

Когато натрупа достатъчно, мъжът сложи захарницата на една маса, небрежно захвърли дъното на бирената чаша, вдигна си панталоните и си тръгна.

Останалите седяха уморени като след тежка болест. Какво всъщност се бе случило? Мъж без вратовръзка и яка бе дъвкал стъкло. Но им се струваше, че са преживели нещо много по-голямо и много по-страшно. Оркестърът засвири Верди. Един келнер скришом си изтри челото.

ГЛАДУВАЩИЯТ ХУДОЖНИК

Има слава, с която не можеш да си купиш и две кифли. Художникът Комянски, след дълги години, бе постигнал тази слава. Вестниците пишеха много отзивчиво за необичайното му дарование и заявяваха, че той с дяволско умение стига до сърцевината на нещата. Въображението му ги пленяваше. Ако пък преминел изцяло към графиката, шансовете му — това можело да се каже и без да си пророк — били направо необозрими.

Някога господин Комянски гладуваше, понеже никой не знаеше името му. Сега гладуваше, понеже бе прочут. За мнозина тази разлика може да не изглежда значителна. Но тя е такава. До трийсетата си година истинският художник гладува с удоволствие. И ако постигне успех, той все още се съмнява в своето дарование. Ако пък най-после се наложи, започва да си въобразява, че вече може да има претенции за лукс. Иска да носи обувки с неизтрети подметки; за крайно необходимо смята да има втори костюм; желае от време на време да се храни по меню със застроена супа и десерт. Ако въпреки славата това не се случва, той се разгневява. Изведнъж гладуването вече не му доставя удоволствие. Пет пари не дава за лаври, щом не може да подправи с листата им супата. Това, естествено, е несправедливо. Но господин Комянски — за да се върнем към него — си беше такъв! Продължаваше да гладува, но вече с нежелание. Творците са ексцентрични натури.

Въпреки всичко той продължаваше усърдно да рисува и скицира. Държавната галерия едва не закупи почти цяла негова литографска поредица. А когато изложи свои творби в зала „Сецесион“, получи купища писма от публиката. Славата не можеше повече да се удържи... Един се заклеваше: ако господин Комянски още веднъж нарисова картина като „Свободни упражнения на девизи“, той, пишещият тези редове, ще намери художника и толкова дълго ще го шамаросва, че да не се побере в ковчега. Другите писма най-често бяха в същия тон. Различаваха се впрочем само по предложените видове

смърт. Две писма обаче звучаха другояче. Едното идваше от добре запазена чиновническа вдовица без деца. Пишеше му: от неговите прекрасни рисунки за жалост се разбираше, че той се чувства много нещастен и незадоволен във всяко отношение; а тя имала почти неизползвано четиристайно жилище и как той гледал на това. Другото писмо бе от някоя си госпожица Щьотериц, която твърдеше, че намирала скучните млади хора за непоносими и искала най-после да види пред очите си истински мъж. Господин Комянски провери нещата и успя да установи, че старият Щьотериц притежава консервна фабрика и вила, и двете нелоши.

Така че господин Комянски се ожени за малката Щьотериц, понеже не му харесваше съчетанието на бедност и слава; пренесе се във вилата, научи се да кара автомобил, да яде стриди и да пие шампанско. Прояви талант и в това отношение и реши, че е постъпил възможно най-разумно. В илюстрираните списания се появиха негови снимки.

Един ден господин Комянски забеляза, че картините и скиците му стават все по-лоши. Веднага разбра причината: живееше прекалено добре. Творците не знаят какво искат... Когато се прославят, мислят за ядене. А когато са сити, мислят за славата. Няма никакъв смисъл да се съмняваме в това, понеже е вярно. Господин Комянски спадаше към този злочест вид, макар че искрено страдаше. И когато застана пред избора: да рисува добре или да живее добре, той избра рисуването.

Богатството не е причина за развод. И понеже обичаше младата госпожа Комянски, по баща Щьотериц, той остана да живее във вилата и се обзаведе толкова бедно, колкото му позволяваха средствата. За щастие една от стаите на прислужниците бе свободна. Пренесе се в нея. Оттук нататък се разхождаше в костюм, който направо плашеше посетителите. А старите Щьотериц се срамуваха от него до дъното на душата си. При празнични трапези царски обслужваните гости го гледаха състрадателно, когато той, в най-добрия случай, изяждаше направо от тигана две яйца на очи и с трошливи късчета черен хляб обираше мазнината от маргарина. Престарелият домашен лекар, санитарният съветник Исбах, пламенно съветваше да пратят зетя, евентуално само временно, в санаториум. Ала младата съпруга не искаше и да чуе за подобно нещо.

За радост на културната общественост господин Комянски отново започна да рисува както преди; дори може би с десет процента по-добре. Но и сега запази своята театрална бедност, дори се отказа от ателието си, съсредоточи се в графиката и така доживя славата да му носи пари. Един важен търговец на картини сключи с художника договор. И скоро всяко негово драсване на перото струваше на колекционерите поне двайсет марки. Тъстът вземаше част от парите и под добра лихва ги влагаше в консервното предприятие, а с остатъка един приятел на семейството спекулираше на борсата. И спекулираше успешно. А господин Комянски вече сам бе в състояние да финансира покупката на собствен автомобил и на собствен дом.

Ала той отхвърли всякакво влияние на парите върху начина му на живот и ги мразеше колкото повече ги натрупваше. Ядеше само три пъти седмично топла храна, и то най-често макарони с шунка. Износваше старите обувки на портиера. Отказа се от предимствата на централното отопление и мръзнеше колкото можеше. Никога не носеше повече от петдесет пфенига в джоба си и пушеше цигари, за които жена му твърдеше, че са прекалено негодни за самоотравяне. Когато ходеха на театър, той сядаше на последния балкон, докато жена му се настаняваше в ложата. Канеше при себе си колеги и мъкнеше в дома модели, при чийто вид тъща му трябваше да вземе вана. А когато Академията пожела да го обяви за свой член, той отказа.

До такава степен се видя във въображението си бедняк, че накрая забрави защо всъщност върши всички тези безобразия. Трябваше му просто друг начин на живот, а то се бе превърнало в самоцел. Странната приумица бе станала неуправляема. И цял един град се забавляваше с това. Когато почти като скитник се измъкваше от вилата, уличните момчета правеха шпалир...

А накрая — едва ли някой можеше да го очаква — художникът стана алчен като ламя. Благосъстоянието, което преди пренебрегваше, сега владееше интереса му колкото повече нарастваше. Когато не работеше, със зачервени очи проверяваше банковите извлечения, отчетите на фабриката и ценните книжа. Неговата алчност бе зловеща от ненавистта му към парите, след като ги притежаваше и никога нямаше да ги използва. Може би изпитваше злорадство, когато му се удадеше да откаже на други хора, които обичаха парите, значителна сума и, тъй да се каже, да я задържи в плен. Започна да

контролира домакинството на своя тъст и да налага ограничения, за което изобщо нямаше право.

Кой знае докъде би докарал оригиналността в своя живот, ако той не бе прекъснат от оригинална смърт. Господин Комянски, майсторът на графиката, бе прегазен на пътя от автомобил; тръгнал бе пеша извън града, за да порисува отново сред природата. В автомобила, който го уби, седеше съпругата му. Един от нейните обожатели караше колата. Те натовариха в багажника трупа на облечения в дрипи съпруг и го отнесоха във вила „Щьотерниц“.

Нехайният обожател отиде в затвора. Посмъртните творби на покойния отидоха в музеите. Благосъстоянието му отиде в подходящи ръце.

ДУЕЛ КРАЙ ДРЕЗДЕН

На 28 октомври 1927 година в Дрезденското поле, недалеч от гостилницата „Улерсдърфер Мюле“ и голямото прекосяващо гората шосе, трябваше да се състои дуел с пистолети. Противниците бяха един заседател в окръжния съд на име Кине — четирийсетгодишен, висок като върлина — и един млад химик на име Граф. Довели бяха приятели и един асистент от болницата в стария град, познат на Граф.

На кръстовището между шосето за Радеберг и пътя за Улерсдорф чакаха три таксита. Шофьорите играеха на скат и бяха получили указание да отговарят уклончиво на любопитни въпроси. Ала не преминаваше никой, та да ги попита; нито помощник-лесничей, нито млекуар, нито излетник. Шофьорите си бяха взели бутилки бира. По покривите на колите подскачаха чинки, отлитаха и пак се връщаха. Постепенно небето съвсем изсветля и стана стъкленосиньо.

Тогава четирима господа изнесоха от гората тялото на химика Граф. Лекарят съпровождаше групата. Съдебният заседател Кине, който завършваше шествието, носеше кутията с оръжията и пушеше пура. Шофьорите скочиха в колите. И след няколко минути автомобилите отшумяха към града...

Дуелът изобщо не се състоя. Преди още да отмерят с крачки разстоянието, Граф се строполи и почина от разрив на сърцето. Когато лекарят съобщи заключението си, съдебният заседател потри ръце, сякаш се миеше, и рече:

— Така или иначе... Господин Граф си получи желаното.

Граф се числеше към необявените жертви на войната, които останаха непреброени. А че умря десет години по-късно, не беше в знак на протест. Мобилизирали го бяха, когато старите фронтови войници, след като за четвърти път ги пращаха на бойното поле, вече се обзалагаха помежду си дали само след осем или чак след четиринайсет дни ще ги върнат обратно. По пътя, както обикновено, изгубиха в Брюксел командира на транспорта — някакъв дребен безпомощен кандидат-офицер, — продадоха войнишките си

униформи, посетиха познати на армията заведения и момичета, накрая, свивайки рамене, се явиха отново в родното депо за запасници и никак не протестираха срещу няколкото седмици арест.

Тогава главното командване реши да започне „детски кръстоносен поход“ и прибраха в армията Граф и неговите връстници. В дълги колони закрачиха към празните казарми. Имаше и малко музика. А майките наблюдаваха през прозорците парада на заколението. Следобед нахлупиха върху главите на момчетата запотени каски, облякоха ги в прекалено широки униформи, а на другия ден започна строевото обучение. Научиха се да козируват, да стоят мирно, да удрят крак в параден марш, да клякат и каквото друго е нужно за умирането.

Граф попадна в артилерийски запасен полк, а заедно с него и толкова много ученици и банкови стажанти, че трябваше да се сформира рота от военнослужещи за срок от една година. Изборът на обучаващите извърши командирът на ротата старши лейтенант Кине. А той умееше да подбира. Никой сержант не му се струваше достатъчно строг. Сякаш ненавиждаше младежките лица и имаше намерение да витае сред тях като детеубиец. Когато в зелена парадна униформа правеше преглед на строевите редици, неговите по кайзерски напомадени щръкнали мустаци трепереха от удоволствие, ако пък подофицерите недостатъчно просташки ругаеха, той им помагаше с познанията си.

След като бе пратил на фронта един ефрейтор (с гражданска професия учител), понеже не бе съгласен с възпитателните мерки в ротата, останалите ефрейтори и подофицери нямаха повече задръжки. Измъчваха своите питомци като дяволи, надпреварваха се в измислянето на подлости и наказания. Много често се случваше при упражненията или при мъкненето на гранати някой да рухне. След всяка имунизация против тиф и холера Кине караше едногодишниците да направят по двеста и петдесет клякания и лично внимаваше да се изпълняват достатъчно ниско и точно. Един войник, който искаше да се яви на рапорт при капитана, трябваше под някакъв претекст три часа да бяга и да пълзи по плаца. Получи слънчев удар и го откараха в лазарета.

Ако някой, обут в тежките високи ботуши, не се осмелеше да извърши прескок с клякане над висилката — този рискован полет през

въздуха с високо вдигнати колене, — официално го обявяваха за посерко. При служба в конюшната бе строго забранено да се почиства по друг начин, освен с голи ръце. През цялото време на обучението в езда Граф имаше зъл кон, който като полудял риташе наоколо и хапеше. Всеки ден му разкъсваше ризата и кожата и всеки ден с бесни удари на копита го хвърляше в улея с конска урина. Един ден го улучи толкова лошо, че Граф остана половин час да лежи на земята, тихо плачейки от болка. Подофицерите се насъбраха наоколо и си разправяха вицове. Напразно молеше да му дадат друг кон.

Дясната ръка на старши лейтенант Кине се казваше Аурих. За показана голяма храброст на фронта този момък вече бил станал офицерски кандидат, но после го деградирани заради проявена нечувана жестокост. Сега той беше сержант. Уреждаше си вечер да бъде канен от богаташките синове, приемаше парични подаръци, но прикриваше подобни подкупи чрез двойно по-усърдни изтезания.

Граф се разболя от сърце. При едно наказателно упражнение той рухна. Сержант Аурих заповяда на ефрейтора по служба да откара едногодишника Граф в ареста. Заради неподчинение. Тогава Граф се надигна на колене, опря се на карабината, изправи се и се помъкна след колоната маршируващи.

При обратния път бе заповядано да се пее. Граф се люшкаше в редицата и не запя. Тогава дойде Аурих, усмихна се дебнещо и викна:

— Е, Граф, ако имаше пистолет, щеше ли да ме гръмнеш?

Граф вдигна глава и ревна така, че другарите му се уплашиха:

— Тъй вярно, господин сержант!

Вечерта, когато за един час си бе вкъщи, момчето избухна в истеричен плач. Хвърли се на леглото. Заразмахва ръце и закрепця с всичка сила:

— Ще застрелям това куче! Ще застрелям това куче! Ще застрелям това куче!

Майка му стоеше до него.

На другия ден тя тайно занесе на сержанта кутия пури и го помоли да щади нейното момче. Аурих взе пурите и се изсмя.

Граф вече не беше в състояние да изкачи и едно стъпало без сърдечни спазми и задух. Напразно доложи, че е болен. И когато щабният лекар отново не откри нищо, Граф поиска да бъде прегледан от Главната медицинска комисия. Главните лекари го пратиха за един

месец в лазарета на квартала „Белият елен“. Когато Граф се завърна в ротата, сержант Аурих тъкмо бе заминал на фронта. Сега старши лейтенантът пое неговата функция и направи така, че само след няколко дни Граф бе по-болен от преди. Но вече всичко му беше безразлично; изгубил бе всякакъв страх от наказания, стана опърничав, съвсем открито показваше омразата си, въпреки това старши лейтенантът се стараеше несмуцавано да продължи своето унищожително дело.

Граф отново поиска да му направят основен преглед, но го преместиха в един извънреден батальон, където полумъртвите войници на саксонската армия бяха пазени и хранени с картофени обелки.

Преди да напусне ротата на едногодишниците, Граф проведе със старши лейтенанта дълъг разговор. Между другото му каза:

— Вие съзнателно и с удоволствие ме унищожихте. Отнасяхте се с нас като с говеда. Надявам се след войната пак да се срещнем.

Най-после войната свърши. Тежко болен, Граф се завърна в гимназията, издържа предстоящия изпит, следва в различни университети, пак издържа множество изпити, намери си скромна работа при един химик в областта на храните и отново бе в състояние да изпълнява така желаната си професия, за която трябваше да укрепне; а един по-дълъг отпуск успя да възстанови нужното му здраве. На двадесет и пет години той бе смъртник от протакащ се вид и знаеше това. С усмивки се опитваше да скрие от майка си своите сърдечни пристъпи и горчива меланхолия. Въздържаше се от жени и твърдеше, че не се нуждае от тях. Само когато беше сам, се задущаваше от желания. Тогава сядаше на прозореца и гледаше към улицата и към чуждите домове, сякаш беше от друг свят.

Имаше сили само за една страст: омразата! Дълги години се упражняваше в стрелба с пистолет — в градината на свой приятел — и постигна необикновено умение. Мишената, която сам бе нарисувал, представляваше офицер в зелена униформа и с щръкнали мустаци. Улучваше я от всяко възможно разстояние право в сърцето. Приятелят му, стажант в съда, редовно му съобщаваше за местонахождението и житейските навици на заседателя Кине, когото познаваше от процесите. Граф чакаше удобен случай.

И той дойде. След една разходка, каквато обикновено правеше с майка си в големия парк — бе един от последните септемврийски дни, — двамата се качиха в трамвая. Вагонът беше препълнен и останаха прави на задната платформа. Внезапно някой му рече:

— Ама ние се познаваме!

Граф сви рамене и погледна заприказвалия го, който без видима причина загуби цвета на лицето си. Госпожа Граф улови сина си за ръката. Той се откъсна и треперейки, каза:

— Майко, това е той!

И преди околните да се намесят, замахна. Съдебният заседател Кине стоеше неподвижно, сякаш съдбата му бе изкомандвала „Мирно!“, и позволи да го бият. А Граф удряше и с двата юмука, безмълвно и невъзмутимо, сякаш извършваше някаква възложена му належача работа. Майка му го задърпа. Други го нападаха. Кондукторът закрепця, спря трамвая и избута Граф на улицата. Майката го последва.

Няколко пътници разпалено искаха да установят личните му данни. Но Кине избърса кръвта от устата си и гневно каза:

— Не се месете в тази история!

Дуелът се състоя след един месец. Граф бе поискал отлагането, за да не събуди подозрения у майка си. Изходът от случая е известен. Животът на младия химик не стигна за изпълнение на отмъщението. А може би пък съдбата само го предпази да не бъде застрелян „за изпроводяк“ от своя мъчител?

ЕДИН ГОСПОДИН ПАДА ОТ СТОЛА

Известно е, че хората, които заспиват седнали, се навеждат напред. Все по-ниско и по-ниско. Ако въпреки заспиването телесните нерви останат будни, те усещат, че центърът на тежестта се е изместил твърде далеч от стола и дават на главата тласък. Тя полита назад и така нареченото клюмане може да започне отначало. Ако пък нервите пропуснат точния миг, спящият се търкулва от стола.

Така стана с Алфредо Торес, порядъчен гражданин на Буенос Айрес. Той заспа и падна от стола. Ако това се бе извършило в дома му, никой друг нямаше да узнае, а обществеността и до днес не би чула и дума за станалото. Но за жалост това не се случи с господин Торес вкъщи, а в театъра. А там редовете бяха тесни.

И ето че сега целият град се вълнува от историята. Защото господин Торес не заплати получената от лекаря му сметка, а я препрати на драматурга, който носел цялата вина за малката неприятност.

Защото — така аргументира адвокатът на пострадалия, — ако пиесата била по-забавна, господин Торес не би заспал. Ако пък не беше заспал, нямаше да падне от стола и не би понесъл болка. Следователно: пострадал е, понеже пиесата е била слаба.

Всъщност случаят е ясен. Но само за господин Торес и неговия адвокат. Авторът на пиесата и адвокатът му, естествено, са на съвсем друго мнение. Тъй като по време на представлението — макар и слабо — от две хиляди посетители само един-единствен е паднал от стола, случаят следвало да се отнесе повече за сметка на този посетител, отколкото на пиесата.

Все пак съдебният процес още е в ход. Искаме да се надяваме, че жалбата, но господин Торес ще бъде отхвърлена. Защото докъде ще стигнем, ако на авторите се създават такива затруднения при представянето на скучни драми?

ДВЕ МАЙКИ И ЕДНО ДЕТЕ

Осемгодишната Марлена тъкмо бе качила куклата Осбалд върху лоста за тупане на килими в двора на Меркови — модерните кукли трябва овреме да отвикнат от виенето на свят, че току-виж се наложило да пътуват със самолет, — когато на хоризонта се появи Пони, малката ѝ сестричка, и каза:

— Веднага да се прибираш вкъщи. Дошла е новата ни майка!

Марлена кимна с глава и оправи завивките в количката на куклата. Пони ѝ обърна гръб, заслиза бавно по неравната настилка и изчезна в рамката на вратата.

Децата на Меркови стояха учудени край Марлена. А едно от момчетата попита:

— А тя как се казва?

— Струва ми се, госпожица Щампфер — отвърна Марлена.

— Каква глупост — каза Херта Мерк, — щом е вашата нова майка, значи трябва да се казва госпожа Нириц, също като баща ти.

— Боже мой, ти си полудяла! — извика хлапакът. — Та баща ѝ съвсем не се казва госпожа Нириц!

И той протегна ръка, за да начертае върху челото на сестра си невидим кръст, с който да изрази нагледно степента на нейната глупост. Но тя го перна през пръстите. Той ѝ отвърна. От това произлезе една от ония семейни разправии, каквито често се случваха у Меркови. Другите братя и сестри побързаха да вземат страна, за да не би да се изпари много бързо ожесточението на побойниците, и в последна сметка Марлена остана сама в двора. Битката се разрази надалеч от нея, сред бараките на близкия склад.

Марлена взе количката си и изчезна в посока към улицата.

Куклата Освалд продължаваше все така да стърчи върху високия лост, но неочаквано се ядоса, наклони се на една страна и падна на настилката. Остана там с вдигнати към небето ръце, притиснала страхливо гръб към земята. Но ненаранена. Тъй като беше от плат.

Вече на улицата, Марлена предпазливо се озърна. После затика количката покрай фасадите на къщите и бързо кривна в една от пресечките, които водеха към Опелщрасе. Тук тя забави крачка, заразхожда се под големите брястове пред бившите артилерийски казарми като детска бавачка, с добродушно достойнство. И там, където вляво започваше голото поле с полските разсадници и цветарниците, тя спря за малко, поигра си с клоните, повесени над оградите, начупи си малки брезови клончета и ги сложи в количката. Откъсна три парички, които растяха край пътя, прибави цветята към клончетата и продължи пътя си. Чак до гробището „Санкт Паули“.

А горе при четвърти парцел, където са гробовете от последната година, на един хълм, издигащ, се над безбройните кръстове на старото гробище, тя отвори скърцащата решетка на една гробница, изтегли с мъка детската количка по трите стъпала нагоре, постави я близо до редицата от тисови дръвчета и седна върху малката зелена пейка до гроба. Загледа се над кръстовете, урните и ангелите надолу към града, чиито кули и газови резервоари плуваха във виолетова омара.

После покрай нея мина една от стариците, които поддържаха гробовете и поливаха саксиите. Тя кимна приятелски на детето. Но Марлена не я забеляза. Застанала на колене, тя отстрани изсъхналите клончета и цветя, постави на тяхно място трите парички и свежата брезова зеленина, като грижливо ги подреди върху гроба. После извади куклата Флорфина от количката, настани я до една от паричките, сгуши се до гранитния блок и след като помълча малко, каза:

— А Освалд си седи все така на лоста. Напомни ми после да го приберем. Иначе ще остане там през цялата нощ и ще плаче. А може и да му се пръсне сърцето от страх. Стой спокойно!

Покрай тях минаха един господин и една дама, облечени в черно. На главата си той носеше блестящ цилиндър. Под стъпките им чакълът хруптеше.

Марлена погали Флорфина по плъстените коси, поклати глава, като че ли отговаряше на някакъв въпрос, и рече:

— Госпожица Щампфер се нарича сега госпожа Нириц и поради това си мисли, че е наша майка. Ама че приумица, а? Все едно аз да отида у Меркови и да кажа: „Добър ден, от днес съм ваша дъщеря и се наричам Марлена Мерк“. Разбираш ли! Ето, дори ти го разбираш,

макар да си само кукла. А баща ми не разбира. Понеже сме си нямали вече майка, казва той, трябвало да си намерим друга. Но ако човек си няма вече майка, значи си няма, и толкоз...

Марлена сложи куклата Флорфина в скута си и попита:

— Много ли си изморена?

Заразглежда панорамата на града. После тихичко продължи:

— Да ти разкажа ли една приказка? Може би историята на малката Марта, която била винаги сама? Тъй като майката на малката Марта била умряла. Един ден тя си помислила: „Защо да не й отида на гости?“ — и със спестените си пари купила самолет. После поставила самолета в едно голямо оръдие и сама се настанила в него. В раницата си носела мляко и сухари. Също и кутия бонбони за майка си... После възпламенила оръдието. И самолетът се озовал право на небето. А на небето пишело: „Вход за живи забранен!“. Но Марта дала на пазача бонбоните и той я пуснал. Тя дълго търсила, улиците имали сини номера и на улица номер сто хиляди и единайсет седяла майка й, облечена в красив златен костюм. Но майката на Марта не забелязала нищо. Седяла на един сгъваем стол като в кино и разглеждала снимки, на които се виждали шестте й деца. Марта неусетно седнала до майка си на стола, уловила я за ръката и извикала радостно: „Най-сетне те намерих! Не искам повече да бъда сама на земята! Престорих се на умряла и дойдох при тебе. А на пазача трябваше да дам твоите бонбони, но това не е чак толкова страшно, защото ще ти купя нови. Сега вече нищо не е страшно, защото отново съм при тебе, мила моя майчице, и...“.

— Мила моя майчице — повтори малката Марлена и вече не можеше да вижда кулите на града, понеже заплака. Положи глава до трите парички върху гроба и закри лице с ръка.

Търговецът на коне Нириц седеше в гостната с онези, които бе поканил на сватбата — все негови сродници, както и един добър приятел — пак търговец. Лизбет, новата му жена, режеше кейка, наливаше кафе и подканяше компанията. От време на време ставаше от мястото си и отиваше до съседната стая, където бяха децата и вдигаха весела глъчка.

— Току-що Роберт ми каза „мамо“, а Гертруда ме погали по ръката — разказваше тя с тих глас на масата и се радваше. А

търговецът на коне Августин, приятелят на Нириц, каза, че точно така трябвало.

— Да, но къде се губи Марлена? — попита Нириц. — Тя бе много привързана към първата ми жена и откак Лизбет дойде при нас, почти не я виждам вкъщи.

— А пък при нас на „Търнървег“, две къщи по-горе — започна да разказва една от зълвите, — живее вдовица с малкото си момче и вече две години иска да се омъжи за един Липолд, много симпатичен и порядъчен човек, работи в пощата. Обаче детето просто не позволява! Щом Липолд дойде у тях на гости, то започва да плаче и крещи, докато мъжът не си отиде. Двамата са се отчаяли и не знаят вече какво да правят.

— Пони! — викна Нириц.

Малката дойде от съседната стая с голямо парче кейк в ръка.

— Повика ли Марлена?

— Повиках я. Тя кимна с глава и аз си тръгнах.

— Дали играе още при Меркови? — попита новата майка.

— Не.

— Но къде може да е тогава? В мазето? В някой обор? Или може би в сеното?

— Не, не е там.

— Но къде е тогава?

— Не искам да кажа.

— Я ела тук! — заповяда бащата. — Къде е Марлена? Искам да зная!

— Марлена е... Не, не, няма да кажа!

— Къде е?

— Марлена е... Сигурно е на гробището. Най-често ходи там. Тя и мене заведе веднъж.

Компанията изглеждаше доста смутена. Бащата сведе глава и започна да си играе с верижката на часовника. А госпожа Августин зацъка с език.

— Добре. Отивай си в стаята! — каза бащата и малкото момиче се отдалечи.

Стана съвсем тихо. Чуваше се само как децата се смеят в съседната стая и потракуват с чашите. Изведнъж новата госпожа Нириц

се изправи, взе шапката си, извади големия букет карамфили от вазата и уви цветята в бяла хартия.

— Отиваш да я доведеш ли? — попита мъжът.

— Да, ще я доведа. Не ми се сърдете, но трябва да ида.

— Това е много хубаво от твоя страна, Лизбет — каза една от зълвите.

После жената излезе. А търговецът на коне Августин каза на Нириц, че само можел да му честити такава съпруга. Дано си останела такава и занапред.

Забелязаха се една друга още отдалеч. И сякаш за да се защити, детето плътно се притисна към решетките. Жената, съвсем бледа, се спря пред стъпалата и трябваше да вдигне очи, за да погледне малката си заварена дъщеря в лицето.

— Няма ли да се прибереш вкъщи? — попита жената.

Марлена едва забележимо поклати глава и не каза нищо.

— Защо ми се сърдиш, дете? Какво толкова лошо има в това, че искам да помогна мъничко на шест деца, които нямат вече майка? Знам, че човек може да има само една майка и когато тя умре, остава винаги без майка... Но човек все пак има нужда от някого, Марлена!

Жената уморено приседна върху едно от стъпалата в нозете на детето, погледна своя сватбен букет и каза:

— Вярвай ми, все пак е по-добре, ако аз съм при тебе, отколкото да няма никой... Виждаш ли, някога аз също бях малко момиче като тебе. Не си ли помисляла за това? А моят баща не се ожени повторно, когато майка ми умря. Струва ми се, това беше още по-тъжно и аз бях по-нещастна, отколкото си ти сега.

Марлена стоеше съвсем тихо зад седналата жена и слушаше внимателно.

— Като дете съм била винаги сама. Наистина баща ми не пътуваше из Холщайн, Белгия и Дания като твоя. Защото не беше търговец на коне. Но въпреки това почти не се задържаше вкъщи. Тогава аз сама заминах за Хамбург и станах продавачка в един магазин за ръкавици. Неделен ден излизах на разходка с приятелките си, но никак не им подхождах. Те бяха по-хубави от мене и се смееха повече. Така и никой не се ожени за мене. А толкова исках да имам деца...

Жената извади карамфилите от бялата хартия и сложи букета в скута си.

— И тъй, все повече остарявах — продължи тя — и когато баща ти ме попита дали искам да бъда ваша майка, дойдох при вас. Не за да сменя починалата ви майка, а защото много обичам децата... Мислиш, че само ти си сама, Марлена. Аз съм много по-самотна от тебе...

Жената седеше приведена и много грижливо сгъваше копринената хартия. Тогава една малка ръка се промъкна край нея и взе букета карамфили. И когато жената се обърна, видя как Марлена нареждаше цветята върху гроба. След това детето сложи куклата си в количката, изтегли я през отворената решетка върху чакъла и каза тихо:

— Ела, изправи се. Така ще си изцапаш роклята.

Вървяха една до друга покрай редиците от гробове, без да проронят дума. Едва на улицата при разсадника жената посочи почти свенливо към количката ѝ и попита:

— Как се казва тя?

— Флорфина — отвърна малкото момиче, — а Освалд все още е на лоста.

ВСЕ ОЩЕ ИМА ДОНЖУАНИ

Това, което искам да разкажа, преживях преди две години през зимата в един известен планински хотел. Оттогава новият сняг много пъти е сменил ланшния, но ще се опитам да изложа всичко по реда си.

В този хотел срещнах един мъж — трябва да бе на около четирийсет години, — за когото младите момичета и младите жени твърдяха, че се намирали изцяло в негова власт. Всички те бяха с различни характери, с различен цвят на косата, притежаваха различен житейски опит и различни фигури, бяха различно интелигентни и на различна възраст, както и с различно образование. Но по отношение на него бяха единомдушни: стига само да пожелаел и били в ръцете му. А по всичко личеше, че той често пожелаваше. Този мъж притежаваше усет за съвършенство и когато минаваше през салона на хотела, имах чувството, че чувам как всички женски сърца се разтуптяват.

Мъжете, доколкото се опитваха да украсят пребиваването си в хотела с някоя малка авантюра, се оказваха в твърде неизгодна позиция. Сред тях се намираше един — бързо го почувстваха, — който ги превъзхождаше, и при това по твърде тайнствен начин. Поведението му граничеше с нелоялна конкуренция. А нямаше дори инстанция, пред която да се оплачат. Положението бе направо ужасно, да не кажем смешно. Все пак за неутралния наблюдател бе забавно да вижда как появата на този мъж предизвиква страх и очакване и как този страх и очакване се носят из залата заедно с него.

Можете да ми вярвате, съвсем не бях склонен да приемам като нещо безусловно доказано обаянието на този мъж, за което жените и момичетата си шепнеха замаяно. Дори се осмелих да изразя съмнение пред онези, които ме направиха нещо като свой доверител. Добре е известно, че посетителките на Зимните курорти не пристигат в планината с определено монашески намерения. И с риск да прекрача границите на учтивостта, дадох да се разбере, че в това отношение храня известни съмнения. Обстоятелството, че тези мои думи бяха оспорени твърде живо от участниците в разговора, не можа да ме

разубеди. По-скоро бях склонен да повярвам във всеобщата разпуснатост на жените, отколкото в тайнственото въздействие на този мъж.

Обаче, след като видях как едно от младите момичета получаваше всеки път силни пристъпи на страх, щом той се доближеше до него, и макар и тихо, започваше да потраква със зъби, как противно на установения тон в хотела, отказа на поканата му за танц, а и когато установих, че жени, чиито съпрузи се намираха недалеч от тях, се оставяха да бъдат въввлечени в най-лекоμισлени авантюри, любопитството ми нарасна до такава степен, че вече изпълвах вечерите си с това да не изпускам из очи опасния мъж.

Веднъж една от моите познати се появи твърде развеселена. Тя съобщи, че следобед в хотела щяла да пристигне нейна приятелка, известна като необикновено самоуверена и находчива личност. Било направо изключено да попадне в мрежите на този донжуан.

И така, необикновената личност пристигна. Мъжът — абониран за всички новодошли — веднага я покани на танц. Преди да стане от мястото си, тя ни хвърли хитра усмивка. „Сега ще отмъстя за всички ви!“ — говореше нейният поглед. И затанцува с него. Той внимателно я наблюдаваше, после ѝ каза няколко думи и я поведе обратно към масата ни.

Тя бе пребледняла, отпусна се тежко в креслото и заяви:

— Никога не съм смятала, че е възможно такава нещo!

След това съобщи подробности. Той я гледал изпитателно. После, без да му е дала и най-малък повод, започнал да ѝ говори неща, които не са позволени при първия танц. Просто нямала сили да го постави на място. Направо не успяла да потисне в себе си усещания, за които винаги е вярвала, че се намират в нейна власт.

— Да! — заявя тя и тази чистосърдечност правеше чест на ума ѝ. — Ако ми беше заповядал да напусна веднага залата и да го последвам където и да било, щях да го направя!

После тръсна глава, сякаш да отпъди някаква натрапчива мисъл, и каза:

— Просто ужасно е, че съществуват такива неща! Колко малко можеш да разчиташ на себе си!

Същата вечер бяхме свидетели на друга малка сензация.

Мъжът танцуваше с една аристократка, която, както разбрах, му се изплъзвала досега със своята недостъпност. Когато за трети път минаха покрай нашата маса, дамата притвори очи, олюля се, едва не падна, прекъсна танца, извинявайки се, и се отправи към стаята си с походка сякаш дълго време е била болна.

Досега пропуснах да опиша външността на този мъж. По-скоро отлагах, защото едно такова описание в никакъв случай не би предложило на читателя разрешение на загадката. Мъжът бе среден на ръст, с набита фигура, доста брутални черти на лицето, тъмни очи и превъзходни зъби. Тези сведения едва ли могат да направят кой знае какво впечатление. За щастие, аз мога да го представя и с някои подробности. На бала с маски в хотела този мъж се появи като Дъглас Феърбанк. Приликата му с киноартиста бе направо поразителна. Създаваше впечатлението, че е някой малко по-набит и по-груб брат на американеца. На мъжете в хотела никак не беше ясно как е възможно човек с такава външност да бъде донжуан. Както и на жените, разбира се.

Тъй като нито външността на мъжа, нито впечатленията на жените можеха да ми дадат задоволително обяснение, а към нищо друго не изпитвах такъв жив интерес, аз сторих последното, което би могло да ми помогне. Приблжих се до мъжа и му признах какъв дълбок интерес е предизвикал у мене със своето забележително въздействие върху жените. Той само кимна с глава. После слязохме в бара, пихме по нещо и се разприказвахме. Навярно си мислеше, че искам да се запозная по-подробно с неговите авантюри, и започна да ми разправя една подир друга разни най-възмутителни истории. (Тези истории е по-добре да бъдат премълчани.) При това дори не се опитваше да украсява нещата и положително не преувеличаваше. Просто разказваше и дори се учудваше, че са могли да го сполетят подобни неща.

— Сам не разбирам на какво се дължи — каза той, — но жените направо се разсипват да тичат подире ми. И колкото повече остарявам, толкова по-млади ме преследват.

За онова, което всъщност ме интересуваше, той нямаше отговор. Наистина призна, че бил доста брутален в отношенията си с жените и че вероятно погледът му оказвал определено въздействие. И то често против собственото му желание. Навярно съм разбирал, че неговият

талант често му се струвал направо досаден и непочтен. После отново се впусна да разказва историите си. Материал имаше достатъчно. Когато се разделихме, вече бе съмнало и отидохме да спим. Така и не узнах нищо повече от онова, което вече знаех. Единствената ми утеха беше, че и мъжът нищо не знаеше.

Няколко дни по-късно той ни напусна. Замина за Давос, откъдето възнамерявал да отиде в Африка на лов за лъвове и други диви животни. Авантюрите в Европа му се стрували твърде опасни. А освен това, като по-малък син и втори наследник на починалия си баща, живеел от значителните доходи на една фабрика в Рейнска област.

Жените видимо си отдъхнаха. Няколко брака отново влязоха в релси. Страните на няколко млади момичета отново поруменяха. Всички признаваха, че са изпитвали страх от този мъж, без това да пречи на останалите им чувства. Бяха се страхували, преди той да се доближи до тях. Бяха се страхували, докато се занимаваше с тях. Бяха се страхували и когато ги изоставяше.

Сега вече него го нямаше и искам да разкажа само за една допълнителна сцена, за която, макар и отсъстващ, той не бе съвсем невинен. Съпругата на един търговец, която бе пристигнала в планината без своята половинка, се яви един ден при директора на хотела и възмутено заяви, че са ѝ откраднали най-скъпите вещи от личния гардероб. Ставаше дума за дамско бельо от Париж, за нощници, общити с брюкселски дантели, и за други ефирни тънки материи. Беше близко до ума, а навярно в случая съвсем правилно, да се усъмнят в хотелския персонал.

Директорът повика шефа на етаж, камериерката, чистачките и прислужниците, след това посети окрадената дама и без много заобикалки заяви, че нищо не може да предприеме, въпреки че подозрението си остава в сила. Дамата бе възмутена, каза каквото се казва при подобни случаи и заплаши, че ще уведоми местната полиция за станалото.

— Именно това не бих препоръчал на уважаемата госпожа — отговори директорът предпазливо. — Тъй като полицията ще трябва да разпита персонала, първият въпрос, както обикновено, ще бъде дали са забелязали да влиза или излиза някой от вашата стая, някой, който, да речем, се е заблудил и е сгрешил номера на стаята. Да се греша, е човешко, уважаема госпожо, но персоналят твърди, че обикновено

човек не обърква номера на стаята си най-малко четири пъти, и то по за около два часа. Пък и да сбъркаш толкова пъти и по за толкова дълго време една и съща стая — поне така мисли една от чистачките, — било до известна степен странно. Навярно тъкмо това момиче е крадлата и аз ще я уволня при пръв удобен случай. Но при създалото се положение просто не зная какво да направя. Желаете ли да позвъня в полицията?

Съпругата на търговеца не пожела. Освен това тя не напусна хотела. Не се осмели. Понеже въпросният търговец щеше да пристигне след няколко дни. Стаята, съседна на онази, която бе дала повод за няколкото погрешни близания, както и за кражбата на бельото, бе отдавна предвидена и резервирана за него. Той пристигна в уречения ден и час, направи впечатление на общителен гост и загрижен съпруг, на когото и през ум не му минава онова, което всички останали знаят, и заигра фаталната си роля за всеобщо задоволство. До момента, в който получи едно анонимно писмо и на следващия бал с маски — за всеобщо смайване и дори за изненада на собствената си съпруга — се появи маскиран като Дъглас Феърбанкс и в полунощ в големия салон...

Впрочем това е съвсем друга история. Няма връзка с описаното досега. Може би ще я разкажа някой друг път. А може би не.

ПОЗДРАВИ НА ЕДНА ГРАМОФОННА ПЛОЧА

Артур и Кукличката, неговата съпруга, стояха в универсалния магазин. Тъкмо бяха купили сламена шапка за бащата на Артур, защото през декември сламените шапки се продават на изгодни цени. А Кукличката направи отметка в листчето, което стискаше в ръка. Отново нещо свършено! Съпругът Артур бе натоварен с пакети и изглеждаше в лошо настроение.

— Е, още само един подарък за леля Олга, важно е — каза Кукличката и съсредоточено оглеждаше щандовете в магазина. Стари и заможни лели заслужават внимание.

— Всъщност можем и на нея да купим сламена шапка — предложи Артур.

Тя поклати глава.

— Или кубчета за игра.

— Безумие — рече Кукличката и продължи енергично да търси.

— Какво ще кажеш за позлатена самообръсначка? — попита той.

— За леля Олга?

Артур не се осмели да кимне, а безмълвно придвижи напред себе си и пакетите.

— Стой! — изведнъж викна той и посочи една табела.

Жена му прочете каквото пишеше там и рече:

— Съвсем нелошо.

После, както сочеше табелата, потропаха на съседната врата. Излезе една госпожица.

— Какво обичате?

— Искаме грамофонна плоча с нашите собствени гласове — пожела Кукличката.

— За леля Олга — обясни Артур.

— Мога само да ви препоръчам такава плоча за подарък — каза госпожицата. — Моля, влезте. Една средноголяма плоча записва говор до две и половина минути и може да бъде просвирена петсотин до

шестстотин пъти. Ето два микрофона. Застанете, моля, един до друг, господинът вляво, дамата вдясно. Ще струва три марки и половина. Още тук ще вземете плочата. Започваме веднага.

— Но какво да кажем? — попита Артур смутено.

— Много щастие, здраве, дълъг живот, че за жалост не можете в този миг да сте при нея — предложи госпожицата.

— Този начин да пожелаеш щастие наистина има своите предимства — каза Кукличката. — При това не трябва да гледаш лицето на дъртачката.

— Но това е твоята леля, не моята — тържествуваше Артур.

Госпожицата бе изчезнала в съседното помещение. Семейната двойка застана пред микрофона и пожела на далечната леля всичко хубаво.

На Бъдни вечер леля Олга отиде у кмета Грубер. Приветстваха я с „добре дошла“. Салонът бе пълен с гости. Леля Олга поздрави всички присъстващи, после показа едно пакетче, което внимателно държеше в ръка, и рече:

— Добра ми госпожо Грубер, нали имате грамофон, а пък аз нямам. Племенницата ми в Берлин ми е пратила грамофонна плоча. Много искам да я чуя. Защото племенницата ми и нейният мъж са записали говора си на плочата, така пишат. Какво ли не се случва днес? Изобретенията никнат едно след друго.

— Ама с удоволствие. — Кметът донесе грамофона и го нави. Леля Олга извади плочата от опаковката, сложи я на апарата и седна в един фотьойл, като си приготви носната кърпичка. Всички затаиха дъх. Кметът завинти нова игличка, постави я върху плочата, пусна апарата и на пръсти отиде до дивана при госпожа доктор Ример. Гостите седяха в голям кръг около апарата. Игличката заскриптя. И ето че плочата проговори:

„Този начин да пожелаеш щастие наистина има своите предимства. При това не трябва да гледаш лицето на дъртачката... кшшш... Но това е твоята леля, не моята... кш кшш... Е, хайде, кажи нещо мило... ццц... Но какво? Може би дали е решила да живее сто години? Стиска си парите в провинцията, тази пинтия... кшшш... Може ли да ви помоля, господа, да говорите по възможност бавно, високо и ясно... крр... Мила леличко! Тука са Кукличката и Артур от Берлин. Желаяем ти за Коледа всичко хубаво. С удоволствие ще

наминем някой ден при теб. Е, може би през ваканцията, когато ще ходим в Бинц... кш кшш... Преди малко Кукличката каза, че наистина е жалко, задето не сме те виждали толкова време... кссс... Не се приближавайте много до микрофона, господа. Малко по-отдалеч, ако смея да помоля... кррр... Как си със здравето, леличко? Много да се пазиш! Артур каза да ти пратим един голям кейк. Но при твоето храносмилане, а освен това сме зле с парите... Пет, двете минути няма ли вече да свършват? Но какво да кажа още на тази особа?... кшшш... Преди да се задави в парите си, трябва да ни прати някоя хилядарка... кссс... Мила леля, надяваме се, че прекарваш Бъдни вечер в кръг от мили познати. Смешно е, като си помисли човек, че ние говорим тук пред микрофон, а вие там можете да ни чуете. Плочата може да бъде просвирена пет — до шестстотин пъти и струва само... Пет! Не казвай цената. Не е нейна работа... кшшш... Дано не е чула това... кшшш... Как пък не, каквото се казва тихо, не се записва на плочата. По дяволите, няма ли времето най-после да свърши?... кссс... Но тя има ли изобщо грамофон? Следващата Коледа положително ще прескочим до теб. Още отсега се радваме най-сетне да видим отново милото ти старо лице... кссс... Не се смей, Артур...“.

Леля Олга, която досега бе седяла като вцепенена, скочи, изтръгна плочата от апарата и гневно я запокити на пода. Кметът, жена му и другите хора седяха угнетени наоколо. Няколко младежи се разкискаха. Госпожа доктор Ример се опита да утеши бедната леля.

— Оставете ме на мира! — кресна леля Олга и си затърси шапката.

— Но къде ще ходите сега? — извика кметът. — Останете тук, какво ще правите вкъщи?

— Ще променя завещанието си — заяви лелята и тръшна вратата.

БЕРЛИНСКИ ЦЪФНАЛИ ОВОШКИ

Берлинската пролет настъпва първо във Вердер. Щом цъфнат овошките, берлинчани правят там своите излети.

Вердер е малко градче зад Потсдам, разположено край брега на Хафелзее. От параходчето се виждат няколко кули. Отзад се издигат бели като памук хълмове, сякаш огромни пухени завивки са проснати за проветряване. Гледката си струва. Но към берлинчани съществува подозрението, че използват цъфналите дървета само като претекст и повод да си пийнат.

Дирекцията на немските железници, район Берлин, разпореди към пристигащите от Вердер извънредни влакове да се прикачват по три допълнителни вагона. За особено тежки случаи. Всеки, който вечер се завръща в Берлин, може да разбере мъдростта на тази разпоредба. Все пак имам впечатлението, че берлинчани не са напълно алкохолизиран народ. Те пият само за да утолят, а не да разпалват жаждата. Но тъкмо в това недостатъчно упражняване е основната вина, че толкова много, които са отишли да видят цъфналите дървета, се натряскват като пънове.

Към това се добавя, че явно е въпрос на чест да напуснеш Вердер, залитайки. Ако някой тук не се напие, другите го смятат — о, мъдър език! — за „не-пълностоен“.

Да заминем ли някъде? Да? Давай! На гарата започва суматохата. Натъпкваш се в купето. Влакът потегля и се подхващат разговори. Две млади момичета дават воля на чувствата си:

— Това ли е правилният влак?

— Да.

— Кой ти каза?

— Хората.

— Хората?

— Хората.

— Хората! Те могат да ти кажат много неща. Ако ти рекат, че пътуваме към небето, също ли ще им повярваш?

— А пък аз си забравих ръкавиците.

— Шегуваш се, нали?

— Хм. Тук трябва да стоиш. Дори не можеш да седнеш.

— Хайде де! По-добре да стоиш тук, отколкото на Клостерщрасе.

На това място от разговора другите пътници в купето се подсмиват. Клостерщрасе не се намира в най-изискания северен квартал. А щом едно младо момиче стои там на улицата... Значи професията на дамите е ясна.

Във Вердер всички слизат. От двете страни на пътя са разположени будки, в които продават плодово вино. Получаваш не само шишето, но и ремък за носене с хубава мрежичка. Там пъхаш шишето, окачваш всичко направо през гърдите си, почти като знаменосец, и продължаваш. На първата неоградена полянка сядаш и пиеш. Или се катериш още няколко минути по стръмното, плащаш двайсет пфенига вход и се озоваваш в градината на планински ресторант. Хората се тълпят и търсят място. Духов оркестър в ловджийски униформи вдига шум. Който успее да хване някого, танцува. Келнерите гледат гневно цялата неразбория и внимават с натрупаните си табли.

В ресторанта има зали, където знатните десет хиляди излетници обядват. Естествено, трябва да поръчаш. Но това няма смисъл. Грабваш от ръцете на келнерите каквото тъкмо носят. Иначе ще си седиш гладен до вечерта. В близост се намира официалният танцов салон. Вход една марка. Той е почти празен. Защото хората искат да изпият парите си, а не да ги дават на касата.

В съседното крило няколко десетки полицаи седят на прозорците и с опитно око наблюдават усилията на дявола. Повишена бойна готовност! Това е крайно необходимо. Ще се наложи ту да извлекат някой мъртво пиян, ту да укротят сбиване, ту да арестуват някой джебчия. Санитарите са нащрек. Пияните лесно се търкулват по стръмното. Счупените крака спадат към празненството.

Зад заведението се отива направо сред природата. Там са сковани пейки и маси. Наоколо стърчат малки невинни цъфнали дръвчета и трябва да понасят, че ги използват като окачалки за дрехи. Повечето посетители полягат на тревата, разтварят пакетите с храна, отпушват

шишетата, смеят се, реват песни, дъвчат, пият, проявяват нескрити нежности.

Посред моравата е застанало младо момиче. В неделна рокля. Стои и се смее така, че дърветата се клатят. Едва се държи права. И се смее! Звучи ужасно. Опитва се да се хване за някакъв несъществуващ стълб. Пада на четири крака, запълзява наоколо. И се смее. Отваря ръчната си чантичка и внимателно нарежда на тревата всичко, което има в нея. Само да не се смееше така отвратително! Отнасят я някъде.

Когато веднага след Сътворението се разпределяли земните блага, берлинчанинът вече не е бил там. Навярно е хукнал на работа и не е чул звънчето...

На параходчето по обратния път шест флигорни гърмяха народни песни.

На моя съсед му се навлажниха очите. Удря в такт и пее в такт. Жена му го гледа отстрани и си мисли: „Какво добро сърце има моят любим Готлиб!“.

При това все пак остава въпросът...

ПРАЗНЕНСТВО С УСЛОЖНЕНИЯ

Празненството, за което веднага ще разкажа, се състоя миналата година у Хариет Спенсър. Запознал се бях с нея, когато още бе възпитаничка на школата по акробатика в Щайн. Един ден я бях видял да стои замислена в един ъгъл, преметнала почти меланхолично левия си крак върху дясното рамо. Попитал я бях учтиво как го прави, дали е без кости и за какво си мисли по време на тези фокуси. Оттогава сме на „ти“.

После я срещнах случайно един следобед преди Бъдни вечер. Тя имаше вече първите си ангажименти в Кьолн и Манчестър и сега излизаше на сцената в Берлин.

— Здравей, Паула — казах. (Хариет Спенсър бе нейното вариететно име.)

И тя ме покани за коледното празненство. Щели да дойдат няколко нейни симпатични колеги. На Бъдни вечер работното им място било затворено. Случаят бил подходящ.

Тъй като нямах нищо предвид в семеен смисъл, отидох. Присъстваха няколко господата и дами, а Паула викна, че може да започнем с трапезата. Хазайката влезе, като носеше цял куп чинии. Един от господата попита дали да помогне, взе чиниите и ги метна една подир друга направо през стаята точно върху нашата маса. После покрай ушите ни засвистяха ножове и вилици и послушно се наредиха до чиниите. Хазайката завика за помощ. Но господинът любезно каза:

— Нямайте грижа, мила госпожо, аз съм световноизвестният жонгльор Мазепа.

А след това хвърли в чинията на всеки гост по две димящи франкфуртски наденички. Аз имам открит характер, противно ми е да лъжа; заявявам, че той предостави на хазайката да разпредели картофената салата. Заради майонезата.

Бяхме общо седем души. Паула каза, че Алфредо, въздушният номер, още липсвал, но входната врата щяла да бъде отворена до десет часа. Пожелахме си добър апетит и се заловихме с яденето. Тогава

един излъчващ достойнство брадат господин се надигна, ние оставихме настрана приборите, за да чуем неговото трапезно слово. Той обаче не каза нищо, само учтиво се усмихна, хвана покривката на масата и светкавично я издърпа под чиниите и чашите. Съдовете едва издрънчаха. Паула видя как се сепнах и рече успокояващо, че професор Белини е велик фокусник. Отвърнах, че просто имам нервен стомах. Професорът помоли за извинение.

— Е, добре — казах, леко раздразнен.

Заядохме нашите франкфуртски наденички.

— Впрочем исках да донеса коледна елха — каза професор Белини на Паула, — но си помислих, че вече си имаш.

— Не, Алфредо трябваше да я осигури — отвърна Паула.

— Не разбирам къде се губи това момче — заяви една мускулеста блондинка.

— Това е партньорката на Алфредо, нарича се Елвира — прошепна Паула в ухото ми.

Тогава се потропа, сякаш някой чукаше на стъкло.

— Ето го най-последно — извика Елвира и като луда се втурна към прозореца. Отвори го; вън, посред зимната нощ, видяхме елегантен млад мъж. В ръка държеше най-прекрасната елха, накичена с горящи свещи, и ни пожела „Весела Коледа“.

— Наистина ли се е покатерил по фасадата на четирите етажа? — попитах сериозно уплашен.

Паула кимна и сякаш не се учуди. Алфредо подаде през прозореца пламтящата елха и понечи да скочи в стаята. Но забеляза масата и ревна:

— Не сте ме изчакали с яденето? Е, тогава лека нощ.

И отново изчезна! Елвира се наведе от прозореца и викна:

— Фреди, не бъди толкова докачлив!

Ала младият мъж не се върна. Разстроена, Елвира затвори прозореца и каза:

— Винаги за нещо се сърди.

Продължихме да се храним. За съжаление наденичките бяха изстинали. Навярно бе предопределено тази вечер да не премине спокойно. В коридора се вдигна шум. Образно казано, ножът заседна в гърлото ми. Вратата се отвори с трясък. В рамката застана хазайката на

Паула. Но бе издърпана от невидима сила и на нейно място се появи мъж. Мъж с внушителни размери. С треперещ от гняв глас той каза:

— Името ми е господин Щрайтмюлер. Живея на долния етаж.

Паула извика:

— Весели празници, драги господин Щрайтмюлер. Какво получихте за Коледа?

Но господин Щрайтмюлер не желаше разговор. Вдигна заплашително ръка и изрева:

— За какво тази сграда има стълбище? Защо вашите гости се спускат по фасадата? Жена ми си глътна езика от страх!

— Зарадвайте се — каза професор Белини, приближи се до натрапника и измъкна от джоба му жива гъска. — Ето — рече професорът благо, — занесете птицата на онемялата си съпруга.

Ала господин Щрайтмюлер перна фокусника през пръстите и кресна:

— Ще повикам полиция!

В този миг се надигна един от гостите на Паула, широкоплещест, набит мъж, и вяло каза:

— Затворете вратата, отворете прозореца!

Елвира изтича до прозореца и го отвори. Паула затвори вратата и ми прошепна:

— За бога, Аякс Силовия номер се ядоса.

Аякс сънливо пристъпи към високия господин Щрайтмюлер, внезапно го улови, отнесе го до прозореца, вдигна го високо, прехвърли дългите му ритаци крака над корниза и с една ръка задържа целия мъж сред студената нощ.

— Е — каза Аякс, — ако станете вироглав, бавно ще си отворя дланта. Ясно ли е? А сега ви моля да изпейте „О, ти, радостна, о, ти, блажена“. Елвира, дай ми цигара.

Елвира го послуша. Господин Щрайтмюлер не го послуша. Чухме го да пъшка.

— Ако не знаете тази песен, изпейте „Елхови лес“ — каза Аякс, — но не се бавете прекалено дълго, иначе ще ви пусна да паднете.

Сега вече господин Щрайтмюлер отстъпи. Запя:

— Елхови лес, елхови лес, ти имаш накит прелест...

На третия етаж се отвори прозорец и госпожа Щрайтмюлер за най-голямо учудване видя своя мъж да виси във въздуха и да пее. При

тази гледка езикът ѝ се развърза.

— Пейте заедно с него, уважаема — извика Аякс, — иначе съпругът ви ще падне на улицата!

Очите на госпожа Щрайтмюлер се изпълниха с гневни сълзи. Но запя. И без да чака повече обяснения, тероризираната семейна двойка накрая изпълни дори втората строфа.

— Аякс, стига — извика Паула, — те не знаят текста.

Аякс Силовия номер пренесе Щрайтмюлер обратно в стаята и каза:

— Веднага се махайте от очите ми.

Едрият господин така и направи. Изчезна толкова бързо, колкото можеха да го носят треперещите му нозе. И ние отново останахме между нас си.

— Имам изненада — каза професор Белини. — Ще ви раздам подаръци. Не се обръщайте!

Отнесе една маса в ъгъла на стаята, постави на нея пламтящата елха, чухме как нещо върши и подрежда своите подаръци. Всичко бе наистина коледно и ние не смеехме да се обърнем.

— Нали е златен! — възкликна Паула.

— Така — рече накрая професорът, — сега може да погледнете!

Извърнахме се и викнахме в един глас:

— Ах!

Масата бе отрупана с подаръци! Всичко блестеше и светеше като в приказка.

Но радостта ни не трая дълго. Изведнъж жонгльорът Мазепа ревна:

— Моят часовник!

А Елвира проплака:

— Моята гривна!

А Аякс изръмжа:

— Моята табакера!

Аз извиках:

— Моите жартиери!

Професорът ни бе окрал. Беше ни ограбил! Джобовите ни бяха празни, а съдържанието им, пъстро и озарено, лежеше на коледната маса. Втурнахме се и всеки затърси каквото му принадлежеше. Освен портфейла намерих на масата часовника си, снимката на Хилдегард,

писалката, сребърния гребен, паспорта и данъчното известие. С другите стана същото. Аякс особено се разгневи, защото Белини тайно му бе измъкнал връзките за обувки и ги бе сложил под коледната елха.

— Нещастник! — рече Аякс със съжаление. — Сега ще видиш фокус. — После улови професора и го запокити през прозореца върху издигация се пред сградата чинар.

Мазепа, жонгльорът, искаше да хвърли по Белини една чиния, но улучи Силовия номер. Елвира изкрещя и със салто скочи върху дивана. Паула държеше краката си пред лицето. Мъжете замятаха столове и пламтящи коледни свещи. Пред сградата, високо на дървото, плачеше фокусникът.

Сбогувах се без много думи. На улицата ми стана по-добре. Пред чинара се бяха насъбрали минавачи и викаха да се донесе стълба. Защото професор Белини висеше недостижим под върха на дървото. Господин и госпожа Щрайтмюлер гледаха злорадо от прозореца.

Отидох в „Ашингер“, изпих пет хвойнови ракии и взех участие в раздаването на коледни подаръци за ергени. Получих пакет меденки. Бяха твърди като камък.

И до днес ги използвам като преспание.

ДЕЦА ИГРАЯТ В СЪСЕДНАТА СТАЯ

— Ами ние? — пита Хилдегард.

Майката и доктор Паулмюлер желаят да останат сами.

— Вие изчезвате от хоризонта. Марта ще ви даде по един сладкиш. После си влизате в стаята.

— По-добре да идем в другата — казва Карл.

— Но не чупете нищо! И добре да наглеждате Ада. Хайде, марш!

С неуверени стъпки децата тръгват към съседната стая. Гостът се изправя, за да затвори след тях вратата.

— Недей — шепне жената, — станаха недоверчиви.

Той си взема цигара и отива на прозореца. Тя казва:

— Утре мъжът ми заминава за два дни в Мюнхен. Ще дойда към четири.

— Госпожо! — чуват те Карл да ръмжи в съседната стая с престорен глас. — Къде са ми ските? Ще изпуснем влака.

— Тази Марта е напълно разпусната — изрича възмутено Хилдегард. — Пъхнала е зимните ми обувки направо в нощното шкафче!

— Бързо, бързо, госпожо! Лачените ми обувки в куфара ли са? Е, детенце Ада, бъди добричко. Най-вече докато Хилдегард и Карл са на училище. А сега дай на татко една целувка! Довиждане, миличко!

— Нека Марта ти донесе сладкиш — казва Хилдегард — и я слушай, все едно че съм аз.

— Вече не обичам сладкиши! — казва Ада.

— Малките деца винаги обичат сладкиши — упорства Хилдегард.

Децата се размиват, сякаш често са чували това.

Господин Паулмюлер е навел глава. Жената изкривява устни.

— Но зимата вече свърши — преценява Хилдегард.

— Тогава да играем на пътуване с автомобил — предлага Карл.

— Или на бал с маски. Или на лятно празненство.

— Не, да играем на лягане за сън — казва Ада след малко. — Хилде ще е майката. А пък Карл и аз ще трябва да кажем „Лека нощ“.

Настъпва пауза. После Хилдегард виква:

— Хайде, всички по леглата! Крайно време е!

— Искам да почета още малко — казва Карл.

— Не може, момчето ми. На сутринта няма да станеш.

— Позволяваш ли да дойда в леглото ти? — пита Ада.

— Не днес, съкровище. Мама ще излиза.

— С татко ли?

— Ами с кого друг, любопитко? Хайде, марш!

После се чуват кратки детски целувки. Изведнъж Ада пита:

— Мамо, кога пак ще дойдеш с нас на подстригване?

— Подстригване ли? Мисля, че ще боли.

— Въпреки това.

— Но нали ходихме само преди седмица, Ада!

— Въпреки това. Моля те, мила мамо!

— Е, стига вече с тези глупости.

Но сега Карл казва:

— Мамо, хайде ела с нас на подстригване.

— Ама какво означава това? — вика Хилдегард. — Защо искате непременно да ходим на фризьор? Кажете! Защо искате пак да се подстригвате?

Ада изхълцва, това вече не звучи като детска игра. И тихо казва:

— Защото... защото вече никога няма да излезеш с нас.

В двете стаи настъпва тишина. После три деца плачат така, сякаш са сдържали сълзите си с месеци. Непоносимо е да се слуша как, хълцайки и преглъщайки, децата се борят с огромната си мъка. Плачат все по-силно. Риданието на едното разпалва риданието на другото.

ЙОХАН БАПТИСТ КРЮГЕЛ

В един мрачен ден неколцина мъже и жени, явно от бедните слоеве на населението, бързаха по винаги тихата уличка към училището. Някои от облечените в черно носеха евтини букети цветя.

Сигурно беше към три часа следобед. Пред една пътна врата стоеше мъж с кафява престилка и с остра тел пробиваше дупки в къса месингова тръба. Малко момче с повредена дървена кукла в ръка се втурна в една сграда, над чийто портал висеше табела със странното име „Агавара“. Когато групата опечалени отмина, от отсрещната страна на улицата се зададе проста катафалка. В същия миг от една боядисана в жълто едноетажна къща навлязоха много жени с престилки и кърпи на главата, мъже в работни дрехи и деца, за да видят колата. А в малката къща влязоха групата опечалени.

Йохан Баптист Крюгел, чиновник в държавните железници, бе починал внезапно в един съботен следобед, само ден преди да навърши 58 години. Няколко минути по-рано той бе разгледал в кухнята на скромното си жилище още димящото руло от кълцано месо, което икономката, слязла сега при бакалина, бе приготвила за утрешния излет на стопанина. Щом Крюгел се наведе, за да види със затворени очи уханието на месното ястие, към слепоочията му нахлу вълна от кръв, сякаш за миг се спря там и после рязко се спусна към нозете. Крюгел почувства като благодат липсата на кръв в мозъка, поизправи се, дори хвана ръба на масата, докато не усети в сърдечната област някакво мъгляво стягане. Прилоша му. Сякаш близо до ухото си чу цвърченето на канарчето, което винаги летеше свободно из всекидневната — и неочаквано се строполи с полуобърната глава.

С Крюгел си бе отишъл един странен човек. Никога не бе изтъквал себе си на преден план и почти можеше да се вярва, че никога не се бе озовавал в положение, което често е решаващо за издигането на една личност. Който познаваше Крюгел, трябваше да се съгласи, че пред себе си вижда един, макар и своеобразен, но в никакъв случай очарователен човек, доволен от живота си. Изглеждаше самопонятно,

че бе останал неженен. Та коя жена би харесала плахия мъж, който с малко пълното си тяло имаше почти смешен вид? Крюгел никога не бе прахосал и една дума за любов, макар че понякога правеше изявления, които подсказваха за мъчителни мисли у този мъж.

Така Йохан Баптист сякаш прекарваше живота на човек, захвърлен в битието без послание, чийто кръг на интереси се свеждаше до професионални неволи, оскъдна почивка и ограничени наслаждения. И все пак той заблуждаваше всички! Заблуждаваше ги добронамерено като човек, който не желае да обременява околните с делата си, понеже всеки си има достатъчно грижи. Крюгел обаче разсъждаваше по-надалеч: той, чийто поглед проникваше във всяка душа и бе в състояние да проследява плахите криволици на собствената си същност, знаеше колко е трудно да изясниш вътрешните си сътресения и възторзи пред други хора и да ги подтикнеш ако не към съчувствие, то поне към щадяща сериозност. Голямото си любовно преживяване Крюгел бе оставил зад гърба си; а каквото последва, беше привидна себедостатъчност. Вече почти трийсет и пет годишният мъж продължаваше пътя си с равномерния ход на човек, за когото сякаш бе излишно да се знае нещо повече. Така и остана незабелязано, че постепенно той разви някои странности.

Когато посред учението си, в колебанията каква посока да поеме и от чисто практически порив към дейност постъпи на служба в държавните железници, той нямаше чувството, че ще му се наложи да се раздели с младостта си. Приказките за „сериозността на съществуването“ той проумяваше по-дълбоко и по-прозорливо от другите, носеха му нещо разведряващо, да, той с истинска възторжена радост гледаше към бъдещето. Крюгел нямаше приятели, което не го учудваше. Усещаше времето като някаква могъща подкана и не можеше да пропилява часове, когато всяко общуване с хора му се струваше самоизмама. Във всеки случай разбираше, че в това отношение е неуместно да се градят всеобщи принципи; думите на Шопенхауер за „конфекцията на живота“, с които философът окачествяваше повечето хора, притежаваха за Крюгел нещо утешително.

Един мартенски следобед Крюгел, който вече от години бе чиновник, се разходи до малкия парк в предградието, откъдето се разкриваше широк изглед към града. Облегнат върху парапета на една издадена стена, Крюгел съзерцаваше под себе си покриви и кули, сводове и зидове, зелени площи и склонове, потънали в пъстроцветен безпорядък. Към парапета се приближи някакво момиче и сложи пред себе си ръкавици и чантичка. Дори не забеляза Крюгел. Той извърна глава и отначало безучастно, а после с любопитство спря погледа си върху непознатата. Накрая тя го обърка. Той тайно изучаваше фигурата ѝ, после загледа само нейния профил. Линията, която преминаваше от ноздрите към упорито стиснатите, сякаш потръпващи устни, беше строга. Меко и все пак властно се заобляше брадичката.

Сега вече момичето го забеляза. Той не можа да издържи погледа ѝ и сведе клепачи. В него пропълзя ненадейна топлина. Когато вдигна очи, погледът на момичето го очакваше.

— Оттук ли сте?

— Не.

— Може ли да ви правя компания?

От някакви неоткрити досега дълбини на съществуването му изникна ново чувство: чувството за сближение.

Каза името си. Узна, че разговаря с дъщерята на богат търговец. Не мислеше за тона на нейните изрази, не разглеждаше всяка от насочените към него думи като душевни пътеки, по които можеше да се стигне до същността на един човек; обгърнат бе от мекия ѝ пълнозвучен глас, усещаше възбудата си от красотата на случая. Тогава езикът му се развърза:

— Сърдите ли ми се, госпожице... — запита той.

Изведнъж поиска да узнае името ѝ.

— Труде.

Умисли се, сякаш за първи път чуваше това име. Двамата се извърнаха и тръгнаха по пътя. Крюгел заговори за себе си, за покоя в живота си. Разказа как често му е минавала чудноватата мисъл понякога да остави на други да преценят дните му.

Труде се забавляваше, а когато установи, че до нея тържествено крачи Крюгел, се усмихна. Мислеше си каква хубава шега си правеше с тях случаят и безмълвно се питаше какво ли очаква от нея този мъж.

— Досаждам ли ви? — попита той.

— Ни най-малко.

— Беше дръзко от моя страна да ви заприказвам.

Тя се разсмя. Когато го погледна, изненада я строгостта на неговите негрозни черти. Очите му бяха сериозни, проблясваха, после потъмняваха или добиваха нещо мечтателно.

— Имам лош навик каза той. — Говоря само за себе си. Да ви кажа ли защо?

Лицето на Труде се приготви за смях.

— Хора, които са често самотни, чуват своите мисли по-силно от другите. Но ако ми се удаде случай да разговарям, винаги смятам, че трябва да се обясня.

— Колко странно — каза Труде. — Значи имало и такива хора? Защо сте самотен?

— Не зная. Може би понеже не будя доверие. Винаги съм бил несръчен, но другите никога не са си дали труда да разберат какво може да се крие зад моята плахост.

Труде слушаше внимателно. Неговият начин на изразяване я заинтригува, но не породил у нея никакви представи. Имаше чувството, че разговаря с човек, който може би несправедливо се подценяваше.

— Ами как е при вас?

— За мене няма какво много да се каже.

Тя отбягна отговора. Чувстваше се прекалено удобно, за да се обяснява. Освен това знаеше, че мислите ѝ не се свързват лесно, та да потекат. Искаше само да бърби. Да използва странната среща, да преживее — при тази мисъл се усмихна — безобидна авантюра, каквато единствено можеше да предложи на своите познати. Светът на Труде бе малък, но оживен. Благоденствие, бърза смяна на удоволствията бяха нейна потребност. Не повече и не по-малко суетна от другите момичета от нейната среда, когато се отнасяше до мъжете, въображението ѝ се движеше по сигурен път. Труде не отхвърляше никой флирт, ала се предпазваше от мигове, чиито последици можеха да я смутят. Труде Лор искаше да има избор. Но никога не изразяваше тази мисъл, когато се усещаше принудена да бъде искрена. В моменти на сериозна самопреценка Труде извършваше нещо като проверка на съвестта си и опознаваше, по-ясно от друг път, простора на своите стремежи. Ала бързо се освобождаваше от подобни пристъпи.

А че сега вървеше с този бедно облечен мъж, ѝ създаваше непознато чувство на безпокойство и недоверие.

— Нищо ли няма да ми разкажете за себе си? — чу тя.

— Не — отвърна тя през смях.

Напуснаха парка и се озоваха близо до новия вилен квартал.

— Как така дойдохте в този район? — попита Крюгел.

— Бях на гости у една позната.

Вървяха по улица в строеж. Труде се спъна и Крюгел улови ръката ѝ, като дълго я задържа.

— Ама... — рече Труде и измъкна дланта си. — Много хубави строежи, нали? — Тя посочи към една от неголемите сгради.

— Красиви са, наистина — отвърна той и отново взе ръката ѝ, бързо я стисна и я освободи, за да я погали.

— Недейте — каза Труде и добави в игрив детски тон: — Не е позволено.

Той усещаше като нещо съдбовно това да са заедно и бързо свърза чувството си с различни представи. Случайност ли беше, че изведнъж заговори с една непозната, а тя само за няколко мига разби спокойствието му? И откъде дойде тази тъга, която го правеше жаден да запечата в паметта си всяка секунда от това преживяване, сякаш поглеждайки назад в живота си, тук щеше да намери отдих.

— Може ли пак да ви видя? Ще ви бъда много благодарен.

Труде се усмихна.

Срещнаха се отново следващата неделя преди обед. Веднага след като дойде, Труде заяви, че най-късно след един час трябва да си бъде вкъщи, понеже чака гости. Крюгел бе благодарен и на това

След първата си среща с Труде той живееше с повишена енергия. Всичко, дори най-незначителното, което го докосваше външно или вътрешно, бе изпълнено с пламтяща наслада от съществуването. И навсякъде сияеше образът на момичето. „Какво става с мен? — питаше се той. — Изглеждам смешен. Как се случи всичко това? Та аз я обичам!“ И с детинска усмивка се забавляваше с тази мисъл. „Навярно е много глупаво от моя страна — разсъждаваше той. — Та аз съм зрял мъж, а се държа като юноша. Нима не съм можел да имам досега стотици любовни връзки? Защо точно сега това преживяване?“

Едва дочака неделата. В деня след първата им среща отиде отново в парка на предградието и потърси парапета на малката

издадена стена, където остана дълго, обзет от мечтателна радост. Настъпи неделята. Сутринта озари стаята на Крюгел, а там огледалото, чашите и дори шарките по светлата стена блещукаха като сребърни. Крюгел полежа дълго, пъхнал длани под главата, с отворени очи, които през нощта толкова пламенно бяха мечтали, и дишаше бързо, понеже сърцето му бе просто препускащ от радост пулс. Стана, отвори прозореца и се засмя сред топлия утринен вятър.

„Наистина съм глупак!“, мислеше той и загледа надолу към тихата уличка. „Винаги ранните неделни утрини са ме потрисали. Събуждам се и зная, че градът още спи спокоен сън. В отделните стъпки, които чувам отдолу, има нещо радостно. И аз лежа, седя или стоя, и съм свободен през целия празничен ден. А сега...“

Облече се и бързо излезе.

Труде се извини повторно. Щяла с удоволствие да повърви по-дълго с него, но щели скоро да се видят пак. През някой следобед от седмицата.

— Много мислих за вас — каза той.

Труде се направи, че не чува. Дошла бе само защото искаше да удържи обещанието си и защото тази среща все пак беше особена. Веднъж нещо по-различно. Нещо, за което винаги да си спомня с удоволствие.

— Желаете ли да се срещаме по-често? — попита Крюгел. — Не бих могъл да си представя, че днес за последен път...

Труде бе изненадана. Ядоса се, че от нея искат да приеме някакво задължение, за което изобщо не бе помислила. Каза, че предпочита да оставят всичко на случая. Така било по-хубаво, а радостта — по-голяма. Крюгел не отговори, но после, сякаш пронизан от внезапна мисъл, извика, че трябва да се видят отново. Тя го съжали. Веселото ѝ настроение се помрачи. Свързала се бе с него, защото ѝ харесваше неочакваната промяна. От едната страна социален блясък, от другата — идилия. Но този мъж, призна си Труде, който можеше да бъде романтик или благородник, с време щеше да стане уморителен, понеже тя не бе в състояние да бъде вечно негово отражение.

— Понякога може да се срещаме — каза тя. — Ще ви дам адреса си.

Той я гледаше с недоумение.

— Знам, че е глупаво от моя страна. Едва се познаваме, но аз... толкова е трудно да ви кажа всичко.

— Недейте, много сте смешен. Тази дума го нарани.

— Ще се видим вдругиден — каза Труде, — към седем часа вечерта. Ще ви чакам пред Художествената галерия.

Крюгел мислеше за срещата пред Художествената галерия с особен страх. Уклончивостта на Труде при последната им раздяла го обезпокои дотолкова, че той се изпълни с намерението да прекрати тази връзка. Какво можеше да очаква? Но сега пък колко необикновено живееше. След онзи следобед в парка на предградието, когато бе зърнал Труде за първи път, усещаше себе си като отхвърлен. Чувството му го измъчваше и същевременно го правеше щастлив.

Труде дойде. Нейната сърдечност го трогна. Думите му извираха една през друга. Не гледаше къде стъпва. Непрекъснато извърнат към Труде, той настойчиво я убеждаваше. Рамото му докосваше нейното. Отидоха в парка при Художествената галерия и седнаха на една пейка. Крюгел почувства бурния наплив на кръв в слепоочията си. Дланите му бяха студени и влажни. Наведе се към нейната ръка и докато галеше пръстите ѝ, целуна нежната извивка на китката. Труде гледаше с измъчена усмивка към тихата алея. Той внезапно я прегърна и целуна, не я пусна, пое дъха на Труде и загуби своя. После ръцете му се отпуснаха, устата му бе разтворена и търсеше въздух.

— Моля ви да тръгваме — каза тя. — Има ли някакъв смисъл във всичко това?

Тя се изправи. Крюгел остана седнал. Всичко наоколо бушуваше. Пламъка по страните си той усещаше като дихание на приближаващ пожар. Затвори очи и видя вече загубеното: прегръдката, сега различна, по-смела, победоносна.

Надигна се и я последва с преливащ поглед. Още чувстваше притискането и топлината на прегръдката, уханието на кожата ѝ, което галеше лицето му.

Труде тихо заговори за плановете си да пътува. Той също ли смятал да замине някъде? Отговори отрицателно. Щял да прекара отпуска си в града. А неделите — навън, в близките гори.

Щял да се чувства най-добре, ако не попадне в суматохата на туристическия наплив.

Труде си помисли как мрачно представя всичко.

— Бързате ли? — попита той, понеже тя ускори крачките си.

— Да.

При раздялата им Труде обеща да му пише. Тя отдавна вече бе изчезнала в сградата, докато той, все тъй в очакване, стоеше пред вратата.

Йохан Баптист Крюгел не видя повече Труде Лор. Безброй пъти ходи на нейната улица, често цял час или по-дълго гледаше дома ѝ. Никога не се осмели да ѝ прати бележка. Накрая започна да избягва квартала. Нападаше се с въпроси, размишляваше върху своята неволя и се осъждаше. Казваше си колко повече навярно щеше да постигне, ако не беше спъван толкова от собствената си сериозност. Първите седмици от самотата му го хвърлиха в мъка, от която той често гледаше в празното пространство без мисъл в главата. После започна да се бои от скърцането на някоя врата, от стъпките, които минаваха в сградата, от гласовете, които проникваха през стените. В службата си работеше по-трескаво, сякаш тези часове можеха да го отдалечат от страховете му. И все пак мислите му тънеха в печал. Едва сега разбираше колко много обича Труде. Не успяваше да укроти чувството си, дори когато си признаваше, че е преживял един от онези безчислени невинни епизоди, които бързо се забравят. Но при разгръщането на своята душевност, с която изпълваше това преживяване, усещаше своето право да има Труде, да има любов.

Труде Лор щеше лесно да се откаже от срещите си с Крюгел, ако не мислеше за него с умиление. Докъде щеше да доведе една по-тясна връзка, за каквато Труде нямаше нито време, нито желание? Нейният живот изискваше ведрост, движение и забавления при общуването с хората. Съкровенията ѝ желаниа, макар и ясни, се простираха още по-далеч.

Изминаха години. Йохан Баптист Крюгел седеше в службата си, както бе правил винаги. Често мислеше за Труде Лор и когато разсъждаваше за самотата си, сам не вярваше, че преживяването с Труде би го спряло по дългия път към любовта. И все пак, когато се осмеляваше да продължи размишленията си, усещаше, че погледът на Труде го задържа. Той остаряваше. Покоят изпълваше времето му. Никога не говореше за любов. Животът му се наслаждаваше на дребните радости. Удоволствието му се заключаваше в неделните излети.

Странна случайност бе, че в онази събота, когато икономката показа на Крюгел още димящото руло от кълцано месо, той с особена печал гледаше на предстоящия си излет и както никога досега се усети обладан от внезапен спомен за Труде Лор. Но бързо пропъди тази мисъл. Икономката беше слязла до бакалина да купи малко хляб. Крюгел стоеше сам в кухнята. Приблужи се към масата, на която бе сложено рулото. Щом се наведе, за да вдиша със затворени очи уханието на месното ястие, към слепоочията му нахлу съдбоносната вълна от кръв.

Когато икономката влезе в кухнята, видя своя стопанин да лежи по гръб с извърната настрани глава.

ТРИ УСПЕШНИ ИЗМАМИ

Дори висши полицейски служители понякога не могат да останат равнодушни към обаянието на някой успешен измамнически трик. Към най-добрите, за които съм чувал — и то наистина проведени успешно, — спадат следните три, за които сега ще разкажа.

Най-напред за измамата, която след грижлива подготовка бе извършена в Милано от един международен мошеник. В първокласен бижутерски магазин в града се появява твърде елегантен господин, в луксозна лимузина, с превързана дясна ръка. Посрещат го много учтиво, накрая той избира едно от най-скъпите колиета и вади портфейла си, за да плати. Дотук всичко е напълно в ред. Сега обаче изисканият господин забелязва, че в момента има у себе си само 10 000 лири. А колието струва 60 000. Подобно нещо все пак може да се случи. Въпреки това господинът видимо се смущава, докато не му идва спасителна мисъл. Понеже самият не може да пише — дясната му ръка е превързана, — учтиво пита бижутера дали е съгласен той да драсне няколко реда на жена му, които шофьорът ще отнесе у дома му, за да се върне с оставащите 50 000 лири. През цялото време той щял да чака тук в магазина. Естествено, собственикът е готов да извърши това с удоволствие. Взима бланка с емблемата на фирмата и под диктовката на купувача пише:

„Скъпа Мария, предай, моля те, на шофьора, приносител на тази бележка, 50 000 лири. Спешно са ми необходими, за да купя едно извънредно евтино колие. Ще се видим довечера.

Твой Марио“.

Бижутерът пъха писмото в един от фамилните си пликове, запечатва го и го дава на господина. После шофьорът взема писмото и получава нареждането да отиде „вкъщи“ и веднага да донесе парите в

магазина. И това става бързо. Само след десет минути шофьорът пристига с оставащите 50 000 лири. Бижутерът получава парите, а господинът — колието, като благодари на бижутера особено за съдействието му при набавянето на парите — и изчезва завинаги!

Вечерта жената на бижутера го пита наистина ли колието, за чиято покупка в отговор на собственото му писмо е пратила в магазина 50 000 лири, е било толкова евтино. Едва тогава бижутерът дълбоко се замисля за изтънченото великолепие на трика, на който току-що е станал жертва.

Още по-смайващ, а с оглед на артистичния чар по-сензационен, е трикът на един парижки мошеник, който преди няколко години предизвика в Париж голям шум и възторг.

Първо действие

Мадам П. се явява при един прочут професор психиатър и заявява следното:

— След около час ще дойда тук със сина си, господин професоре. Моля ви да го прегледате. Той страда от фикс идеята, че трябва от всекиго да иска сто хиляди франка за два пръстена с брилянти и диадема, за които твърди, че ми ги е продал. При това напълно забравя, че аз съм негова майка. Моля ви — тук мадам П. започва да хлипа — да прегледате моя нещастен син много обстойно.

Професорът е съгласен с всичко, но моли мадам П. да му разреши евентуално веднага да прати сина ѝ в частна психиатрична клиника — клиниката на самия професор в едно парижко предградие. Освен това моли дамата, след като синът ѝ влезе в лекарския кабинет, тя веднага да напусне сградата, за да не би болният ненужно да се разстрои при вида ѝ. През сълзи нещастната, но елегантна майка дава съгласието си. Лекарят я утешава с надеждата за пълно излекуване на сина.

Второ действие

Мадам П. отива в бижутерския магазин на Рю дьо ла Пе, избира два извънредно скъпи пръстена с брилянти и диадема от бял сапфир в платинен обков и моли младия собственик на фирмата, мосю

Понтибан, да иде с нея у баща ѝ, професор Х., за да му плати задължението от 100 000 франка. С оглед на голямата сума собственикът, любезният мосю Понтибан, е готов веднага да тръгне. Двамата влизат в елегантното жилище на професора. След пет минути вратата на кабинета се отваря и професорът с привичен лекарски жест кани господин Понтибан да влезе. Младият търговец начаса изчезва в кабинета на професора.

Трето действие

— Моля, седнете.

— Благодаря. (Бижутерът сяда.)

— Впрочем, как беше името ви?

— Понтибан, господин професоре.

— Точно така, е, как сте?

— О, отлично.

(Професорът взема чукчето за перкусия.)

— Може ли да ви помоля да кръстосате краката си? Ето така...

(Показва му как се прави.)

— ... Какво имате предвид, господине?

— Процедурата е съвсем безопасна. Искам само да проверя коляновите ви рефлексии.

— Моите... какво, моите колянови рефлексии? Те са наред, прощавайте, господине, нямам много време. Очевидно е станала грешка. Не съм пациент. Продадох на дъщеря ви три бижута. Идвам заради дължимите сто хиляди франка.

(Аха, ето я фиксидеята.)

— Моля, успокойте се.

— Какво значи да се успокоя? Искам си веднага парите, иначе ще направя ужасен скандал!

— Това няма много да ви помогне, господине. Трябва да ви обърна внимание, че имам право незабавно да ви въдворя в някоя психиатрия. Размислете все пак, че в последна сметка всичко се върши само за ваше добро.

— За мое добро? Господине, не си правете повече шеги с мене. Ще повикам полиция. Изглежда сте част от бандата.

(Изправя се и започва да буйства, да дърпа телефона и т.н.)

Професорът позвънява, влизат двама яки прислужници и той им заповядва:

— Не изпускайте този пациент от очи, тежък случай е, след десет минути ще го откарат в клиниката. Дотогава го затворете!

Четвърто действие

След четири дни отличната парижка полиция успява да открие обявения за безследно изчезнал бижутер Понтибан. Намират го като буйстваш луд в обезопасената килия на частен санаториум. От неговата „майка“ и до днес няма следа.

Като последен ще разкажа чудноватия трик на един южноамерикански мошеник, който струваше на компанията „Крайслер“ много пари.

Буенос Айрес. Събота, един час преди края на работното време.

Обичайният елегантен господин влиза в залата за продажби на компанията „Крайслер“. Набързо купува един от най-скъпите модели „Империял“. Господинът се легитимира и плаща с чек от Буенос Айрес. Веднага се качва в новия си автомобил и заминава, което често се случва в Америка при покупка на автомобил. След половин час се появява същата кола, но с друг господин на волана. Този нов господин иска от човека на „Крайслер“ да му монтират втори подвижен фар. Представителят на фирмата разпознава току-що продадената срещу чек кола и веднага пита — крайно недоверчиво — как господинът се е сдобил с този автомобил. Господинът най-спокойно отговаря, че в резултат на щастлива случайност е купил колата само за 500 долара. Назовава и името на господина, продал му автомобила, господин Ц. Между другото обяснява положението на нещата с това, че господин Ц. (първият купувач на колата) е получил телеграма, с която го викат незабавно в Европа за сключване на голяма сделка. Господин Ц. веднага отпътувал за пристанището и взел кораба, който след един час ще бъде в открито море.

Да чуе това, да нареди конфискация на колата и да прати криминалната полиция на кораба е нещо логично за автомобилния търговец. Мошеникът очевидно е съобразил, че е събота, когато

банките приключват по-рано. Така едва в понеделник биха забелязали измамата с чека без покритие. Полицията се появява на борда на кораба, съпроводена от автомобилния търговец. Мистър Ц. заявява, че е в правото си — би могъл и да подари току-що закупения за 6000 долара автомобил. Това не засяга никого. Заплашва автомобилната компания с огромно обезщетение за нанесени щети, ако сега осуетят пътуването му за Европа. Нищо не помага. Той трябва да слезе от кораба. Измамата е повече от очевидна.

Минават съботата и неделята. Накрая настъпва понеделник. Първият клиент в банката е представителят на „Крайслер“. Подава чека. След две минути пред него слагат шест нови хилядадоларови банкноти. Той не вярва на очите си, пита служителя дали със сигурност не е станала грешка.

— Не — казва той, — по сметката на чекоиздателя има далеч по-голяма сума от тази, която сега изплатих.

Представителят бързо отива в полицията, изяснява случая, това огромно недоразумение, влиза лично в килията на господин Ц., извинява се хилядократно и му предлага същия автомобил като подарък.

Посреща го ледена усмивка.

— Вие провалихте най-голямата сделка в живота ми. Съсипахте доброто ми име. Моят адвокат ще ви прати сметката.

Нищо не можеше да се направи. Абсолютното великолепие на този трик струваше на компанията „Крайслер“ повече от 100 000 долара.

Дори за демонстрирането на един майсторски трик в модерното мошеничество това е малко висока учебна такса.

КРАТКОТО ПОСЕЩЕНИЕ

В понеделник Кюнцелман изпълни ролята на Малболио. След представлението бе възбуден и с недобре изчистен грим, а ние го ескортирахме до нощния бърз влак. Днес, сряда вечерта, той трябваше да се е завърнал. Защото щеше да играе Вурм в „Коварство и любов“. Седяхме на нашата маса в ресторанта на кметството и го чакахме. Той бе в нашия град едва от няколко месеца. Но симпатиите, както е известно, се проявяват веднага или никога. Освен това винаги имахме наум да събираме около нашата маса всички честни мъже, до които можехме да стигнем. Така с Кюнцелман станахме четирима.

— Дано да е нямал неприятности в Кьонигсберг — каза Бьорнер.

Понеже Кюнцелман бе заминал за Кьонигсберг, за да се види с приятелката си Лоте, с която дълги години бяха имали ангажименти в Б. В началото на новия театрален сезон съдбата ги бе разделила. И двамата напуснаха Б. Лоте отиде в Кьонигсберг, а той — в театъра на нашия град. Кюнцелман използва първия си свободен от представления ден, за да я посети.

— Защо да е имал неприятности? — попита Паулих. Той беше най-наивният сред нас.

Бьорнер отбеляза, че вчера вечерта приятелката на Кюнцелман е имала оперетна премиера.

— Може пък да е била пресипнала.

— При субретките това няма значение — казах аз. След това се чукнахме, погледнахме към стенния часовник и продължихме да чакаме.

Най-после Кюнцелман се появи. Изглеждаше блед и недоспал. С отсъстващ вид подаде ръка и на трима ни, седна и се умълча. Тъй като понякога е по-умно да изречеш глупост, отколкото нищо, попитах:

— Е, как беше?

— Рядко съм се смял повече — отвърна той.

Това беше един от неговите изрази. Знаехме го отдавна. Обратно на смисъла му, в устата на Кюнцелман той не означаваше нищо добро.

Бьорнер се окашля.

— Да не би премиерата да е била провал?

— Коя премиера?

Кюнцелман държеше чашата си срещу светлината на лампата и разсеяно се взираше в нея.

— Ама че въпрос! Естествено, оперетната премиера в Кьонигсберг!

— Ах, да. Не, имаше огромен успех — отвърна той.

Значи не беше това. Но какво ли можеше да се е случило? Паулих си спомни, че не е добре с месеци да се оставят сами млади и хубави жени.

— Не се ядосвай — каза той. — Тъй върви светът, момчето ми.

— За какво става дума?

— Самотните госпожици понякога страдат от лоша памет. Веднъж една девойка се сгоди с мен, макар че отдавна бе женена в Мюнхен. Напълно го бе забравила.

Паулих се усмихна меланхолично.

— Глупости! — измърмори Кюнцелман. После си пое дълбоко дъх. — Беше съвсем друго.

— Разказвай! — попитахме в един глас.

— Когато вчера сутринта влакът пристигна в Кьонигсберг, Лотхен ме чакаше на перона. Първо ми се хвърли на врата. После ми представи свой колега, някой си Колхас.

— Скъпи — каза ми Лотхен, — за жалост трябва веднага да се върна в театъра. Вчерашната генерална репетиция не мина добре. Директорът настоя за нова репетиция. Нищо не може да се направи. Изкуството иска жертви. Ще се върна по обед. Тогава ще дойдеш при мен. Знаеш адреса. Хазайката ми готви прелестно. До премиерата ще имаме време един за друг. За представлението ще ти оставя при портiera билет за ложа. След премиерата ще се срещнем в ресторанта на театъра. Виждаш, че съм предвидлива жена. Кога заминаваш?

— Утре сутринта в десет. А сега какво да правя?

— Днес Колхас няма представление — каза тя. — Той ще ти покаже града. До скоро! Дай целувчица!

Тя си тръгна. Колхас каза, че знае наблизко едно заведение, подходящо за предобедно пийване. Отидохме там. Имаше право. Заведението бе напълно подходящо. Към дванайсет той заяви, че знае

съвсем наблизно още едно заведение. Затова отидохме и там. Имаше право. Това заведение бе на една минута път от първото.

— Аха — промълви Бьорнер.

— Точно така. Оттам не беше много далеч до третото заведение. След това влязохме и в четвърто. После в следващото. После в последващото.

— Ужас! — рече Паулих.

— Точно така. Този Колхас имаше фантастични познания за заведенията. Кьонигсберг е голям град. И навсякъде кръчми!

— И естествено, не отиде на обед.

— Естествено, че не. Също и да прием кафе не отидох.

— А на премиерата?

— И на премиерата не отидох.

— Поне не отиде ли след премиерата в ресторанта на театъра? — попитах. — Та Лотхен те е чакала там!

— Ресторантът на театъра бе единственото заведение в Кьонигсберг, което Колхас не ми показа. Иначе бяхме навсякъде.

По лицето на Бьорнер се забелязаха следи от отчаяние.

— Нали — попита той — не сте прекарвали цялата нощ по кръчмите?

— Напротив — отвърна Кюнцелман, — без пауза и завеса между действията. Непрекъснато.

— И после?

— Трябваше да вземем такси. Иначе щях да изпусна влака.

Седяхме почти окаменели. Бьорнер колебливо попита:

— Изобщо ли не видя Лотхен?

— Не, приятели. Ами че кога?

— Сигурно те е търсила навсякъде.

— Може и да е така — каза Кюнцелман. — Но още в началото на изложението си отбелязах, че Кьонигсберг е голям град.

— Разтърсваща картина на човешки страсти — рече Пацлих и си извади носната кърпа, за да се изсекне. — Колко ли си страдал по обратния път, клети приятелю!

— Да, имах страхотно главоболие — призна актьорът.

— Прати ли й телеграма? — попитах.

— Не, тя ми прати — каза Кюнцелман. — Ето я. Бьорнер разгърна телеграмата и прочете:

„Всичко хубаво по житейския път.

Лоте“.

— Много великодушно — казах аз.

— О, да — каза Кюнцелман. — Винаги е била великодушна. —
После викна: — Келнер, едно пилзенско и три пирамидона.

КАК ОЙЛЕНШПИГЕЛ ЛЕКУВАШЕ БОЛНИ

Вярно е. Който като дете е бил репичка, като възрастен става нещо по-лошо. При това ако бащата си е отишъл прекалено рано. Така беше и с Тил Ойленшпигел. От година на година той вилнееше все повече.

Сменяше професиите си по-често от ризата. И понеже никъде не можеше да се задържи дълго, защото иначе щяха да го обесят с главата надолу или пък да го пребият до смърт, той — а нямаше и двайсет години — познаваше Германия като джоба на жилетката си.

Така той пристигна в Нюрнберг. И тук се прояви особено ярко. По вратите на църквите и върху портала на кметството залепи плакати, в които се представяше за лечител чудотворец.

Не мина много време и управителят на болницата „Свети Дух“ пристигна при него и каза:

— Многоуважаеми господин докторе! В нашата клиника има толкова много болни, че не мога вече да им насмогна. Всички легла са заети, а парите за едно или друго все не стигат. Можете ли да ми дадете някакъв съвет?

Ойленшпигел се почеса зад ухото и отговори:

— Разбира се, драги мой. Но добрият съвет струва скъпо.

— Колко? — попита управителят.

А Ойленшпигел каза:

— Двеста гулдена.

Отначало на добрия човечец му секна дъхът. Но после се осведоми какво може да направи господин доктор Ойленшпигел срещу тази сума.

— Срещу тази сума само за един ден ще излекувам всички болни в клиниката! Ако не успея, няма да ви поискам и пфениг.

— Отлично! — извика мъжът, веднага заведе Ойленшпигел в болницата и рече на болните, че новият доктор ще ги изцери всичките. Само трябвало да следват неговите предписания.

После той отиде в управлението и остави Тил сам с болните. Ойленшпигел тръгна бавно от легло на легло и се разговори с хората. С всеки един от тях приказваше много тихо и тайнствено. И на всекиго казваше едно и също:

— Ще помогна на всички ви — говореше той, — на тебе, приятелю, и на всички други. Зная чудодейна рецепта. Трябва да изгоря един от вас на прах. Този прах после ще изгълтате. Вече добре съм размислил кого от вас да изгоря: най-болния в залата. Така ще е най-добре, не мислиш ли? Е, хубаво. — После се привеждаше още пониско и продължаваше: — След половин час ще повикам управителя. Той ще изпише тези от вас, които са оздравели. Така че ще е добре, ако малко побързаш, драги мой. Защото последния, за жалост, ще изгоря на прах. Налага се!

Така минаваше покрай всеки и му разказваше същото. Накрая повика управителя. А той изрече на висок глас:

— Който се чувства здрав, е изписан!

За три минути залата се опразни! Всички побягнаха или закуцукаха от болницата колкото им стигаха силите. Такъв страх ги гонеше! Имаше някои, които лежаха от десет години. Управителят на болницата гледаше безмълвен. После изтича в управлението и донесе на Ойленшпигел двеста и двайсет (220) гулдена. Подаде му ги и рече:

— Давам ви двайсет гулдена в добавка. Вие сте най-добрият лекар на света.

— Правилно — каза Ойленшпигел.

Тези думи се отнасяха за парите. Пъхна ги в джоба си, сбогува се и остави Нюрнберг зад гърба си.

Още на следващия ден всички пациенти се върнаха в болницата „Свети Дух“ и се пъхнаха обратно в леглата си.

Управителят бе извън себе си.

— За бога! — викна той. — Смятах, че ви е излекувал!

Тогава те му разказаха защо вчера са се разбягали и как никой не е искал да го изгорят на прах.

— Ама че съм магаре! — рече управителят. — Подлецът ме измами и дори му дадох двайсет гулдена в повече, отколкото бе поискал!

ПИСМА ДО МЕН САМИЯ

ПЪРВО ПИСМО

Берлин, 12 януари 1940 г.

През нощта в един бар

Многоуважаеми господин д-р Кестнер!

Надявам се да не ми се сърдите, когато утре сутринта намерите това писмо в пощенската си кутия. Макар да зная, че е необичайно, но и направо неприлично да пишеш сам до себе си, пращам Ви тези редове, за да докажа колко силно желая да проникна до Вас.

Моля Ви, не се гневете! Не хвърляйте писмото в кошчето или поне след като сте го прочели до края! Не Ви ли доставя известно удоволство, че въпреки съвместно вкусеното и изстрадано минало се обръщам към Вас дистанцирано, с учтивото „Вие“ вместо с приятелското „Ти“, което повече ми подхожда?

Познавам Вашата гордост, която смята доверието за фамилиарност. Известна ми е Вашата чувствителна душа, която вече десетилетия усърдно покривате с твърда и студена броня, и съм готов да се съобразя с това. Сдържаността с право поражда достойно поведение. Знаем, многоуважаеми господин доктор, защото неведнъж сме го изпитали. Сега обаче, когато съм обграден от шумни и засмени хора и мисля за Вас на бутилка шампанско, смятам, че със самотата не бива да се прекалява.

Разбирам и ценя Вашите основания. Обичате живота повече от хората. Срещу тази душевна нагласа, честно казано, не може да се каже нищо убедително. А вярно е и това, че човек никъде не е така сам, както в треперещите здания на големите градове.

Който Ви познава бегло, няма да допусне, че сте самотен; защото доста често Ви вижда сред жени и приятели. Тези приятели и жени наистина знаят нещата по-добре, понеже постоянно усещат как въпреки всичко им оставате чужд. Но единствено Вие можете да прецените колко самотен сте и каква магия, изтъкана от щастие и меланхолия, Ви държи далеч от хората. Затова Ви съчувстват, но и завиждат. Дарявах Ви с усмивки. Но и с омраза. Това Ви нараняваше, но не Ви промени.

От уединението на сърцето си не можете да прогоните нито едно ръкостискане, нито удар, нито една целувка. Който не го вярва, изобщо не разбира за какво става дума; вероятно си мисли за пропитата от сълзи мирова скръб на младежите, които се крият от мъчителни преживявания като плахи деца от зъл пастрок. Но Вие, драги господине, вече не сте младеж. Не тъгувате от спомените си, не се боите от бъдещето. Имате цял куп приятели и врагове и независимо от това сте сам като първия човек! Подобно на него крачите между лъвове, пауни, хиени, гукащи гълъби и доволни магарета. И макар че сте вкусили от Дървото на познанието, не са Ви прогонили от този късен рай.

Въпреки това: Не е добре човек да е сам! И ако забранявате на другите да проникнат до Вас, позволете поне на мен от време на време да Ви доближавам. Понеже се познаваме, избирам пътят да е през пощата. Скъсайте писмото, когато пожелаете, но ми се иска да не сторите това!

С отлични почитания,
Ваш предан:

Ерих Кестнер

N.V. Отговор не е нужен.

ЗАБЕЛЕЖКА СЛЕД ПОЛУЧАВАНЕТО НА ПЪРВОТО ПИСМО

Берлин, 13 януари 1940 г.

Вкъщи

Преди малко позвъни пощальонът и донесе писмото. След като малко смутен прочетох какво съм си написал

снощи, трябва да си дам право. Наистина би трябвало повече да общувам, най-вече със себе си и поне писмено!

Приятно е да получаваш писма от близък човек. А, по-дьяволите, не съм ли си близък? Или съм станал сам на себе си чужд? Понякога имам това чувство. Тогава ми става страшно и не помага, че отивам пред огледалото в коридора и леко се покланям на себе си. „Разрешете, Кестнер“, казва човекът в огледалото. Дясното ми око се усмихва от неговата лява очна кухня. Понякога не е много просто да запазиш добър вид.

Ще трябва отново да се сприятеля със себе си. Ако не става по друг начин, да бъде поне чрез писма. В най-лошия случай ще повиша продажбата на марки в немската поща. Не бива да забравям винаги да нося със себе си плик за писма с напечатан на машина адрес. Ще бъде фатално, ако секретарката подуши, че пиша на самия себе си.

Наистина едва ли може да се отрече, че писателите са малко побъркани. Но повечето се гордеят с това и носят своята налудничавост като цвете в петлицата. Тези хора са ми противни. Човек има проклетото задължение да се владее. Колеги, на които творението е отредило така наречената артистична глава, ме изпълват със съжаление, понеже не могат да я сменят; и аз постоянно се чудя, че вместо тайно да се срамуват от натрапливите си физиономии, те суетно ги излагат на показ, сякаш бардами откриват предизвикателното си деколте.

ВТОРО ПИСМО

*Берлин, 19 януари 1940 г.
В кафене на Курфюрстендам
Драги мой Кестнер!*

Някога ти пишеше книги, та други хора, деца и възрастни, които не желаят да пораснат, да прочетат какво смяташ за добро или лошо, красиво или отвратително,

достойно за смях или за плач. Вярваше, че от тебе има полза. Това се оказа заблуда, на която днес без болка в сърцето снизходително се усмихваш.

Твоите надежди бяха учебната такса, която трябва да плати всеки, който е смятал, че хората се стремят напред, за да продължат нагоре. В действителност те просто не искат да стоят на едно място, понеже се страхуват от покоя, а не от застоя! Техният път е кръгът, а целта им — възможно най-бързо и възможно най-често да обикалят по неговата периферия. Синовете надминават бащите. Същината на тази въртележка е поставянето на рекорд. Ако на трескаво вторачените участници в карусела някой съчувствено подвикне, че пътуването им в кръг е безсмислено, те с право смятат, че той им разваля играта.

Сега знаеш, че си се заблуждавал, когато си искал нещо да подобриш. Приличал си на онзи мъж, който се опитвал да предума рибите най-сетне да излязат на брега, да се научат да ходят и да оценят живота на сушата и който — още по-лошо — ги смятал за подли и глупави, щом не се поддавали на заклинанията и проклятията му, а понеже все пак били риби, оставали във водата.

И най-малкото дете ще схване колко безразсъдно би било да проповядваш на лъвовете, леопарди и орли да хрупат растителна храна. Но да се смята, че от хората, каквито са и каквито винаги са били, може да се развие друга, повисша порода живи същества, на тази лудост отдават наивното си сърце мъдреци и светци.

Но стига вече! Нека и занаят се опитват да правят от рибите бодри пешеходци, от хищниците — убедени вегетарианци, а от Homo Sapiens — homo sapiens! Ти обаче още днес трябва да оттеглиш скромното си духовно участие в това трогателно начинание! Вече си на четирийсет години и жалиш за времето, което, за да си полезен и да помагаш, си пропилял безпомощно и безполезно. Обърни се и се насочи към самия себе си!

Изглежда са те прихванали дяволите, та прахосваш скъпоценното си време да обясняваш на съвременниците

си, че войните са нещо лошо, че животът има по-висок смисъл от това да се гневим един на друг, да се мамим, избиваме и че нашата задача е да предадем на бъдещите поколения по-добра, по-красива, по-разумна и по-щастлива Земя! Как може да си толкова глупав и самонадеян! Само затова ли не си остана основен учител, та да се превърнеш в такъв едва по-късно?

Прекалена надменност е да искаш да облагородиш света и хората. Квадратът няма да стане кръг, дори и да успееш да го убедиш, че кръгът е по-съвършената форма. От хилядолетия хората упорито отказват разни безкористни мечтатели да ги превръщат в ангели. Противопоставят се с всички средства. На тези създатели на херувими те отнемат имуществото, свободата и накрая живота. Е, на тебе поне ти оставиха живота.

Сократ, Кампанела, Мор и други подобни на тях са били ужасни глупци. В името на разума са блъскали главите си в стени и поради усложнени счупвания на черепа са влезли в учебниците по история. Стените, в които са се удряли, стоят непокътнати на старото си място и както преди скриват безкрайния хоризонт. Затова Кант призова да гледаме към небето и в собственото си сърце. Но и от това хората се плашат, защото имат нужда от ограничения; а който ги нарича ограничени, трябва да изрича това спокойно, а не с гняв.

„Ако искаш да промениш хората, започни със себе си!“ — гласи стара мъдрост, която обаче съобщава само началото на една истина. Ако искаш да промениш хората, не само започни със себе си, но и престани да го вършиш!

В момента няма какво повече да напиша по въпроса. Остатъкът от дните ни заслужава да бъдат изживени. Опитай се и бъди сигурен, че ще те съпровождат моите най-добри благопожелания!

Твой неразлъчен приятел:

Ерих Кестнер

П.П. Не забравяй да помолиш секретарката да набави няколко цветя и да ги сложи на писалището ти! Зная колко

обичаш да гледаш към заснежените покриви над клонки люляк или лалета.

Да, а на кафявото ти сако липсва едно копче. Пъхнал си го в десния външен джоб. Нека чистачката веднага ти го зашие.

Впрочем това, че една почистваща жена е наричана „чистачка“, е много показателно! Съществителното, което изразява съдържанието се в глагола действие, очевидно е достатъчно, защото такава прислужница, въпреки женските си достойнства, е приемана само като олицетворение на дейност и всъщност на нея не гледат като на жена.

Лека нощ, момчето ми!

МАМА НОСИ ПРАНЕТО

Из берлински дневници

17 януари 1944 г.

Завчера през нощта явно наред е бил моят дом. Няколко внесени *via airmail* тенекии с фосфор върху покрива и всичко се изпече като брецел. Бързината не е магьосничество. Три хиляди книги, осем костюма, няколко ръкописа, всички мебели, две пишещи машини, спомени с различен размер и за различен цвят на косата, куфарите, шапките, папките с документи, твърдят като камък траен колбас в килера, четката за зъби, хризантемите във вазата и телеграмата на масата: „Пристигам 16-и сутринта гара Анхалт, понеже забрана за колети нося лично чистото пране мама“. Поне на една от пишещите машини се опитах да спася живота. За жалост още на третия етаж срещу мен засвистяха огнени греди. По-умният отстъпва.

След такова нещо настъпва в душата странна лекота. Сякаш се е променило специфичното ти тегло. За по-солидни натури определено е отвратително чувство. Казано е: „Не обвързвай сърцето си с имуществото!“. Най-много ще ми липсват книгите. Няколко писма. Две-три снимки. Друго? Усещания като: „Сега се прибирам вкъщи, изтягам се на дивана, гледам полилея, почти не мисля за нищо, не тичам на телефона, също и на вратата, ако се звъни, толкова съм сам, че тапетите настръхват...“. С това е свършено. За десетилетия. А после чаршафите, ризите, бродираните носни кърпи, вратовръзките, които мама ми подарява за всяка Коледа. Гордата радост от самораздаването, която тя винаги изпитва след всяко голямо пране. Всичко това вече ще го няма. Смятам, че подобни неща никога не могат да изгорят. Преди да приказва, човек трябва да го е узнал на собствения си гръб. Или на собствените си долни дрехи. Е, добре!

Все още имам ключа. Дом без ключ е лошо. Ключ без дом е направо идиотско. Исках да ги изхвърля. В някоя подходяща руина.

И не мога да го направя! Сякаш ще хвърля пресен хляб на боклука. Каква безсмислена задръжка по отношение на ключове,

станали бездомни! Въпреки всичко е така. Non scholae sed vitae discimus.^[1]

Само да не беше идвала мама! След първите нападения над Берлин бях отказал посещенията ѝ. Понякога с доста остри оправдания. Защо да увеличавам грижите ѝ, като види всичко това? Няколко пъти тя истински се разсърди. Преглътнах го. А сега ми носеше кашона с прането!

И то точно в мига, в който англичаните ме бяха лишили от дом. Градът още гореше. Пътната мрежа бе накъсана. Пожарникарите, небръснати и недоспали, стояха пред пламтящите фасади. По Рошерщрасе не можеше да се мине. Мокри, разкривени и мръсни, мебелите ми лежах в уличната канавка.

По ъглите раздаваха горещо кафе и сандвичи.

Имаше ли полза? Вчера сутринта в зори отидох на гара Шарлотенбург. Естествено, затворена. На гара Цоо. Затворена. Пеша покрай кулите на зенитните оръдия с цвят на плесен до гара Тиргартен. Градската железница вървеше. До гара Лерт. Всички да слизат. Движение до Фридрихщрасе и обратно. Прекачване. Гара Анхалт. Затворена. Къде пристигат влаковете от Дрезден? На гара Гьорлиц. Какво е разписанието? Свиване на рамене. Когато влязох в гара „Гьорлиц“, бях пътувал точно три часа. Бързият влак от Дрезден? Може би към десет часа. А може и към единайсет. Застанах на бариерата и не помръднах, докато след безкрайно чакане не се появи влакът. Някъде край Берлин е трябвало да спира по линията.

Пътниците изглеждаха бледи и нервни. Дълго са наблюдавали отдалеч пушека над града. Очите им страхливо се оглеждаха за близки зад бариерата. Какво ли в новото време не можеше да се случи за една нощ, кой знае — разрушително нападение над немската столица, още сега над морето от покриви се носят ръждивите облаци с оттенъци на розови бонбони от пожарите, смешните противовъздушни скривалища с прозорци наполовина над тротоара, тръбите на газопровода и за водата пред очите ти. Смъртта бързо покосява хората. Предградието Зименсцат навярно пак е пострадало и ако Паула най-после заспи, до леглото ѝ може да паднат снаряди, но тя няма да чуе нищо, обличаш детето, вземаш раницата, тежкия куфар, проклетата война. Председателят на германския трудов фронт Лей има в бункера си бар,

но впрочем къде ми е билетът. Човече, ако обичаш, внимавай с глупостите си, и моля те, мили боже, дано нищо не им се случи...

Тогава открих мама. В ръце носи кашона с прането. Махнах ѝ. Тя изглеждаше направо незряща. Виках. Махах. Виках. Едва сега ме забеляза. Усмихна се объркана.

Кимна няколко пъти. Трескаво тръгна към бариерата и подаде билета си на служителя.

Още докато стояхме на кънтящия покрит перон, ѝ разказах какво се бе случило. Домът ми бе изгорял. Цялата сграда. И къщата към улицата.

Съседните здания. И много други къщи. Навсякъде по пътя. И в други квартали. Днес Берлин съвсем не е подходящ за майки над седемдесет.

— Знаеш ли какво — казах аз, — ще седнем тук наблизо, ще обядваме в някоя кръчма, ще си поприказваме приятно и с първия следобеден влак ще отпътуваш обратно. Рано се стъмва. Накрая отново ще засвири тревога. А може би не, защото след като удариха дома ми, Берлин загуби за тях всякакво очарование. Въпреки това... — Разсмях се доста изкуствено.

Тя тихо попита:

— И килимите ли? Дъхът ми спря.

— И новият пухен юрган?

Обясних ѝ още веднъж и толкова внимателно, колкото позволява един гаров перон, че огънят не е пощадил нищо. Няма ги килимите, новия пухен юрган от фирмата „Тил“ на Прагерщрасе, пианото, на което като дете упражнявах мажорни и минорни тоналности, мебелите от немските дърводелници, юбилейното издание на Гьотевите събрани съчинения от издателството „Кота“, целия порцелан, тънкостволите винени чаши, ваната, тюлените завеси, шезлонга заедно с целия балкон...

— Хайде! — каза тя. — Трябва да видя дома ти!

Още не можеше да си представи света без четирите ми стаи. Изтича на улицата. Не съумях да я спра. Тръгнахме с градската железница. Слизане. Прекачване. Метро. Трамвай. От Тиргартен имаше автобус за една спирка и обратно. На една станция не можах да пъкна в купето едната си ръка и кашона с прането. Всичко друго вече беше във вагона. Хората не се помръдваха. Трябваше да се развикам, за

да освободя ръката си и кашона. Мама стоеше или седеше според случая и се взираше в празнотата. Сълзи се стичаха по лицето ѝ като по маска.

Този път ни трябваша два часа до Шарлотенбург. От гарата мама пое по вече познатия ѝ път и едва успях да я догоня. Достъпът през Зибелщрасе бе затворен. Значи по Далманщрасе, Курфюрстендам, Кюстринер Щрасе. През греди и камъни, през мазилка и тухли. И изведнъж не можеше по-нататък. Разрушения, пушек, пожарникари, опасност от срутване, нямаше никакъв смисъл. Още няколко крачки. И край. Помещенията над входната врата се бяха наклонили напред. Развалините препречваха погледа към двора. Капакът на ковчега бе хлопнат. Мама се оглеждаше безпомощно. Накрая ме улови за ръката и рече:

— Закарай ме обратно.

Отново два часа пътуване. Страшна блъсканица. Автобус, градска железница, метро, слизане, пеша до следващата спирка, прекачване. Опасението ми, че гледката на такива големи разрушения като например в квартала „Ханза“ ще изпълнят сърцето ѝ с нов, посилен страх, се оказаха неоснователни. Сега тя не гледаше нито наляво, нито надясно. Навярно търсеше с очи големия гардероб от светлозелен шлайфлак. Търсеше чекмеджето с покривките за легла, чаршафите, калъфките за възглавници. И другото чекмедже с грижливо подредените ризи. Кутиите с точно сгънатите носни кърпи. Старателно надиплените хавлиени кърпи, кърпите за лице, кърпите за бърсане на съдове.

Там трябваше да бъдат и двете съвсем нови одеяла от камилска вълна. От фирмата „Залцман“. И тъмносиният халат за баня от рождения ми ден преди две години. И сребърните прибори. За дванайсет души. Купувани парче по парче. Знаете ли, моето момче има чеиз като готово за сватба момиче. И всяка година му подарявам по нещо в добавка. Да, със спечелени от мен пари, естествено. През април навършвам седемдесет и три. Но ако не мога повече да му правя подаръци, животът ще престане да ме радва. Макар и да ми казва всеки път най-сетне да престана да работя. Но няма да ми отнемат това. Той е писател. Но повече не може да пише. Изгориха му книгите. А сега и дома...

Когато бързият влак потегли, вече притъмняваше. Известно време потичах покрай влака и махах. Тя хапеше устни и се опитваше да се усмихне.

После отново поех към Шарлотенбург. Общо девет часа се бях клатушкал из Берлин. На палтото ми липсваха две копчета. Когато на Щутгартер плац се смъкнах от автобуса, някой каза:

— Сега ще започне предварителната тревога!

Затичах се. От време на време кашонът с прането ме блъскаше по краката. Отдалеч зави първата сирена. Трябва да беше от Груневалд.

---

[1] Не за училището — за живота да се учим! (лат.), Сенека. — Б.пр. ↑

КРАТКА ИСТОРИЯ В ПЕТ ДЕЙСТВИЯ

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

Той откровено не ми хареса. Може би се дължеше на младото момиче до него с тъмнокафяви къдрици и сини очи. Тя беше прекалено красива, миглите ѝ бяха прекалено дълги, а крехките ѝ длани бяха прекалено нежни за един такъв младеж. Освен това той положително се ядосваше, че я разглеждам, сякаш бе прочут портрет. Не ми хареса, както вече казах, с основание, а и аз навярно не бях негов тип.

Двамата седяха на съседната маса, пиеха кафе, още бяха на „вие“ и поради това приказваха само за изкуство, театър и литература. Не че разговорът бе особено интересен за слушане — но изведнъж тя спомена заглавието на една моя книга, а това ме накара да наостря уши. След като той ѝ поднесе няколко лъжички със съответни бележки за моята писателска продукция, тя попита:

— Познавате ли лично Кестнер?

Тогава той най-спокойно изрече:

— Как да не го познавам! С Ерих често се срещаме!

— Ами как изглежда?

Той присви очи.

— Общо взето, много приятен — каза накрая, но нищо повече.

Тя кимна с разбиране.

Доста мрачно се вирах в добрия ми стар познат, когото никога през живота си не бях виждал, и преценявах дали да не го понакълцам. Но имах хубав ден. Слънцето грееше. Доброто победи. Замълчах.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

Малко след това тя за кратко напусна масата, за да се обади на една приятелка. Гледах подир нея и се наслаждавах на изяществото, с която прекосяваше заведението. Когато се обърнах, срещнах очите на младежа, който хвърляше към мен остри като стрели отровни погледи.

— Е, стари приятелю — казах невъзмутимо, — всъщност откога се познаваме?

— Не ви позволявам такива нелепи фамилиарности! — излая той.

— Ама разбира се! — казах учтиво. — Как разговаряш така с мен, драги мой? Та аз съм твоят добър стар Ерих! С презиме Кестнер! Наистина очаквах от теб малко повече сърдечност!

Лицето му доби направо глупав израз и за секунди той забрави да вдишва и издишва. После си пое дълбоко дъх, разтърси глава като леко замаян боксьор и промълви:

— Отвратително! — След кратка пауза добави: — Можете добре да ме наредите... Много ли ми се сърдите?

Понеже се усмигнах извинително, той ми намигна, отново малко безсрамно, и сухо рече:

— Защото има момичета, при които тези неща минават.

Подсили забележката си с леко свиване на рамене.

— Очевидно сте от най-отраканите — отвърнах.

Тъй като изглеждаше поласкан, посегнах към вестника. С ирония не можеше да му се въздейства. Настанил се бе в суетата си като в бойни доспехи.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

Младото момиче се завърна и разговорът на двамата продължи. Започнаха да разменят възгледите си за Алфред Дъблин. Моят приятел от съседната маса впрочем не го познавал лично. Навярно не искаше да ме дразни. Установих, че честичко поглежда към мене. Не се чувстваше много удобно и почтено се стараяше да избяга от полето на литературата в по-приятна област. Опита се между другото да подхване темата „спорт“ и със завидна прямота призна, че е на „ти“ с един ляв халф от първодивизионен отбор и само преди два дни му заявил, че пропуснатият гол през второто полувреме на мача в неделя бил достоен за музей. Младото момиче обаче не желаяше и да чуе за футбол, а се вкопчи в художествената сфера. Не помагаше никаква съпротива.

Когато келнерът се насочи към моята маса, двамата тъкмо бяха пуснали котва при Курт Тухолски. Келнерът пристъпи до мен и ужасяващо високо и ясно изрече:

— Господин Кестнер, търсят ви по телефона. От редакцията искат да говорят с вас.

Младото момиче ме погледна изненадано, изчерви се, после се втренчи въпросително в своя придружител, сякаш той изведнъж се бе превърнал в сянка, пребледня, взе си чантичката и с вдигната глава изчезна яко дим.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

Когато се върнах от телефонния разговор, моят Донжуан седеше освирепял в ъгъла и очевидно роптаеше срещу случая и съдбата.

— Лош късмет, стари приятелю! — прошепнах аз. — Артистичен малшанс!

Моите съболезнования, изглежда, не го утешиха особено. Добих по-скоро впечатлението, че той би искал да ми се изплези. Но не го направи, а рязко стана, взе си шапката и палтото и напусна негостоприемното заведение.

Келнерът забеляза това малко късно.

— Не ми е платил! — оплака се той възбудено.

— Аз ще го уредя — казах. — Това е мой добър стар познат.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

По пътя за вкъщи на Лудвигщрасе някакво младо момиче влетя в обятията ми. Вината бе моя. Не внимавах, понеже тъкмо умувах над една епиграма.

— Извинете — промълвих.

Но тогава видях, че пред мен стои момичето с изящната походка, кестенявите къдрици и сините очи. Нямаше нищо чудно, че не се разделихме веднага. Вече стана дума за нейната любознателност по литературни въпроси.

Едва вчера следобед, когато седяхме на балкона, тя тихо попита:

— Можеш ли да ми обясниш...

Но това е началото на друга кратка история. Или може би по-дълга? Кой знае...

ПРИКАЗКА ЗА РАЗУМА

Имало едно време един симпатичен възрастен господин, сполетян от нещастieto от време на време да измисля някои умни неща. Това ще рече — неговата привичка се превръщала в нещастие поради факта че онова, което измислял, не запазвал за себе си, а обичал да го съобщава на специалистите по тези въпроси. И понеже бил богат и въпреки странните му хрумвания бил на почит, те трябвало, макар и с недоволство, да го изслушват внимателно. А навярно няма нищо по-мъчително за един специалист от това да изслушва с усмивка разни разумни предложения. Тъй като разумът — това всеки знае — опростява трудностите дотам, че те се явяват пред специалистите в един не съвсем желан и затова нетърпим вид. Те с право схващат разума като непозволена намеса в техните трудно придобити и с мъка защитавани права. Защото какво ще вършат бедничките, пита се човек, ако вместо тях управлява разумът? Отговор няма.

Един ден съобщили за симпатичния възрастен господин на едно заседание, на което се били събрали най-важните държавници на земята, за да отстранят — както гласял официалният бюлетин — раздорите и бедствията по света. „Всемогъщи боже! — помислили си те. — Кой знае какво пак е намислил да прави с нас и с глупавия си разум!“ После наредили да го въведат. Той влязъл, поклонил се малко старомодно и седнал. След това се усмихнал. И те се усмихнали. Тогава той взел думата.

— Господа държавни глави и владетели — казал, — имам основание да вярвам, че съм достигнал до една твърде полезна мисъл, изпитана по отношение на нейната практическа приложимост, която бих искал да споделя във вашите кръгове. Моля да ме изслушате. Това уважение дължите не на мене, дължите го на разума!

Те заклатили своите държавнически глави, усмихвайки се мъчително, а той продължил:

— Вие сте се наели да осигурите на своите народи мир и спокойствие и разумно погледнато, това трябва преди всичко да означава, независимо от различните ви икономически схващания, че сте загрижени за благосъстоянието на всички народи по земята. Или може би се лъжа по този въпрос?

— Пази боже! — извикали те. — В никакъв случай! Какво си мислите, симпатични господине?!

— Колко хубаво е това! — казал той. — Тогава вашият проблем може да се счита за разрешен. Аз ви поздравявам, поздравявам и вашите народи! Сега се приберете по страните си и в рамките на вашите конституции отделете според силите си от държавния бюджет една сума, която дадох да изчислят съвсем точно и която ще съобща накрая. С помощта на тази сума ще се направи следното: всяко семейство във вашите страни ще получи като подарък по една малка красива вила с по шест стаи, градинка и гараж, както и по един автомобил. И тъй като след всичко това събраната сума все още няма да е изразходвана, ще можете — това също е изчислено — да построите във всяко населено място на земята, наброяващо повече от пет хиляди жители, по едно училище и една модерна болница. Просто ви завиждам за успеха, който ще имате! Защото, макар и да не вярвам, че материалните ценности са най-висшето благо на земята, аз съм достатъчно разумен, за да ми бъде ясно, че мирът между народите зависи преди всичко от външното благополучие на хората. И когато казах, че ви завиждам, аз просто излъгах! Аз съм щастлив заради вас!

Симпатичният възрастен господин бръкнал във вътрешния си джоб и запалил къса пура.

По лицата на присъстващите се виждали криви усмивки. Накрая най-главният от държавните глави се размърдал и попитал с дрезгав глас:

— И колко голяма е предвидената за вашата цел сума?

— За моята цел? — попитал на свой ред симпатичният възрастен господин и в тона му се долавяло леко недоумение.

— Добре де, говорете! — извикал раздражено вторият по важност държавен глава. — Колко пари ще са нужни за тази малка шега?

— Един билион долара — отвърнал симпатичният възрастен господин спокойно. — Един милиард има хиляда милиона, а един

билион — хиляда милиарда. Става дума за една единица с дванайсет нули. — И отново запусил своята къса пура.

— Вие, изглежда, съвсем сте се побъркали! — извикал някой. Също държавен глава.

Симпатичният възрастен господин тъкмо сядал на мястото си и погледнал с учудване към извикалия.

— Как дойдохте до това заключение? — попитал го той. — Естествено, това са твърде много пари. Но последната война според данни на статистиката е струвала точно толкова!

Тогава държавните глави и владетели избухнали в неудържим смях. Едва не заревали. Удряли се силно един друг по бедрата, скачали на местата си, триели сълзите си от очите.

Симпатичният възрастен господин поглеждал безпомощно ту към един, ту към друг.

— Не мога да разбера напълно защо се развеселихте — казал той. — Няма ли да бъдете така добри да ми обясните какво ви размива чак толкова? Ако една продължителна война е струвала един билион долара, защо да няма същата цена и един продължителен мир? За бога, какво смешно има в това?

При тези думи всички се размели още по-силно. Това бил направо адски смях! Един от тях вече едва издържал на стола си, скочил, като държал своя тресящ се корем, и с последни сили извикал:

— Чуйте, стари глупако! Една война... една война е нещо съвсем друго!

Държавните глави, симпатичният възрастен господин и техният весел разговор са напълно измислени. Затова пък сведенията, че войната е струвала един билион долара и какво е можело да се направи с тази сума, както уверява една цитирана във „Франкфуртер Нойе Пресе“ американска статистика, са верни.

ИСТИНСКА ИСТОРИЯ

Всеки средношколец в училище или извън него с удоволствие ще ви потвърди, че предпоставки, които допускат неотложни заключения, се наричат „премиси“. Следната истинска история съдържа две премиси. Първата: Изкуството и действителността са в състояние да се свързват в най-странни химически съединения. Втората: Тиролците са весел народ. Субектът на втората премиса може произволно да се променя. Обаче в настоящия случай, за който ми разказа една всеизвестна актриса, става дума именно за тиролци. Истинските истории не бива да се разводняват с фантазии — десет капки на литър факти. Това, което сега ще разкажа, е неподправената истина.

Неотдавна — през януари 1948 година — в Тирол снимаха филм. Както подобаваше, филмът бе „Злободневен“. И понеже бе злободневен, а това ще рече: действието се развиваше в Третия райх, нужни бяха неколцина есесовци. И тъй като вече няма истински есесовци, а на разположение бяха малко истински актьори, режисьорът издири сред местните селяни осемте най-красиви, най-представителни, най-атлетични, най-високи, най-здрави, най-мъжествени младежи, нареди на художника по костюмите да им ушийт разкошни черни униформи и двете — младежите и униформите — използва за своите външни снимки. И от двете остана много доволен. Алпийските жители притежават естествената склонност към — да го наречем — театралност. Следколедните „вълчи празници“, йезуитският бароков театър, селските представления — удоволствието от преструването и способността за това са залегнали в кръвта на тези хора.

В една почивка между снимките — на небето имаше може би прекалено много или прекалено малко облаци — осемте неистински есесовци закрачиха пеша към пивницата. Тиролското местно вино е нещо много хубаво. Филмовият хонорар също. Осмината съзряха някои възможности. И докато крачеха така, насреща им се зададе автобусът, който там, в планината, поддържа общуването и

цивилизацията. И тъй като тиролците са много весел народ, нашите осем есесовци препречиха пътя на превозното средство. Автобусът спря. Един от осмината дръпна напористо вратата на колата и изрева:

— Всички да слезат!

А втори, докато изпитателно се взираше в страхливо слизащите пътници, рече:

— Ей, ние пак сме тук!

Не зная дали при това изречение използвам верния правопис. Във всеки случай вторият искаше да изрази, че есесовците и Третият райх отново са се върнали.

Тук не става дума за вродената склонност да се преструваш и подходящата за тази склонност дарба. Пътниците трепереха толкова истински, че направо можеше да се чуе. Осемте младежи започнаха да задават груби въпроси, да преглеждат портфейли и да проверяват паспорти. Тирол спада към Австрия, а както е известно, в Австрия отново са въведени паспорти. Докато осмината проявяваха своето отлично актьорско майсторство, по пътя мина господин режисьорът, видя безобразието, призова филмовите си есесовци към ред, прати ги в пивницата и хиляди пъти се извини на пребледнелите пътници, които стояха на междуселския път и нервно разговаряха. При един от пътниците режисьорът трябваше да се извини дори вътре в автобуса. Този последен пътник беше възрастен, болнав господин. От страх не беше успял да излезе. Произхождаше от тази област. Бил е нещо, което днес наричат „противник на Третия райх“. По свое време случайно дал израз на възгледите си, в резултат на което е трябвало да опознае есесовците. Сега той седеше в ъгъла бледен като мъртвец, неспособен да се помръдне, занемял от ужас, пълно олицетворение на Злочестието.

— Но, драги господине — каза кинорежисьорът, — успокойте се, много ви моля. Знаете ли, снимаме злободневен филм. За целта ни трябва есесовци. Сцената, която току-що преживяхте, няма нищо общо нито с филма, нито с действителността. Всичко бе детинщина, нищо повече. Знаете, хлапаците са глупаци, а младежта — таралежи, тъй че не го приемайте толкова трагично. Това са безобидни весели учители по ски и пастири от тукашното село!

Тогава възрастният господин поклати глава и тихо рече:

— В този край често съм си имал работа с есесовците, господин режисьор. Това са... същите.

КОЙ СЕ СТРАХУВА ОТ ЧЕРНИЯ ЧОВЕК

В кръчмата седяха двама мъже и безгласно недоволстваха. Въздухът бе прекалено тежък. Бирата — прекалено лека. Някъде момичетата винаги бяха прекалено слаби, другаде — прекалено дебели, според случая. Нищо не им харесваше и те мълчаха така, сякаш ревяха до небето. И хвойновата ракия им бе прекалено скъпа. Има такива дни. Всеки го е изпитал. А пък и ракията съвсем не беше хвойнова.

Както седяха и се цупеха, в заведението влезе третият, от устните му излиташе нещо като песен, великодушно плесна кръчмарката по задника, хвърли си шапката на куката в гардероба, седна до двамата, взря се в тяхната тежка като тъмнозелена завеса печал и поклати глава.

— Вие страдате — каза той, — вижда се още от улицата. Горе главите. Ще се опитам да ви разведря. Дължа ви го като на приятели.

След като отпи от голямата и от малката чаша, които му донесоха, той със замах бръкна във вътрешния си джоб.

— Това, което виждате тук — обяви той, — е Служебен бюлетин на хесенското министерство за политическа свобода, и то номер 45 на това безплатно разпространявано периодично издание. В него смело и не без грация се засяга един въпрос, който ще ви хареса: „Може ли осъденият за леко престъпление да работи като районен коминочистач?“. Е, драги мои, някой ще се изкаже ли компетентно по темата?

— Толкова лесно няма да ни разсмееш — измърмори първият.

А вторият рече:

— Ако ти отговоря, то ще е само за да не изглеждам нелюбезен. Но преди да пусна в ход своето красноречие, иска ми се да знам за какви районни комини става дума.

— Моля, не се захващай с несъобразността на понятието! — отвърна третият. — Един районен коминочистач не чисти районни комини, а комините в своя район. Но той, и това не бива да изпускате от очи, не упражнява само тази професия. А това се отнася за всички

коминочистачи, не само за районните. Защото — според параграф 27, алинея I на Разпоредбата за коминочистачите от 28.7.1937 година — освен това той е и наблюдател на пожари. Разбирате ли?

— Съвсем не — отговори първият. — Впрочем наблюдатели на пожари бяхме всички няколко години. Тук няма нищо особено.

— Но през 1937-а още не беше задължително. Сега това трябва да означава нещо друго — отвърна вторият.

— Така е — каза третият. — В дадения случай пожарите, наблюдавани от районните коминочистачи, са само горящи печки и камини, а не сгради, улици и квартали!

— Моят пожар — рече първият — още никой не го е наблюдавал, съответно разгледал.

— Нищо чудно — отбеляза вторият доста хапливо. — През последните зими нашите печки не бяха място за пожари в току-що определения смисъл.

Третият удари гневно по масата.

— Винаги ли трябва всичко да приемате лично и така да се лишавате от нужната прозорливост? А че нямаше въглища...

— Имаше въглища — установи спокойно първият, — само че не за нас. За това не ти е нужна прозорливост.

— Спокойно! — извика третият. — Районният коминочистач в качеството си на наблюдател на пожари...

— Ама че глупост! — констатира третият. — Единственото, което вършат тези черни мъже, е от време на време да пратят някого с парче тебешир да напише на стълбищното стъпало: „В понеделник ще чистя!“. Повече не ми е известно. Не зная нищо за районни коминочистачи и наблюдатели на пожари.

— По моето немеродавно мнение — изсмя се първият — тази професия е чиста измислица. Несериозна игра на богинята Фантазия. Коминочистачите носели щастие, ако ги срещнеш! Но не ги срещаш никога. Не съществуват. Хората, които в нощта преди Нова година си намазват лицата със сажди и с розови прасенца касички в ръка приемат монети за почерпка, са просто предприемчиви глупаци.

Третият леко скръцна със зъби.

— Така няма да стигнем доникъде. Моля ви, слушайте! Поучете се! Чудете се! Със своята професия районният коминочистач се числи към занаятчиите. А пък като наблюдател на пожари е служител на

полицията. Това трябва да запомните. И то добре! Иначе няма да разберете нито проблема, нито неговите тънкости. В качеството си на занаятчия осъденият за леко престъпление районен коминочистач има възможност по време на наложения му изпитателен срок да чисти и мете колкото иска. Защото може да се смята за дребна фирма с малко работници. В качеството си на наблюдател на пожари, следователно като служител на полицията, той обаче може да бъде смятан за чиновник или нещо подобно — а в такъв случай не бива да чисти комини!

— Още една лека бира! — викна първият към бара. Третият не се остави да го объркат.

— След като наблюдателят на пожари обаче не получава възнаграждение от полицията, колебливата картина отново се променя. Съгласно служебния бюлетин той заема положение подобно на нотариус, който разчита на държавни такси и трябва да плаща на свои служители.

— Ама че логика! — каза кисело вторият. — Също така можеш да твърдиш, че кучето до дървото заема положение подобно на фламинго в езерото, тъй като и двете животни са с вдигнат крак.

— Сравнението ти е доста безвкусно — промърмори третият. — Освен това, съгласно бюлетина, това не бива да се пропуска, районният коминочистач, за разлика от нотариуса, не е съвсем истински чиновник. Защото в преамбюла на Разпоредбата за коминочистачите се казва, че районният коминочистач, макар да е подвластен на надзор и да подлежи на дисциплинарни наказания, няма качеството на чиновник.

— Та това щеше да е още по-хубаво — каза първият. — Ако всички хора, подвластни на надзор и подлежащи на дисциплинарни наказания по тази причина, имаха качеството на чиновници, на света щеше да има само чиновници.

Третия се озлоби.

— По-добре си затваряйте устата! — разгорещи се той. — Трябва да си отваряте не устата, а ушите. Значи, доколкото районният коминочистач като наблюдател на пожари е служител на полицията налице е общественоправно договорно отношение. То е подобно на положението на служител по смисъла на параграф 662 от Закона за

гражданско право, който при такъв договор не губи своята самостоятелност. С две думи, човекът има право да работи!

— Е, слава богу!

— Ако се позовем на параграф 47, точка 10 от Разпоредбата за коминочистачите от 1937 година, то назначението на районен пожарникар може да бъде отменено, ако са налице факти, доказващи неговата политическа неблагонадеждност.

— Извинявай — промълви първият, — струва ми се, че ми прилошава. — И в забавено темпо се свлече на стола.

— И какъв е резултатът от всички тези преценки? — продължи третият неумолимо. — Няма Законова забрана за работа при осъдени за леко престъпление районни коминочистачи. Но надзорната служба има възможност чрез отказ или отмяна да направи невъзможно назначението на такъв човек!

Сега и вторият припадна. Лицето му изглеждаше като най-фин любекски марципан.

Третият поръча три двойни хвойнови ракии.

— Ако тези двамата не дойдат на себе си — сподели той с кръчмарката, — сам ще изпия трите чаши.

Тогава първият и вторият с мъка се надигнаха, с последни сили, сякаш се страхуваха да не закъснеят за Страшния съд, и седнаха както подобава.

— Ама че здрави нерви имаш ти! — заяви първият.

А вторият попита:

— Това ли наричаш разведряване?

— Нямате чувство за хумор — каза третият, — да не говорим за тънкостите на справедливостта. Наздраве!

Изпиха двойните си хвойнови ракии, потръпнаха, рекоха „Бррр!“ и решиха да сменят темата.

И тогава в разговора се намеси господин Шиканедер, който седеше на съседната маса.

— Вашата история с коминочистача беше много хубава — каза той, — но моята с уличния метач е по-добра.

И без да поиска позволение, продължи:

— Един човек метял улицата, а друг, който замислено го наблюдавал, попитал:

„Навярно не сте учили за уличен метач?“

„Не — отвърнал мъжът — върша го за наказание.“

„Ама защо?“

„Защото бях член на партията.“

Другият безмълвно измъкнал метлата от ръцете му и започнал да мете с такова умение, че било радост и наслада да го гледаш.

„Дявол да го вземе! — извикал мъжът. — Но вие сте специалист!“

„Така е! — отвърнал другият. — Но не ми го разрешават.“

„Ама защо?“

„За наказание! Защото бях член на партията.“

Господин Шиканедер потри ръце.

— Нали историята е хубава?

— Преди всичко е по-кратка — заяви третият и поръча четири двойни хвойнови ракии. Макар че ракиите съвсем не бяха хвойнови.

РАЗГОВОР С БЕРЛИНСКАТА ХЕТЕРА ПРЕЗ 1943 Г.

Из дневниците

Здрасти и здравей, Херберт! Какво правиш в туристическата агенция? И ти ли искаш да смениш координатите? Или просто ти се ще да инхалираш няколко кубически метра чист въздух? Веднъж да се наспиш спокойно, а? Помниш ли как тогава на Плауер Зее ние... как? Не може да се каже, че спахме спокойно, ако добре си спомням. Но виновен не беше въздухът. Виновно беше военното положение, ха-ха. Ама че времена бяха, момчето ми! А днес? Днес се превръщаш, не си ли го забелязал, в жена герой. Представи си — във вторник вечерта моят дом изведнъж изчезва. Заедно с всички околни сгради. Сладкото ми малко жилище ателие! Ах, Херберт! Позволи ми да си повъздишам... Синият фотьойл с облегалка за двама, помниш ли го? Лакираната ми тоалетна масичка с трикрилото огледало, пред което можех да седя цяла вечер. Леглото и барчето. Бельото. Кимоното. Грамофонът. Моите триста плочи. Роклите! Всичко на боклука. Край, твоят верен татко. Представи си го в цвят, скъпи. Не ти издържа сърцето ли? Искаш ли моята носна кърпичка? О, пардон, напълно забравих да ви представя. Значи — Питер ван Хутен. От Амстердам на Амстел. Няма нищо общо с какаото, не, работи при радиолампите. А това, Пит, е доктор Херберт Клайнхемпел. Адвокат на едро, хи-хи. Подайте си ръчички. Така е добре. Впрочем няма никакъв смисъл, това представяне. Повечето думи той не разбира. Това недостатък ли е? Е, хайде! Пит е моят временно временният, знаеш ли? Харесваш ли го? Защо гледаш така палтото му? Ръкавите са с десет сантиметра по-къси. А прелестната кафява яка от кадифе ме нервира. Ако Минхер изведнъж глупаво се захили, това не се дължи на психическото му състояние, макар и, добре де, причината е, че около скъпоценното си тяло е натрупал само взети на вяра дрехи. В такова одеяние дори берлинските адвокати щяха да се хият глупаво, мили мой Херберт. А на бас! Поне ми останаха моите бижута. И две кожени палта. Норката и астраганът.

Най-добре да ти разкажа историята. Да се пукнеш от смях! Представи си: вторник вечер, събрали сме се вкъщи, Пит, самият аз, Марга, познаваш я, тициановочервеният манекен с очарователния характер, точно така, и Бюнгер, приятен момък от компанията. Е, добре. Танцуваме. Прием. Въртим се един през друг. Прелитаме един през друг — Истински сме в настроение. Нали ме познаваш? С две думи — посред най-готиния купон свирят тревога! Марга започва да трепери с всичко, което има. Аз вземам куфарчето си с бижутата и двете кожени палта. Всички вече не бяхме съвсем трезвени. Но моят Питер бе дръпнал повечко и не искаше да слезе в така нареченото противовъздушно скривалище. За нищо на света! Не искам и това е. Зенитните оръдия забумтяха. Ние тримата се помъкнахме надолу по стълбите на четирите етажа. Минхер, после ни разказваше, се залетял в банята. За да се държи за ваната. Пиян и посинял като хиляда теменужки. Големите времена изискват големи чаши. Така ли е, или съм права? Вон^[1] Значи, ние тримата едва заемаме в скривалището местата си в партера и светлината угасва, между златните си коронки усещам две пълни супени лъжици вар, отвсякъде грохот, като че сградата се срутва, а така си и беше. Срути се. С гръм и трясък. Авиобомба! Предварително не чух нищо. Трябва да е пристигнала по терлици, мръсницата. Сега обаче всичко се развихри: Децата ревяха. Няколко дами пищяха, сякаш ги колят. Някой високо се молеше. Беше госпожа Шплитцъосер от третия етаж. Познах я по гласа. Друг каза: „Запазете спокойствие!“. Това беше, мисля, моята скъпа персона. Естествено, никой не чу. Също и аз. Мислех за моя дом. За мебелите. За персийските килими. И за холандеца. Бедният Пит, казах си, пада ти се, да не пиеш толкова! Междувременно се установи, че вратата на скривалището не се отваря. Блъскахме я като луди. Типичен случай на умопомрачение. А на нея не й мига окото. Джобните фенерчета се мяркаха като светулки. Някой извика да не дишаме много дълбоко. Заради разхода на кислород. Един друг му изрева да не крещи толкова високо. Също заради разхода на кислород. Бе чуден театър. Коленете ми трепереха като желе. Красивите ми колене, Херберт! Е, тогава затърсихме кирката и отбелязаното място на стената. За пробив в съседното помещение. Може би то още съществуваше. Когато намерихме кирката, портиерът Тилеке започна да разбива тухлите. А сега представи си — когато дупката стана достатъчно голяма, от

другото скривалище викат: „Най-послед!“ . И оттатък се бе случила някаква беда. Спукване на газопровода или друга дивотия. Ние искахме да минем при тях. Те искаха да дойдат при нас. Оказаха се по-силни. В последна сметка стана много тясно. Тушът ми запари в очите. Казах си: „Настъпи последният ми четвърт час“. Сетих се и за Пит. „Лека му баня!“, помислих си. Грешка, Херберт! А какво се бе случило в действителност? Представи си — когато почитаемата авиобомба се спуснала и отнесла сградата, не пристигнала сама, ами в компания и от това възникнали във въздуха особени раздвижвания. Пит само видял как ваната подскочила, а стената потънала, но отдал това на коняка. Не бил добър. И тогава моят временен полетял през ефира. Сякаш се носел. Леко като ангел. От четвъртия етаж се спуснал право на Паризер Щрасе. Не се ударил по-лошо, отколкото ако се бил катурнал от детска количка. Чудно, нали? После се изправил и поискал да дойде при мен в скривалището. За съжаление това не можело да стане. Понеже пред вратата на скривалището лежал отломък от нашата къща. И ето че Пит започнал да разчиства малкия къс от сградата. Всичко наоколо горяло като слама. Бомбите избухвали. По небето светели зелени и червени коледни елхи. А Пит отмествал камъни. Завикал за помощ. Но там нямало никого, освен него. Междувременно ние клечахме в скривалището. Като сардели в консервена кутия, ако сарделите можеха да клечат. Бяхме уморени и притихнали, дишахме съвсем повърхностно заради кислорода. И изведнъж чувам отвън да се вика:

— Миа, Миа! Живи ли сте още?

Сигурно съм направила физиономия като на гъска, когато падне гръм. За щастие беше тъмно.

— Пит — крещя като луда, — да, още съм жива! Но какво става с теб?

И тогава всички започваме да блъскаме вратата. Но безсрамницата все така не се отваря. А после се умълчаваме, затаяваме дъх и слухтим, а пък аз викам:

— Пит, още ли си там?

Но Пит вече не отговаря. Ама че работа! Магда изпадна в истерични крясъци. И без това не беше никак приятно в проклетата скривалищна дупка. Какво ли се бе случило? Представи си — Пит внезапно припаднал. Бух, и го няма. Сътресение на мозъка. Очевидно

не се беше приземил толкова леко на улицата. Но някакъв чичко от противовъздушната отбрана го чул да вика и това беше нашият късмет. Довел подкрепление. Отнесли Пит в участъка, избутали останалите камъни пред вратата на скривалището и ни изведоха на открито. И какво да ти кажа? Едва бяхме излезли и се срути последният остатък от сградата! Ами да! Но наистина е забележително, нали? Ако Пит не беше толкова пиян, щеше да дойде с нас в скривалището. Ако пък беше дошъл с нас в скривалището, сега нямаше да стоим в туристическата агенция и да искаме билети за Кьонигщайн в Таунус. Представи си го! Глупости!

По-добре не си го представяй. И аз няма да го правя. Само ще ми развали тена. Във Франкфурт ще превърна малкия брилянтов клипс в пари и ще облека наново моя Летящ холандец. Не може да ходи повече с тези дрехи. После, докато не му се наложи да се връща в Амстердам, ще останем в Кьонигщайн, та да мога на спокойствие да му се отблагодаря, че ми спаси живота. За това ще са нужни около две седмици. После се връщам обратно в Берлин. Също и ти ли? Твоят дом още ли е здрав? Е, великолепно! В случай че не зная къде да подслоня уморената си глава. Ах, бедната аз! Сега ще трябва да започна всичко отначало. Не се смей така безсрамно, Херберт! И така, довиждане до средата на декември. Момент! Почти бях забравила! Знаеш ли какво бе останало от цялата огромна сграда? Представи си — една стъклена купа! Стояла с ванилов пудинг на балкона на Шплитщюсерови. Три дни по-късно я намерили случайно в двора три сгради по-далеч. Наистина пудингът не изглеждал съвсем пресен. Но купата била невредима. Прелетяла по въздуха също като моя временен. Е, това беше за днес. Довиждане. Желая ти успех.

---

[1] Добре (фр.) — Б.пр. ↑

ИСТИНАТА ЗА ГРАЖДАНИТЕ НА ШИЛДА

Наскоро ми попадна в ръце една от нашите стари народни книги с надслов „Чудноватите, необикновени, нечувани и досега неописани истории и деяния на гражданите на Шилда“. И понеже подправеният с див пелин, кимион и градински риган домашно приготвен език на старите хроники е така вкусен на душата, както селска наденичка, то аз я захванах. И се зачетох здраво. И направих едно откритие. Както става обикновено, открих, разбира се, само онова, което отдавна вече е било открито. Колумб обаче не се е чувствал кой знае колко огорчен от факта, че преди него на американския бряг са слезли викингите. Въпреки всичко той е бил изумен от откритието си. Нещо подобно стана и с мене. С най-големи подробности прочетох, че гражданите на Шилда — най-малко в първото си регистрирано поколение — съвсем не са били малоумни и тъпи, а напротив — притежавали над средна интелигентност, и че тяхната пословична глупост почива на едно доброволно взето и добре обмислено решение. В илюстрираните издания няма и дума за това. Обичащите децата издатели и преработвачи са извършили, казано на съдебен език, злоупотреба и вече е дошло времето да се извести за тази злоупотреба и за разкритията.

И така: Шилда (или Шилдау, окръг Торгау, бивша провинция Саксония) била малко градче с нивя, градини и обширна мера пред околоръстната стена. А гражданите ѝ били прилежни, работливи, опитни, сърцати и разумни. Ако другаде някъде не знаели какво да правят, провождали пратеник в Шилда за добър съвет. Накрая дори запристигали пълномощници от далечни кралства, носели княжески подаръци и молели града да изпрати на техните монарси един или друг умен мъж за постоянен съветник. Така с течение на годините все повече и повече граждани на Шилда напускали своето родно място, печелили в чужбина почит и уважение и от време на време пращали пари вкъщи.

Това може да е добре и хубаво, но на Шилда не се отразило особено благоприятно. Защото така жените трябвало сами да засяват нивите, да колят добитъка и домашните птици, да настилат пазарния площад, да подковават конете, да определят поземления данък, да продават реколтата, да учат децата на четмо и писмо — накратко, всичко това било твърде много. Така Шилда започнала да пропада. Нивята запустели. Добитъкът измършавял. Общинският бюджет се разстроил. Децата станали дръзки и останали глупави. А жените от постоянни грижи, сълзи и караници погрознели. Най-сетне те написали писмо до мъжете си, в което казвали, че така повече не може, та да се прибират по домовете си по най-бърз начин.

Тогава живеещите в чужбина граждани на Шилда се сепнали, събрали си багажа, сбогували се с дълбоко опечалените князе и крале и с извънредна поща отпътували за родния си град. Там най-напред се плеснали по челата, после запретнали ръкави и се заловили за собствените си дела. Няколко дни по-късно всички се срещнали в „Червеният вол“ на бира и изплакали един на друг мъката си. А пред гостилницата вече чакали нови пет пратеници от чужди страни с настойчиви молби.

— Отпратете ги! — казал съдържателят на „Вола“. — Този път сами ще си използваме добрите съвети!

А после размислили какво да правят. И понеже дипломатията също спада към мъдростта, не можели току-тъй направо да отхвърлят почетните молби на чуждите владетели. По това били наясно. От друга страна обаче, трябвало да спасят Шилда, Защото всекиму ризата е по-близо до тялото от дрехата. При шестата чаша свинарят, който десет години бил таен съветник в Мантуа, избърсал мустаците си и решително заявил:

— Мъдростта беше наша гибел. Само глупостта може да ни спаси. Тя и никой друг! Затова нека за в бъдеще да се превърнем в глупци. Това няма да е много леко. Но кой би могъл да го направи по-добре и по-естествено от такива умни хора като нас?

Предложението било прието единодушно. И само след месец започнал строежът на онова триъгълно кметство, което влязло в историята с това, че „забравили“ да му сложат прозорци. С помощта на този трик и други остроумия гражданите на Шилда се сдобили с нова, коренно различна от предишната им известност. Вече не ги викали в

чужбина, а идвали при тях. Международният туризъм процъфтявал. Валутата се стичала. Търговският баланс станал положителен. Градът бил спасен. А на всичкото отгоре жителите му не загубили удоволствието си.

Точно това е станало, а не иначе. В нашите илюстрирани издания не пише нищо за него. Най-новата преработка, която си набавих, започва по следния начин: „Когато гражданите на Шилда изграждали своя град, забравили да построят училище. Оттук нататък те оглупявали все повече и повече“. Ах, пресвета Дево Мария! И в това ще трябва да вярват децата! Напълно ли забравихте колко умни и хитри бяхте, когато още носехте къси панталони!

ПАУЛА ПРЕД КЪЩИ

Впрочем тя се казва Паула Шмид. Но тъй като я виждат да стои сред бадемовите дръвчета, люляковите храсти и сребърните ели в двора пред бащината си къща от седемнайсет години — а тя ги навърши през март, — наричат я просто Паула пред къщи. Тя е хубава като картинка, кожата ѝ е свежа, обича да се смее и никога не е боледувала сериозно. А това означава нещо за човек, който толкова години вече при всякакво време и през деня и през нощта живее на открито, без да може да помръдне от мястото си.

Професор Швердфегер, известният учен, който пръв направи изчерпателни изследвания върху детето — тогава Паула вече живееше в градината, — безупречно установи, че вместо нозе то притежава корени, а по-късно в медицинските тримесечни списания определи Паула като „най-очарователната грешка на природата“. Църковните кръгове обаче приеха случая, за който дори обозначението „негативно чудо“ е твърде снизходително, като истински скандал. Въпреки това малката си растеше жива и здрава за радост и грижа на родителите си.

Лесно може да се разбере, че тя бързо се превърна в сензация. Нейни снимки и статии за нея се появяваха във всички вестници и списания. Портретът на детето, което според научни данни бе здраво вкоренено в земята и живееше сред цъфтящите храсти, като се надпреварваше с тях по жизненост, трогна и занимава месеци наред целия свят. Някои от чужденците, които бяха наводнили града, направиха на семейство Шмид предложения, на които не можеше лесно да се откаже. Едно списание им обеща значителна пожизнена рента, в случай че се съгласят да записват факти или поне догадки, които биха могли ако не да задоволят любопитството на читателите, то най-малкото да го направят поносимо. Един импресарио им предложи невероятна сума, за да изрови детето, да го посади в саксия и срещу заплащане да го показва из световните градове. За чест на родителите трябва да се каже, че без дълго да се колебаят, единодушно отхвърлиха тази съблазън.

През първите години те се поддаваха понякога на едни или други по-незначителни изкушения. Така малката трябваше да стои усмихната пред къщата и да държи в ръцете си плакат, върху който стълпените край оградата зрители можеха да прочетат: „Аз също съм облечена от фирмата за детско облекло «Щайнар». Или, ако времето беше лошо, навличаха ѝ една мушама и всеки пет минути тя викаше весело: «Имердихт» топли винаги!». Или пък прилежно дъвчеше мармаладени хлебчета, а една табелка до нея осведомяваше, че конфитюрите на Крузе са най-добрите. Такива сравнително невинни истории донасяха също пари. А родителите ги използваха предимно за да набавят първокласна градинска пръст.

С течение на времето други сензации привлякоха общественото внимание и Паула прекара сравнително нормално детство. Наистина трябваше да я освободят от училище. Въпреки това господин Корбгибел, сивокосият главен учител, стига да не валеше, я посещаваше заедно със своите маршируващи и пеещи ученици. Те носеха в градината на семейство Шмид навити на рула географски карти, черна дъска, бодро потракващия човешки скелет заедно с други учебни пособия. Така сред люляците, елите и жасмина учителят изнасяше своя малко сухичък урок. Окръжният училищен инспектор, който от време на време идваше на проверка, бе доволен. Паула учеше леко и четеше много.

Но най-интересни ѝ бяха книгите за пътешествия. Това бе лесноразбираемо за едно дете, чийто поглед не стигаше по-далеч от първия уличен ъгъл.

През свободните от учебни занимания следобеди до Паула сядаше майка ѝ и плетеше. Изпод ръцете ѝ излизаха най-често вълнени чорапи без пети, с ципове вместо съединителен шев. Двете разговаряха помежду си, както и със съседите и познатите, или пък Паула рисуваше. Баща ѝ, трудолюбив мебелист, ѝ бе изработил статив и детето рисуваше всичко каквото му попадне с водни бои или цветни моливи. Картината „Нашият пазарен площад, който никога няма да видя“ от четири години виси в кабинета на кмета и той я показва на посетителите си не без гордост и умиление.

Днес вече Паула не рисува. Тя се усмихва на приятелките си, които се завръщат от работа или отиват да танцуват. Дали продължава

да се усмихва, когато се стъмни и обожателите на момичетата ги изпращат по домовете им, това не знаем.

Наистина не е лека съдба да стоиш цяла нощ прикована към земята сред тъмните храсти, да дишаш и да оставаш без дъх като омагьосано люляково дръвче, което разперва длани и закрива очи. Трудно е да се усмихваш, когато проблясват очи на кукумявки, кучета лаят, а пияният автомонтьор раздрусва плета. И не помага много, че родителите спят край отворения прозорец, гледащ към градината. Но кой, освен момичето, знае по-добре това?

Миналия петък към полунощ на госпожа Шмид се стори, че в просъница чува нежен глас, идващ от двора. „О, моя Дафнис!“ — шепнеше някой. А Паула хълцаше. Или просто госпожа Шмид бе сънувала? Когато на другата сутрин разказа всичко това на мъжа си, той поклати глава. Но преди да тръгне за работа, потърси еднотомната енциклопедия, която дъщеря му бе получила като училищна награда, и я прелисти. После повика жена си и тихо и колебливо зачете: „Дафнис, гръцка нимфа, превърната в лавров храст, за да се спаси от любовта на Аполон“.

Когато се приближиха до прозореца, по улицата тъкмо минаваше доктор Майер, новият съдебен заседател от околийския съд. Той свали шапка пред момичето и се усмихна меланхолично. Паула вдигна ръце. За един миг изглеждаше, че тя иска да се втурне подире му. Движенията ѝ напомняха лист, разлюлян от вятъра, който клонът не пуска да се откъсне. След това ръцете ѝ отново увиснаха. Без да помръдва, тя стоеше на мястото си между елите и храстите. И се опита да се усмихне. А родителите ѝ се прибраха в стаята.

Издание:

Автор: Ерих Кестнер

Заглавие: Стъкленият човек

Преводач: Венцеслав Константинов

Език, от който е преведено: немски

Издание: първо

Издател: Книгомания

Град на издателя: София

Година на издаване: 2016

Тип: сборник разкази

Националност: немска

Печатница: Милтипринт ООД

Художник: Мая Стайкова-Митова

Художник на илюстрациите: Мая Стайкова-Митова

Коректор: Мила Белчева

ISBN: 978-619-195-088-1

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/12978>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.